

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ

4 (34) 2018
ISSN 2411-8753

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ

ХАБАРШЫСЫ

«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР және
АЙМАҚТАНУ» сериясы

Алматы
«Полилингва» баспасы
2018

© «Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті» Акционерлік қоғамының «Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы-Известия» ғылыми журналының «Халықаралық қатынастар және аймақтану» сериясы таралымы, Қазақстан Республикасының Инвестициялар мен даму жөніндегі министрліктің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде тіркелген. Тіркелу күәлігі 10.04.2015 жылғы № 15196-Ж

Бас редактор

Құнанбаева С.С., филология ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ҰҒА академигі, Алматы, Қазақстан

Жауапты редактор

Шаймарданова З.Д., тарих г.д., доцент, Абылай хан атындағы
ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Шығарылымға жауапты

Исалиева А.М., магистр, оқытушы, Абылай хан атындағы
ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Редакция алқасы мүшелері

Әбсаттаров Ғ.Р., саяси г.к., профессор, Абылай хан ат.
ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Байсұлтанова К.Ш., саяси г.к., профессор, Абылай хан ат.
ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Бүлекбаев С.Б., филос.г.д., профессор, Абылай хан ат.
ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Галиев А.А., т.г.д., профессор, Абылай хан ат. ҚазХҚжӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Мукан С., PhD, Халықаралық бизнес университеті, Алматы,
Қазақстан

Шабаль П. (Chabal P.), PhD, Гавр Университеті, Франция / Le
Havre University, France, Гавр, Франция

Зиркер Д. (Zirker D.), PhD, Вайкато Университеті, Жаңа
Зеландия / Waikato University, Hamilton, New Zealand

Хорак С. (Horak S.), PhD, Карлов Ун-ті, Прага, Чех Республикасы,
Charles University, Prague, Czech Republic

МакКленнен С. (McClennen S.), PhD, Пенсильвания Университеті,
Филадельфия, АҚШ / University of Pennsylvania, Philadelphia, USA

© Научный журнал «Известия» КазУМОиМЯ имени Абылай хана, серия «Международные отношения и регионоведение» Акционерного общества «КазУМОиМЯ имени Абылай хана» зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Регистрационное свидетельство № 15196-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор

Кунанбаева С.С., ректор КазУМОиМЯ им. Абылай хана, доктор филологических наук, академик НАН РК, Алматы, Казахстан

Ответственный редактор

Шаймарданова З.Д., д.ист.н., доцент, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Ответственные за выпуск

Исалиева А.М., магистр, преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Члены редакционной коллегии

Абсагтаров Г.Р., к.полит.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Байсултанова К.Ш., к.полит.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Булекбаев С.Б., д.филос.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Галиев А.А., д.и.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Мукан С., PhD, Университет международного бизнеса, Алматы, Казахстан

Шабаль П. (Chabal P.), PhD, Университет Гавра, Франция / Le Havre University, France, Гавр, Франция

Зиркер Д. (Zirker D.), PhD, Университет Вайкато, Новая Зеландия / Waikato University, Hamilton, New Zealand

Хорак С. (Horak S.), PhD, Карлов Ун-т, Прага, Чешская Республика, Charles University, Prague, Czech Republic

МакКленнен S. (McClennen S.), PhD, Пенсильванский Университет, Филадельфия, США / University of Pennsylvania, Philadelphia, USA

© Scientific journal «Bulletin» of Ablai khan KazUIR&WL. Series «International Relations and Regional Studies» of JSC “Ablai khan Kazakh University of International Relations and World Languages” is registered in Communication, Informatization and Information Committee of Ministry for Investment and Development, Republic of Kazakhstan. Certificate N 15196 – G, 10.04.2015.

Editor in chief

Kunanbayeva S.S., *Doctor of Philology, Professor, Academician of NAS of the RK, Almaty, Kazakhstan*

Executive Editor

Shaymardanova Z.D., *d. of hist. sc., associate professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Responsible for issue

Isakiyeva A.M., *master, teacher, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Editorial team members

Absattarov G.R., *cand.of polit.sc., professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Baysultanova K.Sh., *cand.of polit.sc., professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Bulekbaev S.B., *d. of philos.sc., professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Galiev A.A., *d. of hist.sc., professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Mukan S., *PhD, UIB, Almaty, Kazakhstan*

Chabal P., *PhD, Le Havre University, France*

Horak S., *PhD, Charles University, Prague, Czech Republic*

McClennen S., *PhD, University of Pennsylvania, Philadelphia, USA*

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

I БӨЛІМ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ САЯСИ ӨМІР

РАЗДЕЛ I. МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЖИЗНЬ

I PART. INTERNATIONAL RELATIONS AND POLITICAL LIFE

- Шаймарданова З.Д.** Трансформация подходов к обеспечению безопасности.....7-13
Shaimardanova Z.D. Transforming security approaches7-13
- Айдарбеков З.С., Коигельдиева Б.** Молодежь в современных политических процессах и концепция NewPublicmanagement в государственном управлении: приоритеты, реалии13-23
Aydarbekov Z.S., Koigeldiyeva B. Youth in modern political process and new public management concept in public administration: priorities and realities13-23
- Байсұлтанова К.Ш.** Цифрлық білім беру халықаралық және аймақтық қатынастар саласында маман даярлаудың жаңа бағыты23-29
Baisultanova K.Sh. Digital education as a new direction of training in international and regional relations23-29
- Есеркепова Ж.О.** Қазіргі ҚХР-ның ғылыми-техникалық дамуы және стратегиясы29-38
Yesserkepova Zh.O. Scientific and technical development and strategy of modern China29-30
- Мажикенова Ж.У.** Түркияның қазіргі киноүдерісіндегі мәдени саясаттың орны39-45
Mazhikenova Zh. U. Cultural policy of Turkey and its place in modern film process39-45
- Жамилов А.М., Байхожаев А.Ж.** Цифровая дипломатия: теория и практика....45-51
Zhamilov A.M., Baykhozhaev A.Zh. Digital diplomacy: theory and practice45-51
- Раев Д.С., Токмурзаева А.Ж.** Құпия дипломатия халықаралық қатынастағы саяси континуум құбылыс ретінде52-59
Raev D.S., Tokmurzaeva A. Zh. Private diplomacy as the political continuum phenomenon in international relations52-59

II БӨЛІМ. АЙМАҚТАНУ БОЙЫНША ЗЕРТТЕУЛЕР

РАЗДЕЛ II. ИССЛЕДОВАНИЯ ПО РЕГИОНОВЕДЕНИЮ

II PART. REGIONAL STUDIES RESEARCH

- Қурпебаева Г.К.** Таяу Шығыстағы тұрақтылық пен қауіпсіздік мәселелері....60-66
Kurpebayeva G. The problems of stability and security in the Middle East....60-66
- Рахманова Г.Б., Култаев С.** Проект «Экономический Пояс Шелкового Пути» - новая модель регионального сотрудничества на основе инновационной идеи....66-72
Rakhmanova G.B., Kultaev S. The “Silk Road Economic Belt” project as the new model for regional cooperation on the innovation basis66-72
- Сарсенов М.Б.** Гуманитарные аспекты внешнеполитической стратегии республики Казахстан как фактор обеспечения национальной безопасности....72-77
Sarsenov M. Foreign policy of the Republic of Kazakhstan as the factor of ensuring national security72-77

**III БӨЛІМ. ДӘРІСТЕР, СЕМИНАРЛАР,
САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН МАТЕРИАЛДАР
РАЗДЕЛ III. МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ЛЕКЦИЙ, СЕМИНАРОВ, ЗАНЯТИЙ
III PART. MATERIALS FOR LECTURES, SEMINARS, CLASSES**

Молдахмет Б. «Қазіргі заманғы аймақтық қауіпсіздіктің халықаралық қауіптері», «Қазіргі заманғы трансұлттық саяси ортаны қалыптастырудағы заңдылықтар», «Қазіргі әлемнің геосаяси құрылымы» пәндері бойынша емтихан сұрақтары	78-84
Moldakhmet B. Exam questions on “International threats of modern regional security”, Regularities of the formation of a modern transnational political environment”, “The geopolitical structure of the modern world”	78-84
Осимбаева И.С. Әлеуметтік жұмыстың теориясы мен практикасында гендерлік тәсілдемені жандандыру	84-91
Osimbaeva I.S. Gender active approach to the theory and practice of social workabstract	84-91

**IV БӨЛІМ. ЖАС ҒАЛЫМДАР ЗЕРТТЕУЛЕРІ
РАЗДЕЛ IV. ИССЛЕДОВАНИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ
IV PART. RESEARCH OF YOUNG SCIENTISTS**

Даулетова Г.О. Актуальные проблемы культурно-гуманитарного сотрудничества казахстана и китая в современных условиях	92-99
Dauletova G.O. Topical issues of cultural-humanitarian cooperation of Kazakhstan and China in modern conditions	92-99
Сағынай Д. Жария дипломатия феномені: теориялық негіздері және қалыптасу эволюциясы	100-107
Sagynay D. The phenomenon of public diplomacy: theoretical bases and the evolution of development	100-107
Сембаева Ж. Казахстан и Узбекистан: новые перспективы сотрудничества ..	107-113
Sembayeva Zh. Kazakhstan and Uzbekistan: new prospects for cooperation ...	107-113
Халимзай М. Вопросы интеграции этнокультурного разнообразия в европейских обществах	113-118
Khalimzai M. The integration of ethnic and cultural diversity in european societies	113-118
Галаган М.В. Трансформационные процессы в ближневосточных политических системах	118-127
Galagan M. The Middle East political systems transformation trends	118-127

1 БӨЛІМ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ СЯСИ ӨМІР
РАЗДЕЛ 1. МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И
ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЖИЗНЬ
1PART. INTERNATIONAL RELATIONS AND POLITICAL LIFE

TRANSFORMATION OF SECURITY APPROACHES

Shaimardanova Z.D.¹

¹Doctor of Historical Sciences, Ass.Prof.,
Kazakh Ablai Khan University of International
Relations and World Languages,
Almaty, Kazakhstan, shaimardanova.z@ablaikhan.kz

The article discusses the transformation of security approaches. The tendency is emphasized in international security studies, which is a shift from research into threats to national security to analyzing non-military threats. It is noted that the classification of security levels - state (national) and international - is not hierarchical. In theory and practice of ensuring security the emphasis shifted from threats of the military force using and controlling. At the present days it analyzes non-military threats such as internal conflict, economic security, environmental degradation, etc.

Keywords: international security, national security, threats, transformation, sovereignty.

УДК 327.7(075.8)
МРНТИ 11.25

ТРАНСФОРМАЦИЯ ПОДХОДОВ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ

Шаймарданова З.Д.¹

¹доктор исторических наук, доцент,
Казахский университет
международных отношений и мировых
языков им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан, shaimardanova.z@ablaikhan.kz

В статье рассматривается трансформация подходов к обеспечению безопасности. Подчеркивается тенденция в исследованиях международной безопасности, заключающаяся в смещении от исследований угроз национальной безопасности к анализу невоенных угроз. Отмечено, что классификация уровней безопасности - государственная (национальная) и международная - не является иерархичной. В теории и практике обеспечения безопасности акцент сместился от угроз применения военной силы и контроля над ее применением государствами к анализу невоенных угроз, таких как внутренний конфликт, экономическая безопасность, ухудшение окружающей среды и т.д.

Ключевые слова: международная безопасность, национальная безопасность, угрозы, трансформация, суверенитет.

Минималистское определение безопасности связывается с защитой «целостности национальной территории и его институтов « по

Гансу Моргентау [1]. В этом традиционном представлении концепция баланса сил («баланс сил») и альянсов сыграли важную роль.

Цель международной системы, разработанной после Второй мировой войны, заключалась в оказании помощи по защите государств и народов, их ценностей в пределах границ. Эта система поддерживает коллективную безопасность, ограничивая право государств на применение силы в целях самообороны с позиций Совета Безопасности ООН.

До 1990-х годов традиционная концепция безопасности по-прежнему носила военный характер и была основана на межгосударственных отношениях. Окончание холодной войны, ускорение экономической глобализации приводят к новым размышлениям о содержании безопасности и угроз.

Во второй половине 1990-х годов исследователи так называемой Копенгагенской школы международных отношений (Барри Бузан и др.) расширили понятие международной безопасности, включив в него, помимо чисто военного измерения, экономическую, политическую безопасность, безопасность общества и безопасность окружающей среды (экологическую безопасность). Также они предложили включить в анализ обеспечения безопасности негосударственных акторов. Этот подход получил название концепции секьюритизации.

Процесс секьюритизации предполагает, что для решения некоей проблемы государство вынуждено предпринимать экстраординарные меры из арсенала обеспечения безопасности, если с ней не удастся справиться при помощи стандартных инструментов и процедур.

Проблема становится секьюритизированной, когда государство, или политические и военные элиты, или гражданское общество начинают говорить о каком-то вопросе как об угрозе существованию объекта (государства, общества и т.д.). Среди примеров секьюритизированных вопросов как раз можно привести нелегальную миграцию и наркотрафик. Интересную трактовку феномену секьюритизации дает В. М. Кулагин, профессор МГИМО МИД России:

«Возникает вопрос, почему именно сейчас появилось желание рассматривать все большее число проблем в верхней части повестки дня мировой политики и под углом зрения безопасности. Например, проблему «продовольственной безопасности». Сегодня мировая ситуация с продовольствием на несколько порядков благополучнее, чем в 1960-х годах, когда этот вопрос тем не менее оставался на периферии общественного внимания. Может быть, причина в том, что мир стал безопаснее в военном отношении по сравнению со временами «холодной войны» и у него появились возможности вывести на более высокий уровень проблемы, ранее относимые к категории «низкой политики»?» [2]. Так писал автор в 2009 г. Но сегодня мы не можем согласиться с тем, что мир стал безопаснее.

Хотя основа безопасности по-прежнему лежит на государстве, развитие обменов и сотрудничества, растущая роль региональных союзов, активная деятельность международных организаций, развитие информационно-коммуникационных технологий заставляют нас задуматься о глобальной безопасности. Примерно с 1994 года ускоряющаяся динамика человеческого развития поставила вопрос о «транснациональной» безопасности.

Угрозы и причины нестабильности в мире сложного происхождения. Это распространение демократии и западных ценностей, развитие глобального гражданского общества. Глобализация также вызывает новые угрозы и эскалацию старых рисков: международная преступность, массовая миграция, этнический и религиозный конфликт, пандемии, деградация окружающей среды, расширение разрыва между богатым и стареющим Севером и более молодым и беднеющим Югом. Все эти тенденции были очевидны, но конец холодной войны усугубил их.

Все вышеперечисленные факторы мировых процессов, включая внутригосударственные конфликты, приводят к расширению поля безопасности за пределы военной: экологическая, экономическая или социальная. Помимо защиты границ, людей, ценностей и институтов появились понятия информационной безопасности, защиты от загрязнений окружающей среды, международного терроризма, массовых движений населения, инфекционных заболеваний (например, СПИД, птичий грипп и т.д.). Следовательно, концепция государственной безопасности и многих типов существующих угроз расширились. Появилось понятие «обеспечение безопасности человека».

В настоящее время обеспечение безопасности человека сосредоточено на следующих основных направлениях:

- защита гражданских лиц во время конфликта;
- женщины, мир и безопасность;
- дети в вооруженных конфликтах;
- предотвращение конфликтов.

Раньше считалось, что безопасность угрожает извне: обеспечение государственной безопасности состояло, в основном, в защите государства от внешнего нападения, а безопасность людей была прямым следствием безопасности их государства, которое защищало население от любой внешней угрозы. Сегодня многие угрозы для отдельных лиц происходят от самого государства. Например, переходная экономика в ряде государств создает неуверенность для отдельного человека. Или энергетическая политика страны может оказать влияние на человеческую безопасность людей, живущих внутри страны и за ее пределами.

По мнению некоторых экспертов, Европейский союз расширил понятие безопасности взаимодополняющими понятиями:

кооперативная безопасность, демократическая безопасность, человеческая безопасность [3]. Кооперативная безопасность является глобальной, многомерной, неделимой, исключая применение силы и основываясь на партнерстве посредством соглашений. Концепция демократической безопасности была разработана на нескольких саммитах Совета Европы (Вена, 1993 г. - Страсбург, 1997 г.). Она основана на идее, что без уважения меньшинствами прав человека в Союзе не может быть демократической безопасности [4]. Концепция безопасности человека, вытекающая из деятельности ПРООН 1990-х годов и канадского министра Ллойда Эксуорси устанавливает первенство безопасности индивида, а не государства: государственная безопасность не может считаться как самоцель, а скорее «как средство обеспечения безопасности населения», «защита гражданских лиц требует от нас готовности вмешиваться и применить силу, если это необходимо» [5].

Таким образом, в вопросах безопасности участвуют больше субъектов: национальные государства, международные и региональные организации, неправительственные организации, гражданское общество участвуют в решении ряда вопросов безопасности. Вчерашний Афганистан и сегодняшняя Сирия, иракская и северокорейская проблема обретают новое видение сквозь призму глобализации мира.

Существует три типа критических ситуаций, которые вызывают самые сильные потрясения для государства:

- экономические кризисы,
- стихийные бедствия,
- конфликты.

Стихийные бедствия и конфликты сохраняются, экономические неудачи неизбежны. Три типа экономической незащищенности регулярно препятствуют осуществлению национальной безопасности: недостаточность ресурсов, нестабильность экономических потоков, потеря активов. Способность сохранять, инвестировать или использовать ресурсы также является фактором безопасности государства, влекущая за собой безопасность личности. Неоднократные кризисы повышают уязвимость людей, которые живут в условиях нищеты. Те, у кого есть работа, уже не могут покупать лекарства в силу их высокой стоимости, жить в нормальных условиях, оплачивать питание, транспорт, отправлять своих детей в школу и т.д. Стихийные бедствия дополняются другими факторами: отсутствие жилища, потеря близких, недоступность чистой питьевой воды, элементарного питания и т.д.

Безопасность относится к понятию насильственного конфликта независимо от его формы - терроризм, преступность, войны, - которая по-прежнему ставит под угрозу безопасность гражданина: около

миллиона человек умирают каждый год от насильственной смерти.

Главная угроза миру сегодня - это уже не война между государствами, а гражданская война, проблема безопасности возникает по-новому.

Конфликт неотделим от понятия государственной безопасности. Характерная особенность современных конфликтов – это рост числа внутригосударственных, внутри этнических конфликтов. В течение ряда лет в конфликте появился вызов нового характера: насилие, международная организованная преступность. Предотвращение конфликтов является стратегией, которая опирается на тесную взаимосвязь между различными проблемами, ставшими причинами конфликта. Имеющиеся инструменты: механизмы предупреждения, целенаправленные санкции, организация миссий по установлению фактов и дипломатических миссий, превентивное развертывание операции по поддержанию мира, являются недостаточными. Основное внимание должно быть сосредоточено, в первую очередь, на мирные средства для предотвращения рисков: стратегия профилактики, согласия на защиту людей в несостоявшихся государствах или спорных районах. Бесконечный израильско-палестинский конфликт, сирийская война и поток мигрантов в Европу показывают опасность для безопасности региона и международной безопасности.

В обеспечении безопасности просматривается поворот от обеспечения национальной безопасности к обеспечению безопасности личности. Идея заключается в обеспечении непосредственной безопасности гражданина, а не в защите только его территории. Выделяется как проблема безопасности общественное здравоохранение. Инфекционные болезни, угрозы нищеты и насилия, бедность и связанные со здоровьем риски создают новые риски национальной и международной безопасности. Стратегия безопасности здравоохранения должна включать три институциональные основы: предотвращение, контроле и прогнозирование угроз здоровью с учетом того, что безопасность здоровья уходит корнями в связанные социальные, политические и экологические условия.

Парадигма обеспечения безопасности влияет на важный концептуальный сдвиг в политической науке, в частности путем переопределения понятия угрозы и суверенитета, двух ключевых концепций международных отношений, осуществляя концептуальный поворот и трансформируя политическую науку.

Четкое разграничение между национальной безопасностью и международной безопасностью, классическая с Гоббса, сегодня не имеет смысла: растущая взаимозависимость укрепляет идею, что эти две конструкции безопасности неразделимы.

Одной из первых причин этого концептуального разворота является изменение самой природы угроз, становящиеся транснациональными и глобальными явлениями (трансфер загрязняющих веществ,

инфекционные болезни т.д.), а экономические или другие потрясения в одной части мира могут спровоцировать кризисы в других местах, что имеет катастрофические последствия для безопасности.

Безопасность государства зависит от безопасности других государств. Изменение перспективы в сфере безопасности порождает новую парадигму в международных отношениях: учет ошибок, беспрекословное следование принципам «устойчивой коллективной безопасности». Когда устойчивый мировой порядок строится на двусторонней вертикали, права человека становятся важной проблемой в этом существовании равенства между удаленными группами населения.

Нет международной безопасности, когда гражданский мир неясен, нет национальной безопасности без минимального мира для других стран. Расширение определения безопасности иллюстрирует теоретический и практический концептуальный переход от традиционной безопасности на основе государственной защиты к той, которая сосредоточена на личности. Таким образом, безопасность государства направлена, прежде всего, на удовлетворение основных потребностей безопасности людей. Данное обстоятельство ведет к новому управлению рисками системным подходом.

Увеличение числа игроков и смятение большинства политических элит усугубляют положение. Четвертая технологическая революция принесет огромные выгоды. Но обостряет социальное и политическое напряжение.

Мощные геостратегические сдвиги, новые технологии увеличивают угрозу возникновения войны, и возвращают международные отношения на базовый уровень обеспечения безопасности. Национальная и международная безопасность являются двумя взаимодополняющими и взаимозависимыми концепциями. Без национальной безопасности не может быть обеспечена международная безопасность, и наоборот.

ЛИТЕРАТУРА

1 Morgenthau H. *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace.* - New York: Alfred A. Knopf, 1955.

2 Кулагин В. М. Лицо глобализации: Впечатления и факты // *Современные глобальные проблемы мировой политики* / Под ред. М. М. Лебедевой. - М.: Аспект Пресс, 2009. - С. 210-211.

3 Collard D. *Le quarantième anniversaire du traité de l'Élysée (1963-2003).* – Режим доступа URL: <https://www.france-allemande.fr/Traite-de-l-Elysee-22-janvier-1963.html> - (дата обращения 6.10.2018).

4 Жексембаев Б.Б. Международно-правовое регулирование таможенного сотрудничества стран Евразийского Экономического Союза // *Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение».* – 2018. – № 3.

5 Белей С. И. Концепция «Безопасности личности» во внешней политике Канады после окончания «Холодной войны» // *Arsadministrandi.* – 2014. - № 1.

ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМСЫЗДАНДЫРУ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ӨЗГЕРУІ

Шаймарданова З.Д.,¹

¹тарих ғылымдарының докторы, доцент,
Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері
университеті, Алматы, Қазақстан, shaimardanova.z@ablaikhan.kz

Мақалада қауіпсіздікке деген көзқарастардың өзгеруі талқыланады. Халықаралық үрдістердің үрдісі баса назар аударылады, бұл зерттеуден әскери емес қауіптерді талдау үшін ұлттық қауіпсіздікке қауіп-қатерге ауысады. Қауіпсіздік деңгейін жіктеу - мемлекеттік (ұлттық) және халықаралық - иерархиялық емес. Қауіпсіздікті қамтамасыз етудің теориясы мен тәжірибесінде әскери күштерді қолданудың қауіп-қатерлерінен ауытқу және мемлекеттердің ішкі қақтығыстар, экономикалық қауіпсіздік, қоршаған ортаның бұзылуы және т.б. сияқты әскери емес қауіп-қатерлерді талдау үшін оны пайдалануын бақылауға ауысты.

Тірек сөздер: халықаралық қауіпсіздік, ұлттық қауіпсіздік, қатерлер, трансформация, егемендік.

Статья поступила 30.11.2018

YOUTH IN MODERN POLITICAL PROCESS AND NEW PUBLIC MANAGEMENT CONCEPT IN PUBLIC ADMINISTRATION: PRIORITIES AND REALTIES

Aydarbekov Z. S.¹,

¹Doctor of Philosophy, professor,
Head of the department of history of Kazakhstan and social sciences,
Kazakh Ablai Khan University of the International relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

Koigeldiyeva B.²,

²graduate student of Moscow State University,
Moscow, Russia

2019 year in Kazakhstan has been declared as the Year of Youth. The youth spiritual and moral education is the main issue of state and society. «Руханижаңғыру» is a spiritual modernization of society. Reforms in the youth sphere are inextricably connected with political and economic development. It is very important to take into consideration traditions and national-cultural features of the Kazakh ethnos and implementation of New Public Management in state policy on youth issues. Young people should be involved in entrepreneurial and innovative culture.

Keywords: youth way of thinking, state youth policy, formation of national self-consciousness and patriotism among young people, modern youth meaningful life orientations.

УДК 323
МРНТИ 11.2

МОЛОДЕЖЬ В СОВРЕМЕННЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ И КОНЦЕПЦИЯ NEWPUBLICMANAGEMENT В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ: ПРИОРИТЕТЫ, РЕАЛИИ

Айдарбеков З.С¹.

¹доктор философских наук, профессор
зав.кафедры современной истории Казахстана и
мировоззренческих дисциплин, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан,

Койгельдиева Б.,²

²магистрант МосГУ, Москва, Россия

2019 год в Казахстане объявлен Годом Молодёжи. Проблема духовно-нравственного воспитания молодежи- главная проблема государства и Общества. Рухани жаңғыру - это духовная модернизация общества, «перезагрузка» должна опираться на лучшие традиции и национально-культурные корни казахского народа. Реформы в молодежной сфере неразрывно связаны с политическими и экономическими преобразованиями. На повестке дня проблемы качественного государственного управления NewPublicManagement, в вопросах преобразований в экономике, праве, молодежной политике в Республике Казахстан. Как приобщать молодежь к предпринимательской и инновационной культуре.

Ключевые слова: новая модель мышления молодежи, государственная молодежная политика, формирование национального самосознания и патриотизма у молодежи, смысложизненные ориентации современной молодежи.

Предстоящий 2019 год Президент Назарбаев Н.А. объявил в Казахстане- Годом Молодёжи. Сегодняшняя молодежь - будущие творцы истории нашей современности. Какой она будет, зависит, в том числе от того, как мы будем воспринимать и оценивать «Рухани жаңғыру», прошлое нашей страны и нашего народа и помнить, что это – наша история, история наших предков, история нашей страны, где будут жить наши потомки.»Рухани жаңғыру»-возрождение исторической памяти народа, знание культурного наследия страны, формирование национального самосознания и патриотизма у молодежи. Сегодня мы живем в реальности XXI века- века цифровизации и информатизации, которая уже существенно изменилась, поэтому проблема становления личности, проблема духовно-нравственного воспитания молодежи- главная проблема философии, педагогики и государства. Формирование и воспитание молодых эффективных менеджеров XXI века представляется актуальной, востребованной в свете обсуждения в Обществе Послания Президента Республики Казахстан от 5.10.2018г. «Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни» [1]. Послание очень впечатляющее и направлено на рост доходов населения, повышение качества жизни, создание комфортной среды проживания человека, на социальные гарантии и социальное

обеспечение, и, наконец, построение госаппарата, ориентированного на потребности граждан, – таковы приоритеты новой экономической и социальной политики Республики Казахстан.

Президент Назарбаев Н.А. нацеливает нас на сохранение исторического наследия, осознания целостности, идентичности, нерушимости нашего государства, которое создали и отстаивали наши предки на протяжении долгих веков. И сегодня от каждого из нас требуется вносить посильный вклад в его дальнейшее развитие. Правительство нашей страны и ученые-аналитики обратились к поиску наиболее эффективной модели государственной молодежной политики, местного самоуправления и экономического роста, модернизации общества, которая предполагает появление новых технологий и инноваций, кардинальное улучшение делового климата, выработки прагматичной системы государственного управления, от которой зависит эффективность всех социально-экономических процессов в целом. Послание Президента Назарбаева Н.А., как и ожидалось, получилось очень социальным, человекоориентированным и динамичным. Первое, на что он обратил внимание, это на повышение минимальной заработной платы. Второй важный момент, это доступное жилье. Третье, это вопросы бизнеса. Президент подчеркнул, что по социологическим опросам, в первую очередь граждан волнует качество образования, здравоохранения и цены, особенно акцентировал Президент, поставленную в послании задачу двукратного увеличения госрасходов на образование, науку и здравоохранение в течение пяти лет до 10% ВВП.

Теперь перед Казахстаном остро стоит вопрос освоения рынков, ключевыми являются месседжи Главы Государства по преодолению инертности, свойственной сегодня торговой и экономической политике Казахстана, попытка поднять проблему качества государственного управления NewPublicManagement, в вопросах преобразований в экономике, праве, политике и обществе на местах. Придании ей энергичного характера с целью эффективного продвижения отечественных товаров на региональных и мировых рынках. Наиболее важным трендом мировой экономической мысли является переориентация с задачи производства товара на его продвижение на рынке, особенно актуален этот вопрос в связи с конкуренцией в рамках ЕАЭС. Что касается задачи по созданию «сервисного правительства» и госаппарата, ориентированного на потребности граждан, в этой сфере у Казахстана есть определенный прогресс. Безусловно, любая бюрократия в любой стране мира, включая самые передовые, всегда дает поводы для критики и нигде в мире нельзя найти на 100% эффективный госаппарат. Можно лишь сопоставлять, чиновники какой страны более или менее эффективны, это нормальный эволюционный процесс, речь не идет о тотальной неэффективности нашей бюрократии, она делает

большую и важную работу, но есть и обширное пространство для увеличения ее эффективности. Вместе с тем, говорить о трудностях и проблемах необходимо, видеть перспективы их разрешения и утверждать уверенность в будущем успехе тоже необходимо.

Работают ли «Закон о молодежной политике», не так давно принятая концепция государственной молодежной политики «Казахстан 2020: Путь в будущее» и другие подобные документы икаковы механизмы её реализации? Чтобы развивать молодежную политику, необходимы три вещи: межведомственное взаимодействие, конкретный план и системная работа. Реформы в молодежной сфере неразрывно связаны с политическими и экономическими преобразованиями. У нас уже есть закон, в котором подробно расписаны полномочия госорганов. Молодежная политика в Казахстане осуществляется на основе Закона Республики Казахстан «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», принятый 9 февраля 2015 года; Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее», утвержденная правительством 27 февраля 2013 года и др. Для реализации молодежной политики были приняты более тридцати нормативно-правовых актов. Правовыми основами формирования и развития государственной молодежной политики являются Конституция РК, международные договора, ратифицированные Республикой Казахстан, общепризнанные принципы и нормы международного права [2].

Законом о государственной молодежной политике от 2004 года были поставлены задачи на поддержку молодых предпринимателей, обеспечение жильем молодежи и молодых семей, создание условий для развития сельской молодежи, обеспечение занятости молодых людей. Надо отметить, что в процессе реализации этого Закона был создан и налажен механизм по реализации социально-экономических, правовых, организационных условий и гарантий для духовного, культурного, образовательного, профессионального становления и физического развития молодежи, раскрытия ее творческого потенциала в интересах всего общества. Нормативная правовая база молодежной политики, существовавшая до 2015 года, в основном была направлена на регулирование механизмов социально-экономической адаптации казахстанской молодежи. Остается только работать и воплощать в жизнь принятые решения, но для достижения результатов нужно перейти от «начнем, а война план покажет» к применению методик проектного управления процессами.

Менеджмент – в переводе с английского языка означает управление, но это не просто управление, а именно научное управление, которое необходимо и востребовано не только в сфере экономики, образования, но и во всех сферах человеческой деятельности. NewPublicManagement – это учение об эффективном

и результативном управлении государством, муниципальным управлением. Суть NewPublicManagement – в стремлении создания справедливого, благополучного и процветающего государства, т.е. забота о своих гражданах. Все попытки сконструировать процветание, не затрагивая самого корня проблем – развития местного самоуправления, государственной молодежной политики, устранения слабых институтов, коррупцию, поддерживаемую массой чиновников, вряд ли принесут реальное улучшение в экономике и в жизни народа. Местное самоуправление по всей своей природе является властью, наиболее приближенной к населению. Поэтому принцип самоуправления так актуален и значим. Реализация молодежной политики должна ориентироваться, в основном, на региональном и местном уровнях, так как положение молодежи заметно варьируется в различных регионах по разному. Без продуманной региональной и местной молодежной политике невозможно эффективное решение проблем казахстанской молодежи.

В современных демократических государствах воспринимаются различные модели местного самоуправления. При этом отсутствует единообразная практика определения компетенции органов местного самоуправления. Основной объем полномочий этих органов может различаться даже в рамках одной страны. Общее правило, касающееся полномочий местных сообществ, заключается в том, что эти полномочия должны быть целостными и всеобъемлющими во всем, что касается местных дел. Целью Закона о молодежной политике в РК от 2015 года является создание условий для полноценного духовного, культурного, образовательного, профессионального и физического развития молодежи, участия в процессе принятия решений, успешной социализации и направления ее потенциала на дальнейшее развитие страны. Для реализации данной цели были поставлены новые две задачи вовлечение молодежи в социально-экономическую и общественно-политическую жизнь страны; воспитание гражданственности и укрепление чувства казахстанского патриотизма, которые логично вытекают из задач, поставленных предшествующим Законом.

Формирование идейно-ценностных ориентаций казахстанской молодежи становится все более актуальной теоретической проблемой для отечественной социально-философской науки и все более неотложной практической задачей государственной культурной и социальной политики Республики Казахстан. Тем временем молодежная проблематика в стране еще более обострилась, без системных мер и глубокого анализа происходящего можно упустить очень важные аспекты особенностей формирования мировоззренческих идей, ценностей, нравственных принципов, смысл жизненных ориентаций человека в современном мире.

Однако уже сейчас – на основании анализа результатов ряда

проведенных исследований – можно вполне определенно говорить о кризисе или даже отсутствии в Казахстане системы социализации молодежи, ориентированной на основополагающие для личностного развития духовно-нравственные ценности. Поэтому государству нужно серьезно задуматься о проблемах молодежи, необходимо создавать условия для ее всестороннего развития, в том числе для активного вовлечения ее в предпринимательскую деятельность. Казахстан – довольно молодая страна, средний возраст населения – 29 лет. Как считают исследователи, которые изучали конфликты, имевшие место с 1970-х годов, 80% гражданских войн случались в странах именно с молодым населением. Социальная несправедливость, огромная разница в доходах населения, высокий уровень безработицы, отсутствие социальных лифтов – эти и другие факторы могут привести к взрывоопасной ситуации. Поэтому государству нужно серьезно задуматься о проблемах молодежи и создавать условия для ее всестороннего развития, в противном случае молодежь может остаться за бортом экономических и социальных преобразований. Молодые люди будут искать справедливость в других институтах – в религии, в экстремистских группах, кто-то начнет незаконными методами брать реванш за свои социальные поражения. Первые примеры мы уже увидели (теракты в Актобе и Алматы). Неудивительно, что безработная молодежь пополняет и ряды преступников, в ежедневных криминальных сводках наблюдаем, что вместе с числом безработных стремительно растет количество краж и преступлений, совершенных подростками. Реформы в молодежной сфере неразрывно связаны с политическими и экономическими преобразованиями [3-4].

Социокультурная атмосфера общества, формирующего рыночный базис экономики, создает далеко не оптимальные условия для утверждения в массовом сознании гуманистических идей и ценностей. В противном случае молодежь может остаться за бортом экономических и социальных преобразований. Как следствие, неизбежно может начаться процесс ее радикализации. Ведь убеждения, верования, установки современного человека формируются под мощным воздействием политических технологий, обладающих богатейшим арсеналом методов манипуляции сознанием. Один из основателей этологии, лауреат Нобелевской премии Конрад Лоренц, анализируя тенденции мирового развития, угрожающие гибелью человечеству как виду, выделил восемь «смертных грехов цивилизованного человечества». Среди них он помещает и такой «смертный грех», как разрыв с традицией, конфликт поколений и связанные с ними процессы индоктринации, унификации культурных норм, взглядов, уничтожающие индивидуальность. С 2014 года реализуется Концепция культурной политики РК, направленная на формирование конкурентоспособной культурной ментальности и высокой духовности

казахстанцев, а как известно, культура по отношению к духовности выступает некой несущей конструкцией. Мы хотим видеть нашу молодежь с креативным и инновационным мышлением, активной гражданской позицией и устремленную к знаниям, ориентированную на труд и профессиональный рост.

Государство понимает, что не должно самоустраняться от задачи выработки идеологии общенационального интереса и лежащей в ее основе консолидированной идейно-ценностной системы (так называемой «национальной идеи»). Целью президентской программы «Рухани жаңғыру», является формирование нового сознания и модели мышления молодежи, адаптированного к постоянно меняющимся условиям современного мира. Безусловно, духовная сфера нуждается в коренной трансформации с акцентом на углубление консолидирующих общенациональных ценностей. О модернизации в Казахстане говорили всегда с первых дней Независимости и государство было нацелено на улучшение качества жизни и большее привлечение инвестиций. Принципиальным является акцент на развитие человеческого капитала, поскольку при помощи только финансовых ресурсов проблему повышения глобальной конкурентоспособности страны не решить. Вместе с тем, у Казахстана есть и важные конкурентные преимущества, это и человеческие ресурсы, огромный потенциал страны, образованная и креативная молодежь, на которую необходимо обратить внимание, как на движущую силу нового экономического курса и будущее страны. Если внимательно посмотреть на «Стратегию Казахстан-2050» с точки зрения экономики, то выделяются два ключевых акцента: опора на «всеобъемлющий экономический прагматизм» и поддержку предпринимательства.

Программа «Рухани жаңғыру»-это глубокий по содержанию и масштабу, серьезный программный документ, адресованный прежде всего казахстанской молодежи, поколению независимости. Сегодня, глядя на происходящие политические, макроэкономические процессы, как никогда важна духовная составляющая, именно благодаря ей мы смогли выдержать все те тяжкие испытания, которые пришлось на нашу страну. Значение мировоззренческих знаний трудно переоценить в наше время, она обладает нравственной направленностью, оно многолико и разнообразно. Для понимания путей развития нашей Независимости необходимо глубокое и всестороннее осмысление нашего исторического прошлого и предвидение грядущего, при этом важно духовное обновление, в процессе которого свою роль сыграет правильно воспринятая национальная философия. Отличительной особенностью казахской философии является то, что она всегда стремилась формировать у подрастающего поколения любовь к своей Родине Ата-мекен, воспитывала молодёжь в духе патриотизма, бережного отношения к природе, внешнему миру. В качестве ее

основных проблем выступают: проблемы человека, морали и нравственности, социальной справедливости и идеального общества, проблема будущего казахского народа. Высокие гражданские, общечеловеческие и нравственные ценности, а также социальные качества личности были объектом философского размышления казахов. У казахов и тюркских народов есть свой особый негласный кодекс поведения, который был создан в древности и представляет собой сложную систему норм и правил. Они до сих пор встречаются в обычной жизни, и в нем запечатлен наш казахстанский характер и его основные черты. Это открытость и широта наших душ, тепло наших сердец, гостеприимство и миролюбие, мудрость и рассудительность, трудолюбие и предприимчивость. Народная этнопедагогика широко использовала в воспитании подростков такие понятия, как «честь», «гордость», «достоинство» «целомудрие».

На вопрос «Что такое Рухани жаңғыру?», полагаем, что это в первую очередь, приобщение подрастающего поколения к культурному наследию предков, обращение к фундаментальным ценностям казахского народа, в перечне которых «культура, духовность, прагматизм в поведении» и «знания» занимают особое место в воспитании личности, способной к культурной идентификации. Безусловно, Рухани жаңғыру- это духовная модернизация общества, «перезагрузка» должна опираться на лучшие традиции и национально-культурные корни, в основе всех изменений в Обществе, находится внутренняя переоценка ценностей, обновление с учетом современных реалий и ценностей. Такой подход позволит соединить прошлое, настоящее и будущее страны. В этой связи, стоит задача, реализуя поручения Главы государства, особое внимание уделить проектам, обозначенным в статье, а также важно сообразно возрасту сориентировать молодого человека на размышления о себе, мире, собственном отношении к жизни, Обществу, самостоятельной деятельности в соотнесении с международным опытом. Сегодня актуальны проблемы социализации и духовно-нравственного воспитания студенческой молодежи в условиях социально-экономических перемен. Каковы навыки будущего –на чем сконцентрироваться, что нужно знать и уметь в новом сложном мире молодежи? Как мотивировать молодого человека на личностное развитие, тренировать волю и иметь крепкий внутренний стержень, современную систему ценностей? Как приобщать к предпринимательской культуре молодежь, научить задавать ей правильное направление, стремление к инновациям, желательно в более раннем возрасте человека научить это делать, тем больше он увидит от этого пользы в жизни.

Для нас важно в воспитательной работе мобилизовать как можно больше интересных идей и научных проектов по переходу государственного языка на латиницу, «Туғанжер», «Сакральная

география Казахстана», «Современная казахстанская культура в глобальном мире», «100 новых лиц Казахстана». Стратегия «Казахстан-2050» и программа «Рухани жаңғыру» ориентирована в первую очередь на молодежь. В центре внимания «Рухани жаңғыру» — проблемы воспитания Личности, ведь индивид становится Личностью в процессе работы над собой, при формировании собственной «Я-концепции», при высоких духовных устремлениях. Из истории казахской философии видим, что основными составляющими общенациональной казахской идеи являются общественное мир и единство, личностное развитие и индивидуальная свобода, в совокупности представляющие сущность менталитета нации. И сегодня от каждого из нас требуется вносить посильный вклад в дальнейшее развитие образования и воспитания молодежи, поднимать проблему качества государственного управления New Public Management, в вопросах преобразований в экономике, политике, обществе и местного самоуправления в

Главная цель реализации президентской Программы «Рухани жаңғыру» дать системные углубленные знания молодежи, на основе использования новейших информационных и образовательных технологий. Это помочь сформировать студенческой молодежи стиль и образ жизни, которому он будет верен всю свою жизнь, дать ему возможность формировать собственный учебный план, основанный на потребностях, критическом мышлении и желании побольше узнать что-то новое и полезное. Еще 25 веков назад Конфуций говорил, что мастерство правителя, мудреца, современного менеджера, зависит от того, насколько правильно они используют людей. Как пробудить дух, волю, интерес нашей молодежи служению нации? Как направить эту огромную потенциальную энергию в созидательное русло? Можно ли это сделать? Ведь в истории есть множество примеров, когда государство сознательно пробуждало, организовывало и направляло эту энергию в пользу государства. Наша задача показать суть New Public Management в молодёжной политике – в стремлении создания справедливого и эффективного местного самоуправления, т.е. забота о своих гражданах.

Программа «Рухани жаңғыру» - это курс на интеллектуальное развитие молодежи, требуется больше уделять времени и внимания нравственности, духовности, развитию хороших человеческих качеств молодежи и эти вещи помогут им в жизни в целом, и в карьере в частности. Потому что, если мы ставим перед собой амбициозные цели, говорим про то, что нам надо модернизировать экономику, социальную сферу, то будущие специалисты должны быть нацелены на успех, на востребованность. Вместе с тем, необходимо университетам усилить работу по углублению и расширению гражданско-патриотической и духовно-культурной консолидации

общества, дальнейшему укреплению в сознании общества ценностей государственности, согласия, единства, созидания и мира через образовательный процесс. Необходимо молодежи ставить в жизни высокие цели, проявлять упорство, ставить акцент на здоровый образ жизни и профессиональный успех, прагматизм в поведении, даже если трудно и поначалу не получается, не сдаваться ни когда. Для того, чтобы мотивировать человека именно на знания, должна быть мощная государственная политика, которая бы была устремлена на то, чтобы молодежь развивалась и стремилась к небывалым высотам. Как тут не вспомнить легенду мирового бокса, абсолютного чемпиона мира Майк Тайсона, который дал советы молодым бизнесменам, что никогда сдавайтесь, держитесь, идите вперед, не разочаровывайтесь. Такие вещи как падение после карьерного взлета, могут произойти с каждым, независимо от того, кто мы. Все зависит от того, как мы реагируем на это. Это может нас разрушить или сделать сильнее и богаче. Наряду с важными общими ценностями для молодого поколения являются созидательный труд, единство, межэтническое согласие нашего народа, сопричастность к ее великой судьбе.

Главная цель «Рухани жаңғыру» – создание условий для самореализации и всестороннего развития молодежи, создание единой нации сильных и ответственных людей. А также, формирование у подрастающего поколения современного мировоззрения на основе ценностей патриотизма, знаний, светскости, нравственности, семьи, законопослушности, трудолюбия, здоровья. Современная молодежь приспосабливается к социальным реалиям, проявляя разумный конформизм в построении своей стратегии достижения жизненного успеха. Культ «личного успеха любой ценой постепенно вытесняет у молодежи ценности коллективизма и солидарности». У программы «Рухани жаңғыру» есть несколько важных подпрограмм нацеленных на развитие национальной системы воспитания и обучения. Поскольку основным принципом концепции духовной модернизации является глубокая по содержанию платформа модернизации общественного сознания гармонизация прошлого и будущего, т.е. приобщаясь к мировым достижениям, мы обязаны сохранить нашу национальную идентичность. Речь идет о New Public Management как интегральный инструмент (линейка инструментов) в реализации государственной молодежной политике и будущем нашей нации, ее духовном благополучии.

ЛИТЕРАТУРА

1 Назарбаев Н.А. Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни: Послание Президента Республики Казахстан от 5.10.2018 г. – Астана, 2018. – С. 39.

2 Конституция Республики Казахстан: Комментарий / Под ред. Сапаргалиева Г.С. - Алматы: Жетіжарғы, 1998.

3 Мырзатаев Н.Д. Правовые особенности интеграции системы и высшего и после вузовского образования // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

4 Байдаров Е. Казахстан и исламский мир сегодня: основные направления и специфика влияния, риски и возможности // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

**ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ САЯСИ ПРОЦЕСТЕРДЕГІ ЖАСТАР ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ
ТІК БАСҚАРУДАҒЫ NEW PUBLIC MANAGEMENT ТҮЖЫРЫМДАМАСЫ:
СИПАТЫ, БАСЫМДЫҚТАРЫ.**

Айдарбеков З.С¹.

¹ философия ғылымдарының докторы, профессор
Қазіргі заманғы Қазақстан тарихы және дүниетанымдық пәндер кафедрасының
менгерушісі, Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ

Алматы, Қазақстан

Қойгелдиева Б.²,

² Мәскеу мемлекеттік университетінің магистранты,
Мәскеу, Ресей

2019 жылы Қазақстан жастар жылы деп жарияланды. Жастарды рухани-адамгершілік тәрбиелеу мәселесі - мемлекет пен қоғамның басты проблемасы. Рухани жанғу - қоғамның рухани жаңғыруы, «қалпына келтіру» қазақ халқының ең жақсы дәстүрлері мен ұлттық-мәдени тамырларына негізделуі керек. Жастар саласындағы реформалар саяси және экономикалық өзгерістермен тығыз байланысты. Күн тәртібінде Қазақстан Республикасындағы экономикадағы, заңнамада, жастар саясатында трансформациялау мәселелері бойынша Жаңа Public Management-дың сапалы мемлекеттік басқару мәселелері қарастырылады. Жастарды кәсіпкерлік және инновациялық мәдениетке қалай тарту керек.

Тірек сөздер: жастардың ойлаудың жаңа моделі, мемлекеттік жастар саясаты, жастар арасында ұлттық өзін-өзі тану мен патриотизмді қалыптастыру, заманауи жастардың мазмұнды өмірлік бағыттылығы.

Статья поступила 12.10.2018

UDC 327 + 37
IRSTII 11.24

**DIGITAL EDUCATION AS A NEW DIRECTION OF TRAINING IN
INTERNATIONAL AND REGIONAL RELATIONS**

Baisultanova K.Sh¹,

¹ cand. of pol. sc., prof.

Kazakh Ablai Khan UIRandWL

Almaty, Kazakhstan

This article discusses the relevance of digital education in training in international and regional relations. The author believes that in the conditions of digitalization of education, the need for e-learning and the use of information and communication technologies in the educational process is increasing.

Keywords: digital education, Internet, information technology, educational program, international and regional cooperation.

As we observe, the digital revolution is taking place at the present stage, and it sets new requirements for modern education. Today, dynamic development, the search for new forms of cooperation, the entry into world integration are impossible without digitalization. In 2016, at the 32nd session of the UN Human Rights Council, a report was presented on the digital revolution in education. In the report on mergers and acquisitions in the field of education, a number of problems were noted, in particular, it was stated that despite the progress achieved, there is still inequality of opportunities in the field of higher education, the digital divide and the inequality of access to the Internet and digital technologies, it was also noted that the Internet, as a standard training, radically transforms educational opportunities. Broadband communications services and information and communication technologies can play a fundamental role in ensuring accessibility, information and education, and in promoting the development of new skills.

It was also concluded that the digital revolution occurs with subsequent achievements and diversifies approaches to learning [1].

In the Message of the President of the Republic of Kazakhstan N.Nazarbayev to the people of Kazakhstan dated January 31, 2017, “The Third Modernization of Kazakhstan: Global Competitiveness”, the article that global competitiveness. The president has set the task of developing business, such as 3D printing, online trading, mobile banking, digital services, including in healthcare and education, and others [2]. In accordance with modern world trends, the Digital Kazakhstan program has been developed and adopted, the goal of which is to accelerate the pace of economic development of the Republic of Kazakhstan and improve the quality of life of the population through the use of digital technologies in the medium term, as well as creating conditions for the transition of Kazakhstan’s economy to a fundamentally new development trajectory. providing for the creation of a digital economy of the future in the long term [2].

Currently, within the framework of this program, the “Digital Silk Road” subprogramme is being implemented. Along with the urgent tasks of digitalization until 2022, related to access to global data transmission networks, the development of systems in general and in each of them in particular, raises the question of improving and updating curricula in higher and postgraduate education.

As you know, education is a basis and the most important economic development. In the era of information and innovation technologies, digital education can provide a state of competitiveness. Nevertheless, the pace of technological development is so rapid that we face the threat of

non-competitiveness, and we remain the sales market for a “secondary”, outdated technology. In this regard, we need to improve the quality of education using ICTs at a faster pace. According to the “Digital Silk Road” programs, digital education should be aimed at meeting the needs of the new innovative industrialization of Kazakhstan. “Information and communication technologies” in all specialties.

The impact of breakthrough technologies on the sphere of higher and postgraduate education involves both in the teaching system, in the preparation of new specialties, and in the daily work of teachers and the administrative and managerial staff of the institution.

The digitalization system in the educational process requires completely new approaches to the teaching methods, a transition is needed from the practice of transferring knowledge to form the skills of creative and logical thinking, the ability to quickly find the necessary information and successfully apply it in the process of acquiring a profession. Information technology education has provided many new opportunities in the development of new teaching methods. Their diversity allows in practice to provide for the individual needs of students of higher and postgraduate education. The teaching methods began to be enriched by such technical teaching aids as a multimedia projector, an interactive whiteboard, a graphic tablet, a digital microscope, and others. All this contributes to the improvement of the quality of education, the transformation of traditional methods into innovative ones and reveal the potential and potential of the student. The use of interactive technologies, computer laboratories, search engines, databases contributes to the intensification of research work of students, undergraduates and doctoral students. As world practice shows, mastering and processing a large amount of information increases the students’ critical thinking. Also relevant is the need to strengthen the advanced pace of learning through the innovation of the teacher. As we know, youth is characterized by high speed and mobility in the use of gadgets and other types of modern technologies for self-study. In this regard, in our opinion, there is a real threat for teachers to “lag behind” students in the application of digitalization and the “obsolescence of knowledge” of a teacher. Therefore, a modern high school teacher must keep up with the times, always be ahead of his charges, be aware of the latest digital technologies and be able to use it in their daily practice. He should be able to develop electronic textbooks, electronic teaching materials, conduct online courses, webinars and thereby depart from the generally accepted standards of academic material and move to the digitalization of his field.

New trends in education have affected the labor market, and new professions are a consequence of this. The expert community also warns that previously demanded specialists and professions may not be in demand in the future. It should also be recognized that, along with the positive impact of digital technology on the economy, computerization and

automation, crowding out human resources, reducing the role of man in the production process. According to analysts, a similar trend will lead to catastrophic unemployment figures in 2022 - about 20-22% of the working-age population. According to a forecast by the McKinsey Global Institute, by 2036 up to 50% of workflows will be automated [3].

Therefore, we believe that modern trends and challenges associated with digitalization require a fundamental review in the system of personnel training in order to minimize the threat of unemployment and the adaptation of specialists in the new environment.

In this regard, we would like to share the experience of our university in the digitalization of postgraduate education. In accordance with the requirements of the labor market and education in KazUIRandWL, the educational programs of the magistracy and doctoral studies have been revised. Developed and ready to implement the whole modules dedicated to the digital education of all specialties. For example, for the specialties "Foreign language: 2 foreign languages", "Pedagogy and Psychology" a module was prepared "Digitization of professional pedagogical activity", the purpose of which is to develop the concept of e-learning in foreign language education based on applied software products that includes such issues as a pedagogical technology and e-learning methodology, a model for structuring e-learning courses. For the groups of specialties "Foreign Philology", "Translation Studies", "Journalism" - the Module "Digital Education in the Context of Intercultural Communication and Media Education", it includes such pressing issues as digital audio-visual resources, multimedia and content visualization in the process of training, tele-education, educational television, webinars and videoconferences, information databases, data journalism, digitalization and on-line journalism. And for the groups of economic specialties "Economics", "State and local management", "Marketing", "Tourism" a modular program "Digital marketing and e-commerce in economics" was developed, aimed at learning the basics of e-commerce, business strategies of e-commerce, Internet -marketing, online business-to-business strategies, e-commerce travel services market, global booking system, e-commerce planning for tourism organizations. The module "Digital education in the context of international and regional cooperation" was developed for undergraduates in the specialties "International Relations", "Regional Studies" and "Oriental Studies". Under this module, undergraduates will be able to study the creation of digital libraries and databases, the development of interactive programs, including the MEP (massive open online courses), webinars, videoconferences, video lectures, tele-education, and the creation of an educational hub in Kazakhstan. Thus, to promote the development of humanitarian and strategic cooperation in the framework of the Eurasian Economic Union, the SCO, Erasmus+, One Asia.

In this regard, it is also possible to develop and introduce special

elective courses on intercultural dialogue using new technologies, which will significantly increase the attractiveness and study of the subject, and indirectly contribute to the implementation of the State program to counter religious extremism and terrorism for 2017-2020 [4-5]. With the help of innovative technologies in universities, future internationalists can teach new methods of countering and combating terrorism and extremism.

It is appropriate to recall the experience of foreign countries in the fight against terrorism on the Internet. For example, in 2007, Germany adopted a law restricting the freedom to use the Internet. According to this document, registration of an email to a fictional person is theoretically regarded as a crime. According to the authors of the draft law, this means of communication should be assigned to a specific citizen in order to be easily identified in the event of a wrongful act. A special group in Germany is called to identify cases of radical Islamist propaganda, as well as analyze the work of some sites that pose a potential danger. Its efforts are aimed at combating terrorism on the Internet, as extremists have become more active in using the global network to train militants and prepare terrorist acts. The United States has adopted a series of laws and regulations designed to regulate information on the global network. According to the US law “On Uniting and Strengthening America by Involving the Authorities and Tools Needed to Combat Terrorism”, any action that leads to disruption of the PC’s work or illegal computer penetration is classified as terrorism, and the provider is obliged to provide everything known to him at the request of the FBI. user information. In the US, public Internet access places such as libraries and schools use filters that restrict access to sites containing inappropriate information, including extremist materials [6].

Digital education of future internationalists, regionologists, orientologists should be aimed at exploring new directions in the field of international and regional cooperation. At the same time, such online events in the form of video lectures with the participation of Kazakhstani and foreign experts, connecting to the learning process various social networks, forums on topical issues of modern security with the help of information and communication technologies form the necessary competences of students for practical work. This will allow them to be in trend, ensuring the integration of education and “production”, reveals the potential of all undergraduates, and facilitates the rapid exchange of information between all participants in such events.

I would also especially like to note the emergence of a new direction in the field of diplomacy related to digital technology, the so-called “digital diplomacy”, which involves the use of modern information and communication technologies for the implementation of diplomatic and related foreign policy tasks. It provides opportunities for politicians to discuss and regulate topical issues in a timely manner and opens up tremendous opportunities for new forms of networking and cooperation. In recent years, the importance of digital diplomacy in international practice

has been steadily growing. Along with the well-established methods of work of foreign ministries of various countries and traditional channels of communicating information through radio, television and the press, the Internet is increasingly used to promote, gather information, exert pressure on foreign governments, train activists and stimulate protest movements [7-8].

Summing up, we can conclude that digitalization of education provides us, teachers and scientists with ample opportunities in the preparation of competitive personnel, our task is to jointly solve problems caused by digitalization of education and identify promising ways for further development.

REFERENCES

1 New Special Rapporteur on the right to education, interactive dialogues and resolutions. [Electronic resource].- URL: // <http://www.lexed.ru/praktika/pravonabrazovanie/> - (appeal date 22.10.18).

2 State program “Digital Kazakhstan” [Electronic resource]. - URL: // primeminister.kz (appeal date 22.10.2018).

3 Trucano M., Dykes G. Building & Sustainability: International Business and Social Development Series: SABER-ICT Technical Paper Series [Electronic resource]. - URL: <http://documents.vseirnybank.org/curated/ru/> (the date of the appeal 22.10.18)

4 Digital Russia. New reality. McKinsey Global Inc. research [Electronic resource]. - URL: <http://www.tadviser.ru/images/c> (appeal date 22.10.2018).

5 Erekesheva L.G. Digital education and inclusive development in the context of international cooperation / Proceedings of the International Scientific and Practical Conference of Social Partners of KazUIRandWL on the theme: “Training of postgraduate education in the light of the implementation of the State Program for the Development of Education until 2020” dedicated to the 75th anniversary of Ablai Khan - Almaty: KazUIRandWL, 2017.

6 Religion in the age of digitalization: the US experience in the fight against terrorism on the Internet [Electronic resource]. - URL: <https://dixinews.kz/articles> (request date 22.10.18).

7 Krikunov A. Digital diplomacy and its importance in international practice / Center for the Analysis of Terrorist Threats, 2018.

8 Касенов Ф.Ж. Влияние коммуникативных технологических инноваций на политические процессы казахстанского общества: проблемы современности // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2016. – № 1. – С.85.

ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ АЙМАҚТЫҚ ҚАТЫНАСТАР САЛАСЫНДА МАМАНДАЯРЛАУ ДЫҢЖАҢАБАҒЫТЫ

Байсұлтанова К. Ш¹,

¹ саяси. ғ. к., проф.

Абылай хан атындағы Қазақ ХҚ және ӨТУ

Алматы, Қазақстан

Бұл мақалада халықаралық және аймақтық қатынастарды дамытуда цифрлық білім берудің өзектілігі қарастырылады. Автордың пікірінше, цифрландыру жағдайында білім беру процесінде электронды оқыту және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану қажеттілігі артып келеді.

Тірек сөздер: цифрлық білім беру, Интернет, ақпараттық технологиялар, білім беру бағдарламасы, халықаралық және аймақтық ынтымақтастық.

ЦИФРОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ - ЭТО НОВОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Байсултанова К.Ш.¹

¹ к.п.н., ассоц.професор,
КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

В данной статье обсуждается актуальность цифрового образования при обучении в международных и региональных отношениях. Автор считает, что в условиях цифровизации образования потребность в электронном обучении и использовании информационных и коммуникационных технологий в образовательном процессе возрастает.

Ключевые слова: цифровое образование, интернет, информационные технологии, образовательная программа, международное и региональное сотрудничество.

Статья поступила 08.11.2018

SCIENTIFIC AND TECHNICAL DEVELOPMENT AND STRATEGY OF MODERN CHINA

Yesserkepova Zh.O.¹

¹c.h.s, assistant professor
Kazakh Ablai Khan UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, zhanar_e77@mail.ru

In this article, the author reviewed the scientific and technical development of China, its strategy; at present, China is a world-renowned scientific, technical and economic leader, a strategic development goal and key high-tech industries and the basis for the prosperity of the Chinese economy.

Keywords: science, technology, program, strategy, society, political ideology, economics.

ӘӘЖ 338.45(510)

ҒТАМП 11.25

ҚАЗІРГІ ҚХР-НЫҢ ҒЫЛЫМИ-ТЕХНИКАЛЫҚ ДАМУЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯСЫ

Есеркепова Ж.О.¹

¹ т.ғ.к., доцент
Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, zhanar_e77@mail.ru

Автор бұл мақалада ҚХР-ның ғылыми-техникалық тұрғыда дамуын, стратегиясын, қазіргі күні ҚХР әлемдік ғылыми-техникалық, экономикалық тұрғыда жетекші елге айналғандығын, дамудың стратегиялық мақсаты мен түйінді жоғары

технологиялы салалар бағыттарын, осыған байланысты қытай экономикасының гүлдену негіздерін қарастырған.

Тірек сөздер: ғылым, техника, бағдарлама, стратегия, қоғам, саяси-идеология, экономика.

Қытайдың ХХ ғасырдың екінші жартысындағы ең маңызды элементі ғылыми-техникалық, өндірістік және ақпараттық төңкерісі болып табылады. Ғылыми-техникалық потенциалы микроэлектроникаға негізделеді, себебі микроминиатюризация техникасына үлкен мүмкіндіктер ашады. Жаңа ғылыми-өндірістік-ақпараттық төңкеріс әлем елдеріне сирек кездесетін мүмкіндігін ұсынды. Әрине кез келген мемлекеттің күш қуаты ғылыми-техникалық прогресстің дамуына жетпесе яғни, арттыруға мүмкіндіктері болмаса, олардың деңгейі төменгі деген пікір туындайды. Ал Қытай өз таңдауын жасап экономикалық тарихта өзінің 15 жылдық бағдарламасы мен істерін жүзеге асыру тармағын жасады (1996-2000жж). Бұл қытайлар үшін өте маңызды оқиға.

ҚХР бүгінгі ғаламда болып жатқан саяси, экономикалық, сауда, гуманитарлық салалардағы орнын анықтау, сонымен қатар ғылыми-техникалық тұрғыдағы дамуының ұстанымы мәселенің өзектілігін құрайды. Осы мәселелерді ғылыми тұрғыда зерттеу, талдау, жан-жақты ашу тікелей саясатқа қатысы бар адамдар мен ғалымдардың ғана емес, сонымен бірге жалпы қоғамның, көпшілік қауымның қызығушылығын тудырады және шығыстану ғылымындағы үлкен орынға ие мәселе болып табылады.

Қытай шын мәнінде ғылым мен техника бірінші өнімді күш болып табылатын саланы жүзеге асыруға тырысады. «Ғылым мен техника негізгі өндірістік күштер» деген Дэн Сяопинның сөзі бізге белгілі. КПК Орталық Комитетінің Бас хатшысы Цзян Цземин де сонымен қатар, «Ғылыми прогресс - экономикалық дамудың шешуші факторы болып табылады, болашақта ғылым мен техниканың даму деңгейіне, әсіресе, жоғары технологияларды біріктірілген мемлекеттік билікке, әлеуметтік-экономикалық құрылымға, халықтың әл-ауқатына үлкен әсерін ескеру қажет» деген еді [1]. ҚХР-да «Ғылым мен техниканың онжылдық даму жоспары» қабылданды және «ғылыми-техникалық прогресс» күшіне енген еді.

Қытайдың «Ғылыми-техникалық прогресс туралы» Заңы (СПЕКА тұрақты комитетінің 2-ші отырысында қабылданған) 1993 жылғы 2 шілдеде шақырылған болатын. Ал 2007 жылы 29 желтоқсанда түзетулер мен өзгерістер енгізілді. Жаңа техника мен жоғарғы технологиялар аса тиімді дамуы үшін Қытай үкіметі 1993 жылы Мемлекеттік орта және ұзақ мерзімді 2000-2020 жж. ғылым мен техниканың Даму бағдарламасы бойынша өндіріске енгізу туралы Заң қабылдады. Онда негізгі дамудың стратегиялық мақсаты мен түйінді

жоғары технологиялы салалар бағыттары анықталған. Осыған сәйкес мемлекет, жалпы жоспарлау жұмысын ғылыми-техникалық салада, мынадай үш деңгейлі моделін жүзеге асырды: іргелі зерттеулерді күшейту; инновациялық ғылыми зерттеулер бағытталған әлеуметтік-экономикалық дамуын жақсарту; жоғары технологиялар индустриясын құру және жаңа технологияларды дамыту [2].

Қытай XX ғ. 90-жылдарынан бастап нанотехнологияны зерттей бастаған аздаған елдер қатарында. Соңғы жылдары Қытайда нанотехнологияларға арналған патенттерге өтінімдер саны қарқынды өсіп, 2400-ден астам осындай өтінімдер алынды, бұл әлемдік көрсеткіштің 12%-ына тең және Қытайды әлемдегі үшінші орынға орналастырады. Сонымен қатар, осы уақытқа дейін әлемдік нарықта, Қытайдың өнеркәсіптік, экспорттық саясаты өзінің арзан тауарлары арқылы жүзеге асырылып отырды. Қазіргі уақытта, бәсекелестік күресте бұл стратегия тиімді емес. Себебі, жоғары технологиялар базасына қажет өндіріс: жоғары сапалы өнімді құру және дамыту. Қазіргі уақытта байқалған экономикалық өсу мен қалыптасқан сыртқы экономикалық конъюнктура, жеделдетілген жаңғырту қытай экономикасының қазіргі заманғы технологиялық негізде қолайлы болып отыр. Ұлттық инновациялық жүйені (ҰИЖ) және өнеркәсіп, жоғары технологиялар жиынтығын білдіретін ұйымдар мен механизмдерді, олардың өзара іс-қимыл жүзеге асырылатын өндіру және коммерциялық жүзеге асыру ғылыми білім түрінде жаңа өнімдер мен технологиялардың жаңаруы көрінеді. 2002 жылдың қарашасында Пекинде ҚКП-ның XVI съезі өтті. Бұл Қытай реформасының жаңа кезеңінің басы деп айтуға болады. Бұл кезеңнің міндеттері келесідей болды: социалистік нарықты одан әрі қарай жетілдіру, елдің индустриализациясын аяқтау, елдің ақпараттану дәрежесін өсіру, модернизация қарқынын жылдамдату, халықтың өмір сүру деңгейін жоғарлату, заманауи технологияларды дамыту, қызмет көрсету саласын өсіру, ауылды дамыту, өндіріс саласын одан әрі қарай дамыту, қаржы саласындағы реформаларды жалғастыру т.б.

Қытай ауыл шаруашылық саласында дамыған елдермен салыстырмалы түрде ғылыми-техникалық жағынын да айырмашылық азаюда. Қазіргі таңда Қытайда ғылыми-техникалық прогресс жетістіктерінің ауыл шаруашылығындағы тиімділігі 42%-ға жетті. Ауыл шаруашылықтың ғылыми-техникалық ведомстволар биоинженерияда, ғылыми сыйымдылығы жоғары техникада, фундаменталды зерттеулерде үлкен жетістіктерге жетті. Оған қоса, Қытайдың мемлекеттік ведомстволары бірнеше ғылыми-техникалық жоспарлар орындауда – «Ұшқын» бағдарламасы, нақты өндіріске ірі

жетістіктерді енгізу жоспары, «Өнімділік» және «Жалын» жобалары тікелей ауылдағы экономиканы құруға бағытталған [3]. Бұлар ауылдарға алдыңғы қатарлы технологиялар мен техникаларды енгізуге мүмкіндік береді, оларды әр отбасыға жеткізеді. Сол арқылы ауылдың ғылыми-техникалық деңгейін жоғарлатуда маңызды роль атқарды.

Қытай қазіргі таңда көптеген заманауи технологияларды өндіруден әлемдік лидер болды. Электроника, компьютер, ақпараттық құрал-жабдықтар өндіруде биік шыңдарға жетті. Авиақұрылыс, космос өнеркәсібі, атом өнеркәсібі маңызды рольдерге ие бола бастады. ҚХР-да қазіргі уақытта Гонконг Ғылым және Технологиялық университеті бар (қысқаша HKUST) екендігін айта кету қажет. Гонконг қаласында орналасқан жоғарғы оқу орны. 1991 жылы Гонконг Заң 1141 (The Hong Kong University of Science and Technology Ordinance), негізі қаланды, Гонконг қаласындағы тоғыз ірі университеттің бірі болып табылады.

Реформалар жылдарында (1978 жыл) Қытайдағы ғылымды басқару жүйесі түбегейлі өзгерістерге ұшырап, ғылыми жетістіктер мен технологияларды экономикаға көшірудің жаңа механизмі қалыптасты. Қытай реформаторлары ғылым мен техниканың дамуының басқаруында экономикалық мақсаттарды бағындыру керектігін түсінді. Қытай үшін ғылыми-техникалық революцияны басқару күрделі мәселе болды. Шектеулі қаржылық мүмкіндіктер, салыстырмалы түрде төмен ғылыми потенциал (мәдени революция кезінде әлсіреген, халықтың білім деңгейінің салыстырмалы төмен деңгейі) - бұл барлық ауқымды мәселелер ғылыми-техникалық төңкерістің болуына әсерін тигізді. Соған қарамастан, Қытай 1978-1985 жылдардағы ғылымды дамытудың сегіз жылдық жоспарын әзірлеп қабылдады, ол микроэлектроника саласындағы зерттеулер мен әзірлемелердің үлкен көлемін, компьютерлердің жаңа түрлерін жасауды, информатиканы, сондай-ақ, ауыл шаруашылығында ірі технологиялық өзгерістерді енгізді. Іске асыру барысында бұл жоспар тым кең және бұл жағдайларда бірқатар мәселелерді шешу мүмкін болмайтындығы айқын болды [4].

Сол себепті, ҚХР ғылыми-техникалық саладағы жұмыстарды жоспарлауды жүзеге асырып, келесі үш деңгейлі даму моделін құрды: экономикалық қалыптасу және әлеуметтік дамуының негізгі қызметін атқаратын инновациялық-ғылыми зерттеулер жүргізу; жоғары технологияларды енгізу және жоғары және жаңа технологиялар секторын құру; фундаменталды зерттеулерді күшейту [5]. Алғашында қолданбалы зерттеулерге басымдық берген бұл үш деңгей үшін ғылым мен техниканың дамуына арналған мемлекеттік бағдарламалар жасалды. Әлеуметтік-экономикалық дамуға бағытталған инновациялық ғылыми зерттеулердің бағдарламалары: «Штурмалық жоспар» (1982

жылы), «Ұшқын» бағдарламасы ғылыми-техникалық жетістіктерді жүзеге асыру мақсатындағы мемлекеттік жоспар және әлеуметтік дамудың ғылыми-техникалық бағдарламалары кірді.

1986-2000 жылдары ғылыми-техникалық төңкеріс негізінде «Мемлекеттік жоспар» құрылды. Ғылыми-техникалық төңкерістің жетік зерттеу мақсатында АҚШ, Жапония, Ресей, ЕО елдерінің, шетелдік тәжірибесін мұқият зерттеу арқылы «Мемлекеттік жоспар» негізінде 12 негізгі бағытын анықтауға мүмкіндік берді. Ғылымды қажет ететін технологияларды дамытудың негізгі мақсаттары: ғылыми-техникалық прогрессті өндірісті дамытудағы маңызды факторға айналдыру, дәстүрлі өндірістердің техникалық деңгейін жан-жақты арттыру, қаржылық, кадрлық және техникалық шешімдерді есепке ала отырып, әлемдік нарықта тауарлардың сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру, биотехнология, нанотехнология, информатика, автоматтандыру, энергетика, ғарыш және лазерлік технологиялар сияқты басым бағыттар бойынша ғылымды қажет ететін технологияларды дамытуға көп назар аударылды.

Жаңа ғасырдың келуі Қытай экономикасының және қоғамның дамуындағы жаңа кезеңге енуімен сәйкес келді. Осыған байланысты барлық мәселелерді қамтитын, заңға сәйкес алдыңғы жоспарларда қамтылмаған мәселелерді қамтитын жоспар әзірлеу тиіс болды. Қытай үкіметі осыған сәйкес оныншы бесжылдық жоспарын (2001-2005 жж.) дайындады, оныншы бесжылдықтың қозғаушы күштері реформалар және ғылыми-техникалық прогресс болуы керек деп баса айтты. Мемлекеттік бесжылдық жоспарға сәйкес, Қытай үкіметінің ғылым және техника министрлігі ғылым мен техниканы дамытудың бесжылдық жоспарын әзірлеп, жаңа кезеңде қытай ғылымы мен технологиясын дамытудағы жетекші бағыт «инновация және мамандандыру» деп атап өтті. Қытайдың ғылым мен техникасының дамуын жеделдете отырып, ғылым мен техника тарапынан экономикалық және әлеуметтік дамуды қолдау деңгейі, ғылыми-техникалық құрылымдық жаңару, мамандандыру күшейтілетін болады [6, 67 б.]. Ғылыми-техникалық ресурстар екі технологиялық платформаларда жоспарланып, «өндіріс технологияларын жетілдіруге жәрдемдесу» және «ғылым мен техниканың тұрақты жаңару қабілеттілігін арттыру» қағидаларына сәйкес, озық дамуды жетілдіре алатын негізгі технологиялық революция жасауға ұмтылды. Қытайдың экономикасы мен қоғам дамуының негізгі мақсаттарының оныншы бесжылдықтың даму жоспарында ҚХР-да ғылым мен техниканың болашақ дамуының жалпы мақсаты: ғылым мен білім беру саласындағы қалпына келтіру Стратегиясын жүзеге асыру; ғылыми-техникалық жүйені реформалауды тереңдету, социалистік нарықтық экономика жүйесі мен ғылым мен техниканың даму заңдылықтарын ескере отырып, жаңарудың мемлекеттік жүйесін

құру; қытай ғылыми-техника салаларының халықаралық бәсекеге қабілеттілігін арттыру, халық шаруашылығының тұрақты дамуына жәрдемдесу, адамдардың өмір сүру сапасын арттыру, елдің жиынтық күшін қалыптастыру және оның қауіпсіздігін қамтамасыз ету; қытай ғылымы мен техникасының өзін-өзі жаңғыртудың жалпы деңгейін және мүмкіндігін едәуір көтеру.

Ал Си Цзиньпиннің билікке келуімен Қытай ғылым мен инновацияны дамытушы, ынталандырушы мемлекет ретінде белсенді түрде жұмыс атқара бастады. Пекинде жоғары білікті мамандар мен ғылыми кадрларды даярлауға көп назар аударылуда. Сонымен қатар, ҚХР алдағы уақыттарда ғылыми-техникалық жағынан даму мәселесі жайында Қытайдың қазіргі басшысы Си Цзиньпин 2017 жылы қазан айында болған ХІХ съезде сөйлеген баяндамасында айтып кеткен еді [7-8]. Си Цзиньпин: «Инновациялық түрдегі мемлекеттің құрылуы. Қытай - социалистік мемлекет халық-демократиялық диктатура жұмысшы табы бастаған және жұмысшылар мен шаруалардың одақтастық негізінде қалыптасқан мемлекет. Елдегі барлық билік халыққа тиесілі. Қытайдың социалистік демократия халқының іргелі мүдделерін қамтамасыз ету, кең, шынайы және ең тиімді демократия болып табылады. Адамдардың шығармашылық күштерін, сондай-ақ елдің шеберлері ретінде адамдардың жағдайының институционалдық қолдау ояту, адамдардың құқықтары мен мүдделерін қамтамасыз ету, халықтың ерік нұсқада жүзеге бағытталған социалистік демократияны дамыту негізгі мақсатымыз» деген болатын. Си Цзиньпиннің негізгі мақсаты - Қытайдың ғылым мен техниканың дамуы арқылы «орташа кірістің тұзағынан» шығу мүмкіндігіне ие болу. Ал партияның 100 жылдығына (яғни, 2021 жылға қарай) Қытай «орташа гүлденген қоғам» (1979 жылы Дэн Сяопиннің ұсынған идеясы) құрып, сонымен қатар ҚХР жүз жылдығына (яғни 2049 жылға дейін) дейін өркендеген демократиялық, үйлесімді қоғамдағы социалистік мемлекетке айналуы тиіс. Сондықтан маңызды мемлекеттік ғылыми-технологиялық жобаларды жүзеге асыруда қолданылатын негізгі зерттеудің ауқымы күшейді. Қытайдың озық және жетекші технологиялары бойынша «цифрлі Қытай» мен «ақылды қоғам» құру үшін ғылым мен технология, өнім сапасы, ғарыш әлемін, желілік технологиялар және көлік саласындағы әлемдік көшбасшы ретінде болуы керек.

Қытайдың экономикалық дамуының ғылыми-техникалық үдерісі және Стратегиясы бойынша соңғы 20 жылда Қытай ғылымы мен технологиясы қарқынды дамыды. Қытайдың ғылым мен техникасы экономикалық құрылысына, бастапқы өнімді күші ретінде ғылым

мен техниканың тұжырымдамасы идеясына ұстанатын экономикалық құрылысына байланысты болуы керек. Осы мәселелердегі Қытайдың стратегиялық мақсаттары: біріншіден, дұрыс технологиялық қорды арттыру, елдің ғылыми-технологиялық беріктігін, оның ғылыми және технологиялық деңгейін арттыру іргелі зерттеулерді күшейту; екіншіден, жан-жақты, жаңа технологиялар мен олардың индустрияландыру саласында ауыл шаруашылығы ғылыми-техникалық прогресс қамтамасыз өзінің жетекші рөлін ашып, сондай-ақ қалпына келтіру үшін, әсіресе, әлеуметтік-экономикалық даму саласындағы ғылым мен техниканың коэффициенттік сандық және сапалық үлес жақсарту және дәстүрлі деңгейін арттыру салалар; ал үшіншіден, ғылыми-зерттеу институттарының өміршеңдігін және ғылыми-техникалық қызметкерлердің белсенділігін арттыру, жаңа ғылым және технологиялар жүйесін, социалистік нарықтық экономика барабар жүйесін және өзін-өзі дамыту, ғылым мен техниканың заңдар жасау.

Ал 1993 жылғы маусымда Қытай ғылым мен техниканы дамыту туралы Заң қабылдап, ол ғылыми-техникалық төңкерістің мақсаттары мен рөлін толықтай анықтады. Заңға сәйкес 1995 жылы ғылым мен білімді дамыту Стратегиясы әзірленді. Стратегияның негізгі мақсаты – мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуының негізі ретінде білім, ғылым және технологияны дамыту, мемлекеттің ғылыми-техникалық резервін арттыру және халықтың білім деңгейін арттыру болып табылды. 1995 жылғы Стратегияға сәйкес ғылымды дамытудың келесі мақсаттары мен инновацияларды ынталандыру механизмдері белгіленді:

- фундаменталды зерттеулерді күшейту, мемлекеттің ғылыми-техникалық қуатын арттыру, ғылыми-техникалық деңгейін күшейту, технологиялық резервті көбейту;

- ғылым мен жаңа технологиялардың әлеуметтік және экономикалық дамуына, әсіресе ауыл шаруашылығының ғылыми-техникалық прогресін қамтамасыз етуге, жаңа технологиялар мен жаңа өндірістерді дамытуға, дәстүрлі салалардың деңгейін көтеруге және жетілдіруге ықпал ететін сандық және сапалық үлес коэффициентін жан-жақты көтеру;

- ғылыми-техникалық дамуына сәйкес келетін ғылымды және технологияны енгізудің жаңа жүйесін құру, ғылыми-зерттеу институттарының және ғылыми-техникалық қызметкерлердің белсенділігін арттыру [9, 155 б.].

XXI ғасырдың басында ғылыми-техникалық және технологиялық дамудың ғылыми-техникалық жетілдірілген жүйесі және ғылым мен техниканың дамуының жалпы деңгейі ҚХР-ды дамушы елдердің алдыңғы қатарына шығарды. Қытай экономикасының әрі қарай дамуы

мен зерттеулерге инвестициялардың өсуінің жалғасуына сәйкес, Қытайдағы ғылым мен техниканың дамуының, негізгі мазмұны даму, сіңіру және жетілдіру болып табылды. Өзіндік шығармашылық қабілеті бар Қытай, ғылым мен технологияны қысқа мерзім ішінде озық халықаралық деңгейге жетуге көмектеседі. Сонымен қатар, ғылым мен техниканың рөлі қытайдың экономикалық және әлеуметтік дамуының тірегі ретінде анық өсті. Қытайдың жоғары технологиялық өнімінің экспорты қарқынды өсу үрдісін көрсетті. Жоғары технологиялық өндірістерді дамытудың жаһандық баяулауы аясында осы топтан шығарылған қытай өнімдерінің экспорты үдемелі дамуды жалғастырады. Кедендік статистика мәліметтеріне сәйкес, 2001 жылы Қытайдан жоғары технологиялық өнімдердің жалпы экспорты 45 млрд. доллардан асты, ал осы өнім экспортының үлесі жалпы тауар экспортының 17% -ын құрады. 2001 жылы Қытайдағы технологиялық келісімшарттар мен мәмілелер көлемі 80 млрд. юаньды (шамамен 10 млрд. АҚШ доллары) құрады, технологиялық саудадан Қытайдағы саябақтар мен жоғары технологиялық аймақтардың жалпы табысы 1200 млрд. юаньды құрады (шамамен 150 млрд АҚШ доллары).

Әлеуметтік-экономикалық дамудың 11-ші бесжылдық жоспары (2006-2010 жж.) жайлы қысқаша айтып өтсек, Қытай өзінің ғылыми-техникалық әлеуетін дамытуда маңызды прогреске қол жеткізді. Бұл прогресс ғылымға және технологияға мемлекеттік қаржы салымдарын ұлғайту есебінен қол жеткізілді. Бес жылдық жоспар бойынша олардың көлемінің орташа жылдық өсуі 20% -дан асты. Қытай үкіметінің Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарына (ҒЗТКЖ) 2009 жылға бөлінуі 2000 жылмен салыстырғанда 5 еседен астам өсті. 2008 жылы Қытай ЖІӨ-ндегі ҒЗТКЖ үлесі 1,47% -ды құрады, бұл 2000 жылмен салыстырғанда екі есе өсті, ал 2011 жылы Қытайдың ҒЗТКЖ шығындарындағы үлесі шамамен 13% жетті. 2006-2010 жылдарда, ғылыми-техникалық даму бағдарламалары бойынша белсенді жұмыс жүргізілді. 90-нан астам мемлекеттік ғылыми-техникалық орталық жұмыс істей бастады, шамамен 50 инженерлік-зерттеу орталығы және 30 инженерлік зертхана салынды.

Қытайлық технология үлесінің 60 %-ы дүниежүзілік алдыңғы қатарға қосылды деп есептеуге болатын еді. Айтып өтерлік жайт, 2003 ж. 15 қазанда «Шэньчжоу-5» атты ғарыш кемесі ұшырылды. Осылайша, Қытай ғарышты зерттеудің техникасын меңгеруде үшінші мемлекет болды. Айды зерттеу жоспары бойынша, Қытай 2010 ж. ұшқышсыз зонтты іске қосады. Ғылыми-техникалық прогресс пен жаңашылдық өмірдің заңнамалық негіздеріне айнала бастайды. 1993 жылы қабылданып, күшіне енген «ҚХР ғылыми-техникалық прогресі жайлы Заңында» ғылым даму мақсаты, міндеттемесі, қаржы көздері, оған қоса ақшалай марапаттау жүйесі анық белгіленді.

Бұл заңнама ғылымның әрі қарай дамуының жолын бағыттаушысы болды. 1998 және 2003 жылдары Ұлттық халықтық конгресстің тұрақты комитеті бұл заңнаманың орындалуын жеттік 2 рет тексерген болатын. Кейінірек, яғни 2002 ж. «ҚХР ғылыми-технологиялық сала білімдерін тарату жайлы Заңнама» жарияланды. Ол ғылым мен технологияны танымал етуді және азаматтардың ғылыми-техникалық білімін жетілдіруді айқындайды және бүкіл қоғамның күш-жігерімен қойылған мақсаттарға жетуді талап етеді.

Ғылыми және техникалық жетістіктермен қатар, патенттерге өтінімдер саны жыл сайын артып келеді. 2003 жылы патенттерге өтінімдердің жалпы саны 300 мың құрады, оның ішінде жоғары технология саласындағы өнертабыстарға 100 мың патент, бұл өткен жылмен салыстырғанда 31,3% артық және жаңа практикалық үлгілер мен өнімдерді жобалау бойынша жобалар үшін патенттердің өсуінен асып түсті [10]. Өнертапқыш патенттер бойынша отандық өтініштер саны елде 57 мыңды құраған. 2015 жылдың соңына қарай Қытай үкіметінің мақұлдауымен патенттердің санын 2 млн-ға дейін ұлғайту жөнінде үлкен міндеттеме қойды. Одан келген табыс ел экономикасының инновациялық дамуына серпін бере алады. ҚХР бұрынғы ғылым және технология министрі Сю Гуаньхуа Қытайдың 2020 жылға дейін АҚШ, Жапония және Корея Республикасы сияқты инновациялық экономикадағы мемлекеттердің бірі болатынын мәлімдеген еді. Яғни, осы жылдары ҚХР «Қытай арманы» бағдарламасы бойынша «Орташа гүлденген қоғамға» қол жеткізген мемлекет ретінде танылады. 2006 жылы ҚХР-да ғылым мен техниканы дамытудың орта және ұзақ мерзімді жоспарлары (2006-2020 жж.) қабылданды. Ол бойынша провинциялық үкіметтік органдарға тек қана арнайы каталогта қамтылған өнімдерді сатып алуды міндеттеді. Бұл негізінен отандық инновацияларды әзірлеуші ретінде анықталған өндірушілерді қамтыды. Іс жүзінде, бұл жоспарды енгізу арқылы мемлекеттік тапсырыстарды отандық ғылыми жетістіктер мен инновациялық әзірлемелерді қолданатын компаниялар ғана алды. Олар мемлекетпен бірдей көрсеткіште бизнесті дамыту әрі ынталандыру үшін ғылыми-технологиялық зерттеуге үлес қосу керек болды. Қытай үшін бұл жоспар өте тиімді болып шықты.

Сонымен, ғылыми даму қарқыны және Қытайдың соңғы 25 жылдағы технологиясын енгізу тарихы тарихтағы бұрын-соңды болмаған деп танылды. Ол әлемдегі компьютерлік техника мен білім беру, денсаулық сақтау, мемлекеттік (электронды үкімет) ақпараттандыру дәрежесін алу үшін жетекші орындардың бірі болып табылады. ХХІ ғасырдың басында Қытай ғылым мен техниканың даму деңгейі бойынша

әлемдік деңгейге жетті. Қытайда бұрын-соңды болмаған ғылыми және технологиялық серпіліс экономикалық дамудың қытай үлгісінің артықшылықтарын көрсетеді.

ӘДЕБИЕТ

1 Цзян Цзэминь. О социализме с китайской спецификой: сб. высказываний по темам / Пер. с кит. - М.: Ин-т Дальнего Востока РАН, 2002. - 385 с.

2 Ян Ли. О стратегии развития открытых зон новых и высоких технологий в КНР // В сб. «Россия и Китай взаимное восприятие (прошлое, настоящее и будущее)»: Тезисы докладов XVI междунар. науч. конференции. ИДВ РАН. - М, 2006. -С.126-129.

3 Линь Ифу, Цай Фон, Аи Чжоу. Китайское чудо: Стратегия развития и экономическая реформа: Пер. с кит. / Ин-т Дал. Востока РАН, Кит.центр экон. исслед. при Пекин, ун-те, Гонконг, центр экон. исслед. - М.: Ин-т. Дальнего Востока, 2001.

World Intellectual Property Indicators 2014 /WIPO. 2014. - AccessMode: <http://www.wipo.int/ipstats/ru/wipi/> - (дата обращения 20.10.18)

5 Nurgaliyeva L.K. The economic influence of China on Kazakhstan through the Silk Road Economic Belt // ИзвестияКазУМОиМЯим. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

6 Салицкий А.И., Салицкая Е.А. Наука и техника Китая на мировом рынке. // Перспективы. Электронный журнал. Издательство: Фонд изучения исторической перспективы. М., eISSN: 2411-3417, 2015 г. № 1. С. 66-78.

7 Доклад Си Цзиньпина на XIX съезде. - <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-raportama/4656537>, 18 октября, 2017.

8 Мукашева А.С., Калмырза Г.М. Налоговая политика Казахстана и ее роль в экономике // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

9 Виноградов А.В., Салицкий А.И., Салицкая Е.А. Наука и техника в Китае: состоявшаяся модернизация // Вестник Российской Академии наук.– 2016. - Том 86, № 2. - С. 152-160.

10 Кудров В.М. Международные экономическисопоставления и проблемы инновационного развития. – М.: Юстицинформ, 2011. – 616 с.

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И СТРАТЕГИЯ СОВРЕМЕННОГО КИТАЯ

Есеркепова Ж.О.¹

¹к.и.н., доцент, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, zhanar_e77@mail.ru

В этой статье автор рассмотрел научно-техническое развитие Китая, его стратегию; В настоящее время Китай является всемирно известным научным, техническим и экономическим лидером, стратегической целью развития, ключевыми высокотехнологичными отраслями и основой процветания китайской экономики.

Ключевые слова: наука, технология, программа, стратегия, общество, политическая идеология, экономика.

Статья поступила 14.12..2018

CULTURAL POLICY OF TURKEY AND ITS PLACE IN MODERN FILM PROCESS

Mazhikenova Zh. U¹.

¹senior lecturer, master,
Kazakh Ablai Khan UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan

This article deals with the cultural policy of Turkey and its current place in the cinema industry. In Turkey, the protection of national culture, the development and distribution of a wide spectrum of the society at the national level is a prerequisite in order to be successful and effective organization. Protection, development and acquaintance of the Turkish national culture and cultural values is the main obligation of national service. Cinematography is connected mainly with art, and with various spheres such as economy, policy, technology and culture. In the Ottoman Empire cinema has come earlier than in other countries. However, the development of cinema in the days of the Ottoman Empire and the Turkish Republic has been scientifically studied for many years later.

Keywords: cultural policy, culture and politics, political values, movies, filmmaking, film.

ӘӘЖ 008
ҒТАМІ 11.25

ТҮРКИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ КИНОҮДЕРІСІНДЕГІ МӘДЕНИ САЯСАТТЫҢ ОРНЫ

Мажикенова Ж.У¹.

¹аға оқытушы, магистр
Абылай хан атындағы ҚазақХҚ және ӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Бұл мақала Түркияның қазіргі киноүдерісіндегі мәдени саясаттың орны мәселесіне бағытталады. Түркияда ұлттық мәдениетті қорғау, дамыту және тұтастай қоғамда кеңінен таралуын қамтамасыз етудің мемлекеттік деңгейінде ұйымдастырылуы табысты әрі нәтижелі болудың алғышарты болып табылады. Түріктердің ұлттық мәдениетін және мәдени құндылықтарын қорғауы, дамытуы және танытуы ұлттық қызметтің алғашқы орындағы басты міндеті. Кинематография ең бастысы өнер, экономика, саясат, технология және мәдениет сияқты бірнеше саламен байланысты. Кино бірнеше елден бұрын Осман империясына жеткен. Алайда киноның Осман империясы мен Түркия Республикасы кезеңдерінде қалай дамығандығына байланысты ғылыми зерттеулер ұзақ жылдардан кейін жүзеге асырылған.

Тірек сөздер: мәдени саясат, мәдениет және саясат, саяси құндылық, кино, киноүдерісі, кинематография

Мәдени саясат белгілі бір мемлекетке, қоғамға, өркениетке, тұлғаға тән саяси құндылық пен бағыттың, мінез-құлық үлгісінің динамикалық, сол сияқты тұрақты жүйесі болып табылады. Ол саяси жүйенің сипатын, саяси тәртіптің мәнін, қоғамдық топтардың саяси санасы мен іс әрекеттерінің ерекшеліктерін саяси үрдістердің даму жолын және бағытын түсінуге көмектеседі. Саяси мәдениет адамдардың мінез-құлығы мен әр түрлі ұйымдардың қызметіне, олардың ішкі және сыртқы саясат құбылыстарын ұғынуға, саяси бағдар алуына тікелей әсер етеді. Сонымен қатар, мәдени саясат эмпирикалық және теоретикалық,

құндылықты және нормативті, рационалды және саналылық көріністерді біріктіре отырып, адамдардың өзара қарым-қатынастарын қоғам мен мемлекетті басқарудағы билік институттарымен қарым-қатынастарын түсінуге көмектеседі. Мәдениет саясаттың барлық элементтерінің жиынтығын қамтиды. Сондықтан, саяси жүйедегі мәдениеттің басты статусы ешқашан күмән келтірмейді.

Мәдениет пен саясат бір-бірімен тығыз байланысты. Ұрпақтан ұрпаққа жалғасын табу үшін және әрі қарай даму үшін мәдениет мемлекет тарапынан қолдауға мұқтаж. Саяси билік толықтай орнығуы және тұрақталуы үшін өз кезегінде мәдениетке мұқтаж. Осы жерде мәдениет пен саясат бір-біріне деген өзара тартылысты және өзара қажеттілікті сезінеді десек те болады.

Мәдени саясаттың мазмұндық мәні, бағыты, мақсаттары және міндеттері ең алдымен, мәдениеттің объективтік мағынасымен, оның қоғамдық өмірдегі жаңа рөлі мен орны туралы көзқараспен айқындалады. Сондықтан да мәдениет саласындағы басқару стратегиясымен тактикасындағы, мәдени саясаттың мақсаттары мен міндеттерін анықтаудағы ерекше қиындық мәдениеттің екіжақтылығын және көпқырлы қызметін түсінумен, оның мәні мен мазмұнының көп қырлылығымен, көп деңгейлілігімен және осыларға сәйкес социомәдени процестерді реттеуде көп өлшемді тәсілдің қажеттілігімен сипатталады [1,44-б.]. Бір нәрсені танытуда ерекше ықпал етуші құрал мәдениет болып табылады. Мәдениет бір халықты ұлтқа айналдырған материалдық және рухани құндылықтардың синтезі. Ұлттың рухы болып табылады. Түркияда ұлттық мәдениетті қорғау, дамыту және тұтастай қоғамда кеңінен таралуын қамтамасыз етудің мемлекеттік деңгейінде ұйымдастырылуы табысты әрі нәтижелі болудың алғышарты болып табылады. Түріктердің ұлттық мәдениетін және мәдени құндылықтарын қорғауы, дамытуы және танытуы ұлттық қызметтің алғашқы орындағы басты міндеті.

Түркия әрі мұсылман, әрі түркі тілдес мемлекет болғандықтан Түркменстан мен Әзірбайжанға өте ұқсас болып келеді, бірақ өзіндік ерекшеліктері де бар. Түркия батыс жақта болғандықтан Кеңес Одағындағы мұсылмандар мен түркі тілдес халықтарға басқаша ықпал етуі де әбден мүмкін еді. Сондай-ақ Ресейдің тарихтан келе жатқан түріктерге деген дұшпандығы мен панттүркішілдік қорқынышы да бұған қосылса бейнесі толық көрінген болар еді.

Кез-келген ел және сол елдің халқы туралы танытушы құрал деп табылатын мәліметтердің берілуі де өте маңызды рөл атқарады, мысалы бір елдің мәдениетінің, әдеби шығармаларының, кино туындыларының және басқа да өнер туындыларының танытылуы, тарихының кең таралуы, қайткен күнде бұл елге және халқына жақындық танытуға, оларға деген жақсы сезімдердің туындауына себеп болады. Сол себепті Кеңес дәуіріндегі мәдениет, тіл, дін тұрғысынан алып қарағанда

Түркияға жақын болғанымен адамдардың саны туралы ойлайтын болсақ, кеңестіктердің не үшін Түркия туралы мәлімет беруге тыйым салғанын аңғаруға болады. Сондықтан Түркия туралы жағымсыз насихаттар айтылып, Түркия туралы дұрыс ақпараттардың берілмеуі үшін мүмкіндігінше тырысқан. Түркияның жағдайы Еуропаның батыс жағында орналасқан басқа елдердің жағдайымен салыстырып қарағанда ғана түсінікті болады. Мысалы, Түркия сияқты батыс жақта орналасқан Францияның жалпы Кеңес Одағы халқының санасында жағымды сипатқа ие болғандығын айтуға болады. Ежелден бері Ресейде француз мәдениетін ұнатушылық, оларға еліктеу, француз ақын- жазушыларын насихаттау, олардың шығармаларын оқу, француз философтарының әйгілі болуы, Франция тарихының ешқандай жағымсыз мәлімет қосылмай халыққа жеткізілуі, француз кино туындыларының Кеңес Одағында кеңінен таралғандығы (америкалық кино туындыларға қарағанда) сияқты дәйектерді келтіруге болады. Дәл осындай жағдайды НАТО-ға мүше болған елдермен салыстырған кезде де байқауға болады. Америка, ағылшын, француз әдебиеті, грек мифологиясы және басқа шетел әдебиеті мен халықтары туралы кеңес азаматтарына таныс болды, алайда Түркия мәдениетіне туралы, кеңес идеологиясына сай келетін Әзиз Несин мен Назым Хикметтің шығармаларынан басқа, бұл идеологияға сай келмейтін шығармалардан бір-екеуі ғана жарияланды [2,128-б.]. Жарияланған шығармалардың өзі тек қана академиялық мақсаттағы оқырман қауымына арналған болатын. Халыққа дейін жеткен ең танымал шығарма – Решат Нури Гүнтекиннің «Чалыкушу» романы болып табылады. Осман империясының соңғы жылдарында көрсетілген және өте көп көрермен жинап, ел назарына ұсынылған «Чалыкушу» фильмі қарапайым халықтың көзінде Түркияның қоғамдық және экономикалық даму тұрғысынан «артта қалған» (дамымаған), ориенталистик, «әйелдердің жамылып жүретін елі» деген сияқты пікірлер қалыптастырып, «ескішіл Орта Шығыс елі» деп қарауға ықпалын тигізді.

Кеңес Одағының соңғы жылдарында, атап айтсақ «қайта құру» мен «жариялылық» басталмастан бұрынғы кезде кеңес үгіт-насихатының ерекше ықпалымен бүкіл Кеңес Одағында, соның ішінде Қазақстанда да Түркия жағымсыз бейнесімен танылды десек болады. Айлайда қоғамда қалыптасқан бейне түбегейлі өзгерістерге ұшырағанын атап айту керек. Имидждегі болған өзгерістер адамдардың алып жатқан білімімен тығыз байланысты екендігі сөзсіз. Дәстүрлі кеңес кезеңінің соңғы 1980-ші жылдарында Қазақстанда Түркия туралы әртүрлі пікірдегі адамдарды басшылар мен ағартушылар, оқырмандар және тағы басқалар деп топтастыруға болады [3,6-б.]. Басшылықта қызмет атқаратындар кеңес бюрократиясының жоғары және орта дәрежедегі партия қызметкерлерінен құралған болатын. Олар әртүрлі мәліметтермен ақпараттандырылғанымен, алайда рұқсат етілген

идеологияның шеңберінен шыға алмады. Ағартушылардың бір бөлігі, әсіресе жоғары білімі бар, орыс оқымыстылар Кеңес Одағында Түркия туралы жарияланған ақпараттарға белгілі бір мөлшерде ақша бөліп отырған екен. Әрине бұл мәліметтердің неліктен жағымсыз сипатта болуының себебі жоғарыда түсіндіріліп өтті. Ағартушылар арасында тағы бір топ бар болды, олар ұлтжанды қазақстандық ағартушылар тобы еді. Олардың көбісі саны жағынан аз тарихшы, әдебиетші, тілші және өнер адамдары болатын. Қазақстан түрік халқымен тарихи және мәдени ортақтықтығын, сонымен қатар бауырмалдық сезімін дер кезінде аңғарып, аз уақыт ішінде Түркия мен Қазақстан арасында алтын көпірді, байланысты орната білді. Түркі республикаларынан Түркияға қарай шыққан туристер Түркияның жақсы жағынан танылуына, жағымды мәліметтер беру жағынан маңызды фактор болып табылады.

Кино саласының халықаралық сипаты бар. Ғасырлық тарихына үңілсек, Түркияда кинематографияның өнеркәсіп ретінде саналмағандығын, осы саладағы қаржы мәселелерінің шешілмегендігін және кино саласын қолдайтын мемлекеттің саясатының болмағандығын көреміз. Түрік кинематографиясының бір бағдарлама аясында қолға алынбағандығы нәтижесінде ұзақ жылдар бойы демократияның болмағандығынан салық мәселелеріне, фильмді тарату саласында шетелдік фирмалардың үстемдігінен кино залы, көрермен, білім, техникалық құрылғылар және тағы да сол сияқты мәселелерде орын алатын кемшіліктерге дейін бірнеше мәселе шешілмеген. Экономикалық, әлеуметтік және психологиялық тұрғыдан кинематография туралы әлемде жыл сайын жүздеген кітаптар мен мақалалар жарияланғандығына қарамастан Түркияда мұндай жарияланымның айтарлықтай аз болғандығын айта аламыз. Соңғы жылдары университеттерде кинематография саласына байланысты жүргізілген жұмыстардың санының артуы осы саладағы бос жерлерді толтыра бастағандығын байқаймыз. Кинематография ең бастысы өнер, экономика, саясат, технология және мәдениет сияқты бірнеше саламен байланысты. Кино бірнеше елден бұрын Осман империясына жеткен. Алайда киноның Осман империясы мен Түркия Республикасы кезеңдерінде қалай дамығандығына байланысты ғылыми зерттеулер ұзақ жылдардан кейін жүзеге асырылған. Экономикадан әлеуметтануға дейін, өнер тарихынан психологияға дейін кино ұғымының бірнеше ғылым саласында әлемде жыл сайын жүздеген кітаптар мен мақалаларда зерттелгендігін ескеретін болсақ, түрік киносы аз зерттелді.

Түркияда кино саласы, фильм түсіру, оны тарату және көрсетілімі туралы бұйрықтар кино саласы үшін шығарылған заңдар емес, уақыт өткен сайын өзгертіліп отырған түрлі заңдардың қатарына кіреді. 1980 жылға дейін мемлекеттің кинематографиямен байланысы және жүргізген жұмыстары цензура мен билет бағасымен ғана шектелгендігін айта кеткен жөн. Бұл жағдайға қарап отырып, Түркияда

мемлекет пен кинематографияның байланысы белгілі мәселелер төңірегінде ғана дамығандығын байқауға болады. 1980 жылдан кейін бұл жағдай өзгергендігі және кино саясатында әртістердің саны мен іс-шаралардың артқандығы байқалады. Соңғы жылдары Түркияда техникалық стандарттар да жоғарылаған. Мемлекет кинематографияға көңіл бөліп, Мәдениет Министрлігінің бюджетінен материалдық қолдау көрсетілуде, жарнама агенттіктері кино саласына қаражат салуда, демеушілер кино саласына қызығушылық танытуда. Кинематография саласына қатысты басты заңдар мыналар:

- 2001 жылы Өнер Шығармашылығына байланысты Заңның кейбір баптарына өзгеріс енгізілген.

- 2004 жылы түрлі заңдарға өзгеріс енгізілгендігіне байланысты реттеулер жасалған.

- 2004 жылы кинотеатр фильмдерінің бағалануы, жүйеленуі және қолдау көрсетілуі туралы Заң шығарылған [4,9-б.].

Заңның 8-бабында «Жобаны қолдау», «Түсірілімді қолдау» және «Түсірілімнен кейінгі қолдау» болып табылатын бөлімдері бар. Фильмдерге қолдау көрсетуді заңға бағынышты еткен бұл бөлімдерде қолдау көрсетілген фильмнің продюсері фильмнің түсірілу шығыны қайтарылғаннан кейін түскен кірістен көрсетілген қолдауды қайта төлеу қажеттілігі қарастырылған. Алайда, продюсер қолдау шығынын қайтармаса фильм режиссері 5 жыл, продюсері болса өтелінбеген соманың пайызымен қосып төлемесе төлем жасалынғанға дейін қолдауға жүгіне алмайды. 2000 жылдардан кейін жасалған өзгерістер әсіресе, 2004 жылы жасалған заң жүйелері әрі мемлекеттік көмектің жүйеленуін әрі кино саласының мәселелерін кеңінен қарастырылуын қамтамасыз еткен[5,4-б.]. Мемлекеттік қолдаудың артуы және Заңдағы өзгерістер 2005 жылдан кейін кино саласының дамуына оң ықпалын тигізген. Сонымен қатар Түрік киноларын Голливудтық кинолармен бәсекелес бола алатындай жағдайға жеткізген.

Түркия 1990 жылдары Еуро Одақтың кино саясаты негізінде құрылған Eureka, MEDEA, See Cinema Network сияқты халықаралық ұйымдарға мүше болып, осылардың ішінде Eurimages ұйымымен қарым-қатынасын нығайтқан. 1990 жылы Eurimages ұйымына мүше болады, ал 1993 жылы Eureka Audiovisuel ұйымының Ұлттық үйлестірушісі қызметіне тағайындалады. Eureka ұйымы 2003 жылы жабылады және бұл қызметі де аяқталады. Мәдениет Министрлігі 2000 жылы құрылған See Cinema Network ұйымымен байланысын жалғастыруда. Eurimages ұйымына мүшелік Түркия кинематографиясының экономикалық, мәдени және шығармашылық жағынан бірнеше жаңа табыстарға жетуін қамтамасыз еткен. Сонымен қатар Eurimages ұйымына мүшелік түрік кинематографиясының жаңа кезеңі ретінде де сипатталады. Түркия Eurimages ұйымына мүше бола отырып жаңа мүмкіндіктерге қол жеткізген, Еуро Одақпен қарым-қатынасын нығайтқан. 1931-1990

жылдары аралығында Түрік кинематографиясы тек қана 40 фильмнің ортақ түсіріліміне қатысқан. Eurimages ұйымына мүше болғаннан кейін 9 жылдай аз уақыт ішінде дәл осы санның қайталанғандығын көруге болады. Eurimages 1990-1998 жылдары аралығында 4 деректі фильмге және 36 ұзын метражды фильмге, жалпы 40 фильмге қолдау көрсеткен. Бұл көрсеткіш аз емес. Халықаралық ортақ түсірілімдердің жүзеге асуы Түркияға үлкен үміттер силауда. 1990 жылдары Түркия кинематографы Мәдениет Министрлігі мен Eurimages арқасында өзінің шығармашылығын жалғастырып, қиындықтан шыға алған. 2000 жылдары қолдау көрсету артып, бұрынғыдан да ұйымдасқан түрде жалғасқан. Қайтарымсыз немесе несие жолымен сценарий жобаларына, ұзын метражды фильмдерге, деректі фильм мен мультхикаялардың көрсетіліміне қолдау көрсетілуде [6,25-б.]. Мәдениет Министрлігінің қолдауымен бірге түрік кинематографиясында жаңдану байқалады, нәтижеліліктің артқандығы және сапалы түсірілімдердің жүзеге асқандығы байқалады. Осы кезеңдегі Түркияның кино саясаты Англияның кино саясатына ұқсайды және айырмашылықтары да бар.

Мәдени саясат және оның жүргізілуі өнер саласында қызмет етіп жүрген өнер адамдарының жұмысын жеңілдету, қолдау және халықтың мәдени шараларға қатысуын қамтамасыз ету болып табылады.

Түркияның мәдени саясаты халықаралық деңгейде белсенді және табысты болуға бағытталған. Себебі жемісті мәдени саясат мәдениеттің дамуын және әлемдік деңгейде танылуын қамтамасыз етеді. Түркияның мәдениетін және өнерін таныту, Түркияның басқа елдермен достығын нығайту және мәдени байланысын дамыту мақсатында құрылған Юнус Эмре институты мен мәдениет орталықтары осы жағынан маңызды. Түркия осындай шаралардың арттырылуы үшін жұмыс жасауда. Әсіресе мәдениет пен өнерге үлес қосып жүргендерге салыққа жеңілдік жасау сияқты жұмыстар мәдениетке көңіл бөлу жағынан маңызды.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Матвеев В.В. Модели государственной культурной политики в современном мире // Вопросы культурологии. Культура и управление. – М., 2009. – 212 с.
- 2 Всемирная декларация о культурном разнообразии, Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия. - М., 2007.
- 3 Uluatam, Özhan. Geçmiş Bakmak Cumhuriyet Dönemi İktisadi, Mali, Siyasi Olaylar Kronolojisi: 1920-2000. - Ankara: İmaj Yayıncılık, 2001.
- 4 Гасратян М.А. Турция в 1960–1963 гг. Очерк внутренней политики. - М., 1965. – 25 с.
- 5 Гусейнов А.А. Турецкое кино в борьбе за реализм// Азия и Африка сегодня. – 1975. -- № 6. – 56 с.
- 6 Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması Üzerine Bir Yorum Denemesi. – Ankara, 2006.

МЕСТО КУЛЬТУРНОЙ ПОЛИТИКИ В СОВРЕМЕННОМ ТУРЕЦКОМ КИНО

Мажикенова Ж. У¹.

¹старший преподаватель, магистр,
КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

В данной статье рассматривается культурная политика Турции и ее нынешнее место в киноиндустрии. В Турции защита национальной культуры, развитие и распространение широкого спектра общества на национальном уровне является необходимым условием успешной и эффективной организации. Защита, развитие и ознакомление с турецкой национальной культурой и культурными ценностями основное обязательство национальной службы. Кинематография связана главным образом с искусством и с различными сферами, такими как экономика, политика, технологии и культура. В Османскую империю кино пришло раньше, чем в других странах. Тем не менее, развитие кинематографа во времена Османской империи и Турецкой республики было научно изучено много лет спустя.

Ключевые слова: культурная политика, культура и политика, политические ценности, кино, кинопроизводство, кино.

Статья поступила 21.12.2018

DIGITAL DIPLOMACY: THEORY AND PRACTICE

Zhamilov A.M.¹,

Master student, 2 course

Specialty: 6M020200- International Relations

Baykhozhayev A.Zh.²

c. of h. sc., associate prof. Ablai Khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstanabay00@mail.ru

The article discusses the phenomenon of the term “digital diplomacy”, its influence on international relations as a modern communication tool, through information propaganda through the Internet, television, social networks and mobile phones, aimed at the mass consciousness of society and political elites.

Keywords: digital diplomacy, information and network wars, technology, social control.

УДК 327

МРНТИ 11.3

ЦИФРОВАЯ ДИПЛОМАТИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Жамилов А.М.¹,

¹магистрант

специальность «6M020200-Международные отношения»,

Байхожаев А.Ж.²

²к. и. н, доцент, КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, abay00@mail.ru

В статье рассматривается феномен термина «цифровая дипломатия», его влияние на международные отношения, как современного коммуникативного инструмента,

посредством информационной пропаганды через интернет, телевидение, социальные сети и мобильные телефоны, направленной на массовое сознание общества и политические элиты.

Ключевые слова: цифровая дипломатия, информационные и сетевые войны, технологии, социальный контроль.

В современном мире динамичное развитие информационно-коммуникационных технологий и интернета, благодаря которым происходит формирование современного глобального информационного общества, не знает границ и, как следствие, оказывает влияние на все сферы общества и государства, что отражается на международной политике. Вопросы социального контроля через интернет и управление большими группами людей, в том числе в политических целях, привлекают все больше внимания. Сегодня реализация любой внешнеполитической цели поддерживается инструментами цифровой дипломатии. В мире существует несколько концепций, описывающих особенности новых условий цифровой дипломатии как одного из наиболее распространенных и эффективных методов использования глобальной сети и информационно-коммуникационных технологий для внешнеполитической деятельности.

Термин «цифровая дипломатия» первоначально использовался в отношении государственной политики Соединенных Штатов на основе цифровых технологий. Разработка первых программ в этой области была еще в 2002-2003 годах. В 2006 году госсекретарь США Кондолиза Райс сформировала группу цифрового взаимодействия, состоящую из специалистов, занимающихся мониторингом информации и дезинформацией о Соединенных Штатах, транслируемой пользователями в социальных сетях.

Сама цифровая дипломатия рассматривается как широкое использование информационных и коммуникационных технологий (ИКТ), в том числе нововедения, социальных сетей, блогов и аналогичных медиа-сайтов в глобальной сети, чтобы помочь государственным учреждениям в выполнении функций и коммуникаций по вопросам внешней политики, включая механизмы влияния на зарубежную аудиторию. А также одним из негативных последствий быстрого развития информационно-коммуникационных технологий и Интернета является появление новых форм международных конфликтов, в том числе информационных и сетевых войн [1, с.6].

При установлении контактов с онлайн-аудиторией и формировании новых инструментов коммуникации цифровая дипломатия может обеспечить возможность обращаться напрямую к целевой аудитории с конкретными сообщениями, в том числе привлекать к сотрудничеству авторитетных опинион-мейкеров. Электронная дипломатия содействует налаживанию диалога в формате «гражданин–гражданин,

человек–человек». Этот диалог может быть инициирован как самими участниками гражданского общества, так и государством, которое может выполнять функции модератора диалога.

Однако в последние годы практика внешней политики претерпела большие изменения. Интернет дал новую жизнь современной дипломатии – министры, послы, дипломаты все чаще используют средства массовой информации для взаимодействия с общественностью. Наряду с ними интернет стал платформой для выражения своих мнений и экстремистских групп – террористов, организаторов протестов и т.д.

Сегодня, исходя из различных источников, информация позволяет игрокам мира обходить ранее сложившиеся формальные дипломатические каналы и, соответственно, требует более быстрых и менее продуманных ответов от официальных партий. Таким образом, это позволяет различным неправительственным организациям более ярко выражать свои позиции.

Исходя из этого, установленные правила игры в большой политике больше не применимы. Наряду с этим можно также отметить создание новых областей политической жизни, таких как *noopoliti*, киберполитики и медиа-политики.

Благодаря цифровой революции национальные границы государств были размыты, между континентами были построены мосты. Сегодня внешнеполитическая стратегия «мягкой силы», разработанная в США политологом и профессором Я.С. Наем в поисках новых инструментов. Эта технология, которая была введена в научный и политический лексикон почти тридцать лет назад, основана не только на ценностях страны, ее культуре и внешней политике, но и на инструментах цифровой дипломатии «мягкой силы», то есть на использовании интернета и информационно-коммуникационных сетей для решения дипломатических задач. Характер самой концепции «власти» также меняется: согласно Дж. Най, власть движется не только с Запада на Восток, но и от государства к негосударственным субъектам. Это могут быть муниципальные и региональные правительства, учреждения, гражданские организации, отдельные политики. Модель классической дипломатии между государством постепенно переходит в прошлое [2, с.12].

Сегодня существует пять основных областей, в которых развивается цифровая дипломатия:

1) Поиск союзников для популяризации:

В целях популяризации наиболее важных тем работа главным образом осуществляется через различные неправительственные организации, политические партии других стран, диаспоры и бренды;

2) Противодействие исламистскому терроризму:

В качестве примера можно привести Государственный

департамент США и его группу по распространению информации. В команде работают несколько десятков человек, свободно владеющих иностранными языками, они регистрируются в различных сетях стран исламского мира, проводят там полноценные беседы и обсуждают суть и цели политики США на Ближнем Востоке;

3) Взаимодействие на уровне всего общества, а не элиты.

Дипломаты и политики должны воспринимать как должное и учиться взаимодействовать с обычными людьми, которые стали активными участниками международных отношений с помощью информационных и коммуникационных технологий.

Ярким примером такого взаимодействия является работа Британского совета, которая со своей работой в Индии привлекла аудиторию в 7,5 миллионов человек в возрасте от 20 до 35 лет;

4) Использование новых коммуникационных возможностей:

Распространение информации посредством возможных технических устройств;

5) Присутствие в социальных сетях:

Несколько лет назад почти никто не работал с социальными медиа, по крайней мере, в дипломатии. Сегодня эта практика гораздо более распространена, потому что это очень удобный способ общения с обществом. Преимущество социальных сетей в том, что они более эффективны, чем официальные СМИ. Обратная сторона в этом случае такова, что эту информацию сложнее проверить. Хорошим примером работы цифровой дипломатии через социальные сети являются события «арабской весны», когда произошла серия революционных волн в общественной жизни мирового сообщества. Благодаря своей эффективности социальные сети помогают организовывать демонстрации и различные протестные движения, снабжать мировые СМИ информацией, необходимой для данной ситуации, предлагать демонстрационные платформы для выражения своих идей в своем движении против правительств, которые, в свою очередь, активно используют все необходимые методы для доступа к фотографиям, видеорепортажам и новостям во всем мире [3, с.10].

Таким образом, интернет очень органично вписывается в механизм публичной дипломатии. Соединенные Штаты и Великобритания в настоящее время являются наиболее эффективными институтами публичной дипломатии в мире. Например, Всемирная Служба Би-би-си (BBC) превзошла своих соперников в освещении различных трансляций и воздействия на аудиторию. Работа таких учреждений, как Британский туристический орган, Trade Partners UK и Вестминстерский фонд демократии, Департамент международного развития, позволяет Великобритании привлекать больше инвестиций, чем любая другая страна ЕС, что в конечном итоге приносит огромные выгоды Британии и динамичное развитие цифровых технологий.

Также в Великобритании используется большое количество языков - это одна из самых разных стран на языке мира, конечно, главным образом за счет Лондона. Во всем мире сегодня существуют «живые связи» - те отношения, которые связывают товарищей, друзей, предпринимателей, соотечественников и людей одной национальности. Исходя из этого, одним из важных направлений является взаимодействие с диаспорами, активно работает проект «Соединяя фьючерсы», который направлен на установление связей и взаимопонимания между меньшинствами в Британии с группами молодежи во всем мире.

Судя по указанным направлениям, цифровая дипломатия носит в основном прикладной характер и особенно полезна в работе с зарубежной аудиторией, в вопросах трансляции официальной позиции и формирования имиджа государства. Важно понимать, что дипломатию в ее привычном понимании она вряд ли когда-нибудь заменит. Закрытые переговоры останутся закрытыми. Впрочем, в силах цифровой дипломатии объяснить, почему принято то или иное решение, к каким результатам оно приведет, как повлияет на внешнеполитический процесс, т.е. открыть доступ широкой общественности к результатам деятельности традиционной дипломатии.

Открытость – это вынужденная необходимость для государства, которое работает в информационном пространстве наравне с другими источниками информации. Если не наполнять это пространство объективной информацией, его наполнят другие. О принципах открытости в дипломатии еще в 1918 г. говорил президент США Вудро Вильсон. Первый из четырнадцати пунктов проекта мирного договора, завершающего Первую мировую войну, гласил: *«Открытые мирные договоры, открыто обсуждаемые, не позволят появиться разным трактовкам этих соглашений, дипломатия всегда будет действовать открыто и на глазах у общественности»*. Тогда принцип открытости был требованием времени – общественное мнение, приобретавшее все большее влияние на политическую жизнь европейских стран, неприязненно относилось к секретности, которой традиционно были окутаны дипломатические контакты. В условиях распространения грамотности, появления массовой периодической печати и становления выборных парламентов главы государств, министры и дипломаты осознавали необходимость гласно оправдывать свои действия в глазах общественности.

Сейчас открытость – это вынужденная необходимость для государства, которое работает в информационном пространстве наравне с другими источниками информации. Если не наполнять это пространство объективной информацией, его наполнят другие. Цифровая дипломатия как раз и призвана оперативно предоставлять адекватную информацию, опровергать некорректные сведения, подтверждать сведения из официальных источников.

На фоне стремительного расширения использования социальных сетей в социальной и политической жизни возникла необходимость в разработке новых научных подходов к социальным сетям, построенным на инновационной технологической основе. В 2011 году Агентство DARPA (Агентство перспективных исследований в области обороны) начало работу над проектом SMISC (Social Media in Strategic Communication). В проекте исследования было отмечено, что условия, в которых вооруженные силы США ведут свою деятельность, быстро меняются. Это изменение различных сайтов, социальных сетей, блогов и технологий обмена аудиовизуальной информацией (например, YouTube). Кроме того, эти изменения только ускоряются с развитием мобильной информации и коммуникационных технологий. Перемены в характере современных международных конфликтов, инициированные использованием социальных сетей, настолько глубоки, как изменения, вызванные предыдущими социальными и научно-техническими революциями.

Поэтому основной задачей проекта SMISC было развитие новых научных подходов к социальным сетям, а именно: проект включал разработку автоматизированных и полуавтоматических средств и технологий для систематического и на основе соответствующих методологий использования социальных сетей, чтобы:

- призывать кампании убеждать и влиять на операции в социальных сетях и сообществах;
- определить участников и намерения, и измерить влияние различных кампаний;
- противостоять сообщениям, переданным враждебной стороной во время выявления операции по удалению;
- выявлять, классифицировать, измерять и отслеживать следующие направления: образование, разработка и распространение концепций и идей, а также фокус вводящих в заблуждение сообщений и дезинформации.

Таким образом, цифровая дипломатия и работа в интернете в целом могут серьезно усилить деятельность по разъяснению внешнеполитических позиций государства отечественной и зарубежной аудитории. Цифровые технологии могут быть особенно полезны в общественной дипломатии, в области сбора и обработки информации, в области консульской деятельности, для связи во время чрезвычайных ситуаций и стихийных бедствий [4, с.32].

Конечно, цифровая дипломатия имеет свои собственные риски, которые включают утечку информации, распространение экстремизма и терроризма, навязывание чуждой идеологии и иностранной пропаганды, взлом и анонимность пользователей интернета. Тем не менее, международный опыт показывает, что умелое использование инструментов цифровой дипломатии может принести хорошие

дивиденды тем, кто инвестирует в это. Также, цифровая дипломатия не всегда требует финансовых инвестиций, напротив, она часто направлена на сокращение издержек. Здесь чрезвычайно важен человеческий фактор – желание сотрудников развивать, овладевать новыми технологиями, посвящать часть своего рабочего времени работе с целевой аудиторией интернета, обрабатывать электронную информацию, создавать информационные и справочные материалы.

Возможности развития цифровой дипломатии ограничены отсутствием национальной информационно-коммуникационной стратегии, недостаточным количеством подготовленных специалистов и рядом рисков, характерных для работы в интернете. Кроме того, необходимы инструменты для оценки эффективности использования социальных сетей. Это не число «последователей», «лайков», «твитов/ ретвитов», которые важны больше, важны реальные индикаторы реакции аудитории на сообщения, изменения их восприятия и то, как цифровая дипломатия способствует этому. Она не заменяет классическую дипломатию, но умелое обращение с этим инструментом может усилить работу государства в сфере международных отношений и внешней политики. На сегодняшний день видно, что цифровая дипломатия постоянно развивается, вовлекая все больше участников процесса обмена информацией. Этому способствует сама природа социальных сетей, которая, как и любой живой организм, постоянно развивается.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Зиновьева Е.С. Международная информационная безопасность. - М.: МГИМО- Университет, 2013. – С.6.
- 2 Най Д.С. Гибкая власть / пер. с англ. В. Супрун. - М.; Новосибирск, 2006. – С.12.
- 3 Пантелеев Е.А. Внешняя политика и инновационная дипломатия // Международная жизнь. - 2012. - № 12. – С.10.
- 4 Анненков В.И., Карпов В.В., Моисеев А.В., Сурма И.В. Сетевое управление: современная парадигма развития систем управления в вооруженных силах ведущих держав мира // Национальная безопасность. - 2014. - № 2 (31).

ЦИФРЛ ДИПЛОМАТИЯ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ

Жамилов А.М.¹,

¹магистрант мамандығы «6М020200-Халықаралық қатынастар»

Байхожаев А.Ж.²

²т.ғ.к., доцент, Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәне ӘТУ

Алматы, Қазақстан, abay00@mail.ru

Мақалада «цифрлық дипломатия» термині, қоғамның және саяси элиталардың қоғамның жаппай санасына бағытталған интернет, теледидар, әлеуметтік желілер мен ұялы телефондар арқылы ақпараттық насихаттау арқылы халықаралық қарым-қатынасқа заманауи байланыс құралы ретінде әсер етеді.

Тірек сөздер: сандық дипломатия, ақпараттық және желілік соғыс, технология, әлеуметтік бақылау.

Статья поступила 25.10.2018

PRIVATE DIPLOMACY AS THE POLITICAL CONTINUUM PHENOMENON IN INTERNATIONAL RELATIONS

Raev D.S.¹

¹d.phil.sc., professor, Kazakh Ablai Khan UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, Raev_53@mail.ru

Tokmurzaeva A. Zh.²

²PhD student, 6D020200 – International Relations
Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
aqbota_zh@mail.ru

The article is based on the main message of modern Kazakhstan: the transformation of public consciousness. “New humanitarian knowledge” and the program “100 new textbooks in the Kazakh language” are based on the views of Robert Tragger, whose work was translated from English into Kazakh from the book “Diplomacy: The Basics of Communication and International Politics.” The article discusses the goals, forms and mechanisms of secret diplomacy, which occupies a special place in the international space of the twentieth century. The political-theoretical and empirical questions of the “intentions”, “influence”, “signal system”, “trust” and “political hypothesis” of states are considered.

Keywords: secret diplomacy, state intention, international order, influence, signal system, political hypothesis, political beliefs, political intuition, political reputation, etc.

ӘОЖ 327

ҒТАМІІ 11.25

ҚҰПИЯ ДИПЛОМАТИЯ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАҒЫ САЯСИ КОНТИНУУМ ҚҰБЫЛЫС РЕТІНДЕ

Раев Д.С.¹

¹филос.ғ.д., профессор
Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәне ӘТУ
Алматы, Қазақстан, Raev_53@mail.ru

Токмұрзаева А.Ж.²

² 6D020200 – Халықаралыққатынастар мамандығы докторанты
Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәне ӘТУ
Алматы, Қазақстан, aqbota_zh@mail.ru

Мақала көзделген конференция жұмысының негізгі тақырыптық жүйесінің №11 «Заманауи саяси үдерістегі өзгерістер және әлемдік саяси жүйедегі жаһандық ілгерілеу» деп аталатын бағытқа сәйкес жазылып отыр. Сонымен бірге, мақала «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» бағдарламасы аясында ағылшын тілінен мемлекеттік тілге аударылған Роберт Трагердің «Дипломатия: коммуникация және халықаралық тәртіп негіздері» атты кітабынан түйіндеген ойлар негізінде құрастырылды. Мақалада ХХ ғасырдағы халықаралық қатынастар кеңістігінде ерекше орын алған құпия дипломатияның мақсаты, формалары мен механизмдері қарастырылады. Ондағы мемлекеттердің «ниет», «ықпал жасау», «сигналдық жүйе», «сенім», «саяси гипотеза» феномендерінің саяси теориялық және эмпирикалық мәселелері қарастырылады.

Тірек сөздер: құпия дипломатия, мемлекет ниеті, халықаралық тәртіп, ықпал жасау, сигналдық жүйе, саяси гипотеза, саяси сенім, саяси интуиция, саяси бедел және т.б.

Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» концепциясы

шеңберінде атқарылып жатқан іс-шаралардың бірі әрі бірегейі – «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» бағдарламасы. Себебі, кез-келген қоғамның стратегиялық мықты әлеуеті үшін білім басты шешуші фактор болғаны да, болатыны да анық. Осы ретте Ел Президенті жаһандық деңгейде бәсекеге қабілетті ел болуда гуманитарлық білімнің алатын орны зор екенін атады. Ол үшін сапалы оқулықтар мен ғылыми әдебиеттердегі маңызды ақпаратты шет тілдеріндегі түпнұсқадан алу қажеттігі жайлы бастама көтеріп, ғылыми қауымдастыққа бағыт сілтеді. Енді осы игі бастамаға бүкіл ел болып атсалысып, қолдау білдіруіміз қажет дегенді де атап өтті.

Үстіміздегі жылдың сәуір айының 12 жұлдызындаға басқосуда аударма ісінің алғашқы нәтижелерімен танысқан Ел Президенті: «Жастарымыз жоғары ғылыми стандарттарға сәйкес білім алуы тиіс. Сондықтан біз 800 кітаптан тұратын үздік оқулықтардың ауқымды тізімін әзірледік. Ұлттық аударма бюросы құрылып, жұмысына кірісті. Біз бүгін алғашқы 18 кітаптың таныстырылымына жиналып отырмыз» [1], - деп мәлімдеген болатын.

Басқосуға қатысып сөз алған зиялы қауым жобаның маңызына тоқталып, әлемдік білім кеңістігіне танымал бұл оқулықтардың тұңғыш қазақ тіліне аударылуы баға жетпес рухани қазына болатынын тілге тиек етті. Мәселен, «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық ұйымының диреторы Рауан Кенжеханұлы: «...Бұл бастама тілдің қауқары мен қоғамның әлеуетін де биікке көтеретін тегеурінді тетікке айналды» [2], -деп атап көрсетті. Шындығында да бұл білім алушы жас мамандардың кәсіби қазақ тілін әлемдік өркениет деңгейіне көтеретін айтулы іс болатыны анық.

Бүгінде осы бастаманың екінші легіндегі 30 кітап аударылып, елбасының әлемдік білім беру саласындағы таңдаулы шығармаларды аудару арқылы жастарға білім алуға мүмкіндік туғызу жөніндегі сындарлы саясаты қарқынды деңгейде жүзеге асырылуда.

Осы орайда екінші лекте дипломатия саласында ағылшын тілінен аударылған кітап – Роберт Трагердің «Дипломатия: коммуникация және халықаралық тәртіп негіздері» деп аталатын еңбек. Бұл кітапта халықаралық қатынасқа түсуші тараптардың бір-бірімен дипломатиялық байланыс орнатудың амал-тәсілдеріне ерекше назар аударылып, дипломатиялық қатынастың халықаралық тәртіпті қалыптастыру мен мемлекеттердің соғыс ашуға қатысты шешім қабылдауындағы рөлі айрықша қарастырылады. Автор жабық есік жағдайындағы әңгімелесудің тұрақты халықаралық тәртіп орнату мен сұрапыл соғыстардың басталуына түрткі болатынын түсіндіріп, ойын теориясының мән-мағынасын мысалдар мен деректермен ашып көрсетеді.

Автордың мақсаты – мемлекет басшылары мен дипломаттардың көп жылдық тәжірибесінен алынған алгоритмдерге талдау болғаны анық. Сонымен бірге, дипломатиялық қатынастар барысында тәуекел феноменінің орны мен рөлі талдау нысанына алынады. Кітаптың

басты тезісі: мемлекеттердің өз ниетін басқадан жасыру, соған қарамастан қарсылас мемлекеттер өздеріне қажетті тұжырымдар жасай алу қабілеттерін жоғалтпауға тырысу. Кітаптың осы бір мақсаттық ұстанымының өзі оқырманды ерекше саяси рефлексияға жетелейді. Біздің кәсіби санамызға ерекше қонатыны «саяси тәуекел» концепциясының ғылыми-біліми диакурстық тұрғыдан қарастырылуы десек болады. «Саяси тәуекел» ұғымы ғылыми категория мәртебесіне көтеріліп, оның халықаралық қатынас саласында маңызды имманенттік тұғыртас дәрежеде қарастырылуы. Олай болса, автормен келісе отырып, біз халықаралық қатынас жүйесіндегі тәуекел құбылысын оның теориясындағы априори білімнің континуум лабиринті деп айтар едік. Демек тәуекел халықаралық қатынас үдерісінің өмір сүруінің субстанциялы форма деп айтуға негіз бар. Бұл тұста адамның интеллектуалды пайымына күш түсетінін анық байқауға болады. Тәуекел бар жерде ойлар мен идеялар әлемі күмәндану және үміттену лабиринті патшалығына тәуелді болатынын мойындай түсеміз.

Кітаптың басты зерттеу нысаны – жалпы халықаралық қатынас жүйесіндегі «құпия дипломатия» концептісінің барлық болмысын ашып көрсетуге бағытталған деп айтуға болады. Осы тұста автор құпия дипломатияның механизмдерін қарастыра отырып, дипломатияның аталмыш формасының өзіндік ерекшеліктерін анықтау, олардың өзіндік бет-бейнесін жасау және оларды баяндауда табанды еңбек еткен. Ол үшін туындыгер дипломатиялық байланыс каналдарын, коммуникацияның іске асуына мүмкіндік беретін факторларды анықтауға тырысқан. Соның ішінде әр елдің қатынасындағы «мүдделер» ұғымының орны мен рөліне көңіл бөледі. Шындығында сонау ежелгі дәуірден бері «мүдде» категориясы еларалық қатынаста басты әрі принципті түрде шешуші болғаны рас. «Мүдде» ұғымының феномендік дәрежеде болғаны әрі болатыны соншалық ол түптеп келгенде ел намысымен, халықтың рухымен теңестірілетіні кешегі де, бүгінгі де саясаттан белгілі. Сол себепті халықаралық дипломатиялық қатынастағы мүдде мәселесі мемлекеттің табиғатына бітетін априори жүйе, мемлекетпен бірге қалыптасатын және оның өмір заңы болатын кесімді императив құбылыс. Сондықтан ол біздің пікірімізше, қоғамдық, елдік, мемлекеттік ерік-бостандық патшалығына тәуелді болатын саяси феномен. Осы тұрғыда бұл кітап сол ұғымда эсте айтыла да, жазыла да бермейтін қырларынан көрсетуге қадам жасаған. Бұл бүгінгі жас мамандарға кәсіби шыңдалу үдерісінде маңызды мағлұматтар болатыны анық. Олардың ойлау, талдау жасау, қорытындылау, жобалау, гипотеза түзу әлеуетін дамытады. Жас маманның кәсіби стратегмалық иммунитетін көтере түседі.

Бұл кітаптың тағы бір ұтымды тұстарының бір – өзара қатынасқа түсуші мемлекеттер мен альянстардың «бейіл-ниеті» категориясына жүйелі түрде көңіл бөлінуі. Егер халықаралық қатынас тарихына үңілетін болсақ, мындаған жылдар бойы дипломаттар мен көшбасшылар

өздерінің әңгімелесуінен бір-бірінің ниетіжайлы қорытынды шығарып отырғанын аңғарамыз. Қарсы тараптың айтылғаны әдетте талқыға салынып, көңілге тоқылып, електен өтіп, жауап қайтару жолдары қарастырылады. Берілетін жауап, қарсы әрекет қарсыластар мен одақтастардан келіп түскен хабарламалардың мазмұны, түрі мен жалпы контекстіне байланысты болады. Мысалы, б.з.д. XIV ғасырдағы Мысыр перғауындары мен басқа «Ұлы патшалар» арасындағы дипломатиялық хат алмасу туралы деректерді Амарна хаттарынан алуға болады. Ежелгі Грекияның қаһармандық дәуірінде Одиссейді дипломатиялық шеберлігі мен шешендігі «ұйытқыған қардай ұшқыр» деп мадақтаған. Содан бері мемлекеттердің дипломатиялық байланыстары күннен-күнге артып, бүгінге дейін жалғасын табуда. Мұнда әр мемлекет көшбасшысының айта бермейтін, тіпті ешқашан айтылмайтын өзіндік ішкі сыр әлемі жасырынып тұратыны анық. Біздің ойымызша, «бейіл-ниет» категориясы дипломатиялық саясаттың таза антропоцентристік табиғатынан хабар береді. Бұл – «адамзат империясының» өзіндік ішкі имманенті сыры. Мұнда «ерік анархиясы» үстемдік етуі әбден мүмкін. Бірақ әр кезде адамзат баласы ерік ізгілігіне сүйенетінін де жасыра алмайды. Осы ретте мемлекет көшбасшысының индивидуал сезімдерге негізделген интуитивті білім кеңістігінде жүретіні анық. Сонымен бірге, онда бір державаның басқа державаға деген психологиялық ықпал ету мақсатыда тұрады. Демек, автор осы «ниет» категориясын мысалдар арқылы талдау жасай отырып, оқырман назарын оның күрделі әлеміне енуге жол ашады. Осы арқылы жас маманның интуициясын жетілдіруге бағыт сілтей отырып, оның кәсіби функционалдық сауатын ашуға тырысады. Кітапты аударатын отырып, байқағанымыз – тіпті автор еларалық қатынастағы келіссөздер мен хат алмасу, бірі-біріне жіберілетін мәлімдемелер мәтіні арқылы әр актордың көңіл-күйін анықтауға және мәтін психологиясын анықтау арқылы державалардың ниетін, саяси тактикасын мен стратегиясын білу амалдарын көрсетуге қадам жасалынады. Мысалы Р.Трагер: «Берілетін жауап, қарсы әрекет қарсыластар мен одақтастардан келіп түскен хабарламалардың мазмұны, түрі мен жалпы контекстіне байланысты болады» [3, 125 б.], -деп жазады. Міне бұл – нағыз интуитивті білімнің әлеуеті көрінетін әрі күмән анархиясы мен сенім өнерінің бәсекеге түсетін тұсы.

Кітап құндылығының тағы бір тұсы – ол халықаралық тәртіп орнатуда, сыртқы саяси бағытты айқындауда мемлекеттердің бір-біріне «ықпал жасау» концепциясына көңіл аударуы. Кітапта сөз етіп отырған жағдайлар елдердің бір-біріне ашық та, жасырын «ниеттерін» білдіру арқылы ықпал жасау саясатынан хабар береді. Бұл бізге акторлардың ықпал ету аймақтарын қалай анықтайтынын, дау-жанжалды қалай реттейтінін, қауіптердің ең қатерлісін, ал одақтастың ең сенімдісін қалай анықтайтынын түсінуге көмектеседі. Бұдан түйіндейтін ойдың бірі әрі бірегейі, біздің пікірімізше, жалпы бұрыннан келе жатқан ұлы державалардың мүддесінен өрбитін интервертивтік ниеттерінің экстрорвертивтік тенденциясын

көрсету. Осы арқылы бір-біріне ықпал жасау ұстанымының константтық сипатын және оның психологиялық эскалация болатынын бекіте түседі. Біздің пікірімізше, бұл жерде интеллектуальды пайымдаудың негізінде қалыптасатын саяси-дипломатиялық «менталь-мәндердің», «менталь-ұстанымдардың» «мәнмәтіндердің» рөлі жоғары болмақ. Сонымен бірге, саяси ықпал қарсы тараптың априори терістеуіне деушырауы мүмкін. Осыдан қай державаның болсын ықпал ету аумағын кеңейтуге деген «құштарлық» саясаттың астарынан хабар беруді көздеуі автордың басты ой желісін құраған сияқты. Осы ретте туындыгер бұл үдерістің іске асырылу механизм жүйесін де назардан тыс қалдырмаған. Бұл үдерісті Р.Трагер: «Дипломатия әдетте саяси одақ құру, ядролық текетіреске бару тәрізді амал-тәсілдерді қамтитын сигнал берудің бірнеше түріне жүгінеді: өзге мемлекетке қойылатын талаптар ауқымын анықтау, екіжақты қарым-қатынасты ұзу қаупін төндіру, жақтасына қолдау көрсету, абырой-беделін алға салу немесе басқа да дипломатиялық амал-тәсілдер арқылы қарсы тарапқа өз ниетін жеткізу» [3, 105 б.], - деген тұжырымы арқылы көрсетеді. Автор құпия дипломатияның механизмдерін сараптап, мемлекеттердің мүдделері мен ниет-пиғылдарын гипотезалық болжамдармен береді. Одақтас пен қарсылас келіссөзінің, түрлі сигналдардың мәнін түсіндіруге қадам жасайды.

Еңбекте Британ империясының құпия жазбалары жайлы дипломатиялық ақпараттың бай тарихы мен сараптамасы негізінде 19-20-ғасырлардағы ірі державалардың өзара қатынасы жөнінде мұрағаттан алынған мәліметтерге талдау жасалып, дипломатияның жалпы теориясы мен оның мән-маңызы ашып көрсетілген. Сонымен қатар, Наполеон соғыстарынан кейін Еуропада қалыптасқан халықаралық қатынастардың Вена жүйесі, дүниежүзілік соғыстар қарсаңында төнген қауіпті сезіну, қырғи-қабақ соғыстың бәсеңдеу кезеңі, сондай-ақ бүгінгі әлемдік тәртіптің институционалдық құрылымы – осылардың барлығы мемлекет мүддесін ұстанған жеке тұлғалардың мәлімдемелерінің ықпалымен қалыптасқан пайымдардың нәтижесі екені дәйектеледі. Мысалы, Британия Германияның барлық талаптарына бойұсынып, көнуі Германияның аранын ашып жібергенін «Құпия жазбалар» атты мұрағат құжаттарынан алынған дәлелдермен келтіреді. Олардың бірі, мысалы Адольф Гитлердің 1939 жылдың 22 тамызында Жоғарғы бас қолбасшылық алдында сөйлеген сөзінде «Біздің дұшпандарымыздың көшбасшылары жігерсіз. Тұғырлы тұлғалары, айтулы шеберлері, ерен ерлері жоқ. Біздің қарсыластарымыз қайратсыз, тым жасық. Мен оларды Мюнхенде көрдім. Гитлердей емес, Британия мен Франция мақсатқа жетуге қауқарсыз, сол себепті қасқайып қарсы тұруға дәрменсіз» [3, 95 б.], - деген. Сол сияқты Ұлыбританиядағы елшінің хатында «Чемберленнің жүргізіп отырған саясатының негізгі бағытына қарап, олар [Британия] Германияның Шығыс Еуропадағы экспансиялық саясатымен келіседі деп болжауға болады» [3, 202 б.], - деп жазылған.

Жоғарыда айтылғандардың тұжырымдамасы ретінде автор төмендегі ойларды білдіреді. Олар: «Өмір әлеуметтік топтардың ынтымақтастығы мен бәсекесінен тұрады. Дегенмен адамдардың ниеті өзгеруі мүмкін. Серіктес қарсыласқа, бір кездегі қарсылас серіктеске айналуы әбден мүмкін. Сондықтан қарсылас пен серіктестің ниетін бағамдау – дамудың, ал кейде қыспақтан құтылудың негізгі шарты. Халықаралық саясатты іске асыратын мемлекет қайраткерлеріне үлкен сенім артылады. Өзге көшбасшының ниетін дұрыс бағалау соғыстың алдын алады, ал жаңсақ бағалау қоғамның құлдырауына әкеліп соғады», - дегендерге саяды.

Кітапта дипломаттар мен көшбасшылар өз одақтастары мен қарсыластарының қарама-қайшы мүдделерін талдап, олардың жоспарлары туралы қалай ой қорытады деген сұрақ басты назарға алынады. Осы орайда кітаптың теориялық-эмпирикалық әдіснамасы мен әдістемесінің өзіндік амал-тәсілдері оқырманға ой салары сөзсіз. Автор элита өкілдері жүзеге асыратын жария дипломатияға емес, қоғам назарынан тыс құпия дипломатияға ерекше назар аударады. Кітапта мемлекеттердің бір-бірінің жоспарлары туралы қалай тұжырымдар жасайтыны сипатталған. Мемлекеттердің белгілі бір тұжырымға келуіне әсер ететін салыстырмалы әскери әлеует, ішкі саясат, қоғамның көңіл күйі, экономикалық мүмкіндіктер, басшылықтағы өзгеріс тәрізді факторлардың бар екенін, соның ішінде дипломатиялық ақпарат алмасудың ерекше рөл атқаратынын айқындайды. Дипломатиялық коммуникацияның төрт механизмі талданады. Төрт механизмнің әрқайсысын талдауға арналған шартты модельдер ұсынылып, олардың негізінде жасалған тұжырымдар статистикалық талдау мен нақты тарихи мысалдарды сараптау жолымен расталады.

Қарсылас елдің дипломатиялық әрекеттеріне қарап, белгілі бір тоқтамға келуі оңай емес. Десек те эмпирикалық талдау нәтижелеріне сүйенсек, тараптардың өзара хабар алмасу негізінде жиі қажетті тұжырымдар жасайтынына көз жеткіземіз. Осы ретте Испания королі мен Қасиетті Рим императоры V Карлдың сарайына Флоренциядан елші ретінде жіберілген тәжірибесіз дипломатқа Никколо Макиавелли былай деп жазған екен: «Мұндай тұжырымға келудің құпиясына бойлау – өте күрделі іс, сол себептен пайым мен болжамға сүйенуге мәжбүрсің. Бірақ барлық айла-амалдарды аңдау, мәселенің анық-қанығын білу – қиынның қиыны. Сондықтан өз пайымыңа сүйеніп, болжаудан басқа амалың жоқ». Осылайша әңгімелесу, келіссөздер жүргізу кезінде актор өзге тараптың ниеті мен мүддесі туралы ой тұжырымдар жасай алады. Міне бұл тұста саяси интуицияның маңызының қаншалықты екені аңғарылады. Бұл өзінің ішкі менін әр кезде жасырып тұратын өте күрделі құбылыс болатынын білдірмек. Интеллектуальды пайымдаудың, интуитивті білімнің қажеттілігі мен ұтымдылығы нағыз осы тұста көрініс табады. Априори білім күші осы жерде сыналмақ.

Дипломаттар мен мемлекет басшыларының талап қойғанда асқан

сақтық танытуы да осындай дәйекті пайымға жетелейді. Бұл арада автор дипломатиялық қатынаста «сенім» категориясының маңыздылығын алға тартады. Әдетте оларды өздері төндірген қауіпке өзгелердің сенімсіздік білдіруі емес, сенген сәтте не болатыны алаңдатады. Бұл – одақтастық саясат пен ядролық текетірес, қарсыласты тізгіндеу мен мәжбүрлеу тәрізді дипломатиялық амалға тән құбылыс. Тараптар бір-біріне қоятын талабына ерекше мән береді, сол себепті қарсыласқа талап қою оңайға соқпасы анық. Осыған қарамастан, кейде көшбасшының қарсыласына талап қоядан шегінбеуі бұл мәселенің қаншалықты маңызды екенін аңғартады. АҚШ президенті Джон Кеннедидің Кариб дағдарысы кезінде өзінің кеңесшілеріне: «Айтпаса да түсінікті емес пе, сіздер төрт күн ішінде зымырандарды шығартып тастаймыз деп айта алмайсыздар», – деген екен. Міне, бұл мәселе халықаралық қатынас саласында кәсіби мамандарды дайындауда кәсіби шеберлікті шыңдауда шеберлік сабақ спеттес дүние болатыны анық.

Кітап нақты ғылыми жобалық орындалым десек, бұл жобаға арқау болған тұжырым: қарсы тарап сес көрсеткенде, зардап шегуден қауіптенген елдер түрлі пайымға келеді, алайда сол пайым негізінде дамитын халықаралық үрдіс бір-біріне ұқсас болады. Кітаптың төртінші тарауында осы тұжырым жан-жақты талданып, жабық есік жағдайындағы келіссөздер барысында қарсыласқа қауіп-қатер төндіру арқылы қандай ақпарат берілетіні көрсетілген. Кітаптың теориялық тараулары тиісті тарихи үрдісті анықтау әрі оны сигнал беру теориясымен ұштастырылып жазылған. Олай болса, аталмыш еңбектің маңыздылығының тағы тұсы – сигнал беру теориясының өзіндік ерекшеліктеріне атбасын тіреуі. Сигнал беру жүйесін ерекше математикалық формулалар логикасы арқылы таңбаланып, тәпсірленуі кітаптың қайталанбас құндылығы болмақ. Бұл оқырманды саясаттағы символдық және семантикалық эпистеманы түсінуге тәрбиелейді.

ӘДЕБИЕТ

- 1 ҚР-ның Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» бағдарламасы аясындағы алғашқы 18 оқулықпен таныстыруға арналған мәжілісінде сөйлеген сөзі// Егемен Қазақстан. – 2017. - 12 сәуір.
- 2 «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық ұйымының директоры Рауан Кенжеханұлының 18 оқулықпен таныстыруға арналған мәжілісінде сөйлеген сөзі// Алматы Ақшамы. – 2018. - № 42.
- 3 Трагер Р. Дипломатия: коммуникация және халықаралық тәртіп негіздері. – Астана «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2018. -375 б.

ТАЙНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ФЕНОМЕН ПОЛИТИЧЕСКОЙ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Раев Д.С.¹

¹доктор философских наук, профессор
КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Алматы, Казахстан, Raev_53@mail.ru

Токмурзаева А.Ж.²

² докторант по специальности 6D020200 - Международные отношения
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, aqbota_zh@mail.ru

Статья базируется на основном посыле современного Казахстана: трансформация общественного сознания. «Новое гуманитарное знание» и программа «100 новых учебников на казахском языке» сформированы на основе взглядов Роберта Траггера, работа которого была переведена с английского на казахский язык из книги «Дипломатия: основы общения и международная политика». В статье рассматриваются цели, формы и механизмы тайной дипломатии, занимающей особое место в международном пространстве XX века. Рассматриваются политико-теоретические и эмпирические вопросы «намерений», «влияния», «сигнальной системы», «доверия» и «политической гипотезы» государств.

Ключевые слова: тайная дипломатия, государственное намерение, международный порядок, влияние, сигнальная система, политическая гипотеза, политические убеждения, политическая интуиция, политическая репутация и др.

Статья поступила 16.11.2018

**II БӨЛІМ. АЙМАҚТАНУ БОЙЫНША ЗЕРТТЕУЛЕР
РАЗДЕЛ II. ИССЛЕДОВАНИЯ ПО РЕГИОНОВЕДЕНИЮ
II PART. REGIONAL STUDIES RESEARCH**

THE PROBLEMS OF STABILITY AND SECURITY IN THE MIDDLE EAST

Kurpebayeva G. ¹

¹PhD student of Kazakh Ablai khanUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, gaziza-k@mail.ru

The article examines the main factors affecting stability in the Middle East region in modern conditions, namely: the geopolitical interests of the world's leading countries in this region, in particular the US policy; the activities of religious extremist movements and terrorist groups in the region; the socio-political conflicts in the Middle East that led to a change in political regimes in the countries of the region and a re-transformation of the geopolitical situation.

Keywords: stability, the Middle East, geopolitics, conflicts, the Arab world, security.

ӘӨЖ 327.5

ҒТАМП 11.25

ТАЯУ ШЫҒЫСТАҒЫ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН ҚАУІПСІЗДІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Курпебаева Г.К. ¹

¹Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ докторанты
Алматы, Қазақстан, gaziza-k@mail.ru

Мақалада Таяу Шығыс аймағындағы тұрақтылық жағдайына әсер ететін негізгі факторлар қарастырылады. Бұл факторлар ретінде аймақтағы әлемнің жетекші елдерінің, соның ішінде АҚШ саясатының геосаяси мүдделері; аймақтағы діни экстремистік қозғалыстар мен террористік топтардың қызметі; Таяу Шығыстағы әлеуметтік-саяси қақтығыстардың салдарынан аймақ елдеріндегі саяси режимдердің өзгеруі мен геосаяси жағдайдың өзгеруі қарастырылады.

Тірек сөздер: тұрақтылық, Таяу Шығыс, геосаясат, қақтығыстар, араб әлемі, қауіпсіздік.

Халықаралық тұрақтылық пен қауіпсіздік мәселелері әлемнің түрлі аймақтарында көрініс табады, алайда олардың әртүрлі аймақтардағы көрінісі бірдей емес. Аймақтық үдерістерге жетекші елдердің саясаты айтарлықтай әсер етеді. Сонымен бірге, аймақтық қақтығыстардың әсері де айрықша маңызға ие.

Заманауи жағдайда аймақтық тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелерін шешу аймақтағы геосаяси жағдайға әсер ететін негізгі факторларды кешенді түрде бағалаусыз мүмкін емес. Фактор - кез-келген үдерістің қозғаушы күші, белгілі бір объектіге ықпалдың сипаты мен көзін анықтайтын құбылыс, сондай-ақ оның жұмыс істеуі үшін белгілі бір маңызы бар себеп ретінде анықталады.

Таяу Шығыстағы ахуалдың тұрақтылығын талдау үшін аймақтағы тұрақтылық жағдайына әсер ететін негізгі факторларды қарастырған жөн.

Таяу Шығыс аймағы орналасуына байланысты маңызды геосаяси кеңістік болып табылады. Аймақтың геосаяси маңыздылығы бірінші кезекте, әлемдік нарыққа мұнайдың негізгі жеткізушісі ретінде анықталады. Сондықтан Таяу Шығыстағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері әлемдік қоғамдастықтың қызығушылығын алдын ала анықтайды. Таяу Шығыс аймағының негізгі байлық көзі- әлемдегі ең үлкен минералды қорлар, әсіресе мұнай мен газ сияқты маңызды энергетикалық ресурстар болып табылады. Мұнай экспорттаушы елдер ұйымының 2014 жылғы мәліметі бойынша, аймақтың әлемдегі сенімді мұнай қорларындағы (802,518 миллиард баррель) үлесі шамамен 65% құрайды [1]. Өз кезегінде, аймақтың тұрақтылығына бірқатар факторлар ықпалын тигізеді, олардың ішіндегі ең маңыздысы: аймақтағы жетекші елдердің геосаяси мүдделері; аймақтағы діни экстремистік қозғалыстар мен террористік топтардың қызметі; Таяу Шығыс елдеріндегі әлеуметтік-саяси қақтығыстар.

Аймақтағы қақтығыстардың өсуіне ықпал ететін факторлардың бірі аймақ елдерінің ішкі саясатына сырттан қол сұғушылық болып табылады. Көптеген мемлекеттердің мүдделері қазіргі уақытта Таяу Шығыстағы ықпал үшін күресуде, бірақ АҚШ-тың мүдделері ықпал ету сипаты мен пайдаланылған әдістердің ерекшелігіне байланысты айқын басымдыққа ие. АҚШ пен оның НАТО одақтастарының қызығушылықтары аймақтың мұнай ресурстарына қолжетімділікті қамтамасыз ету, аймақ мемлекеттерін бірегей «Үлкен Таяу Шығысқа» айналдыру, сондай-ақ өздерінің жаһандық мүдделерін жүзеге асыру жоспарларының жүзеге асыру қажеттілігіне негізделген. Қырғи қабақ соғысы аяқталғаннан кейін АҚШ Таяу Шығыстағы өзінің қатысуын нығайта отырып, Орталық Азияға ықпалын кеңейтуді көздеді. Америка сыртқы саясатты зерттеу институтының «Таяу Шығыс бойынша Кеңестің» директоры А.Гарфинклдың айтуынша, «Америка Құрама Штаттары әлемнің осы бөлігінде, әсіресе Парсы шығанағындағы елдерде не істеп жатқандығы «империялық саясат» ретінде анықталуы мүмкін: Вашингтон күш қолдануды талап етсе де, аймақтағы тұрақтандыруға қол жеткізуге ниетті. Таяу Шығыс - бұл қырғи-қабақ соғыс аяқталғаннан кейін АҚШ-тың әскери күші күн сайын өсіп келе жатқан әлемдегі жалғыз аймақ. Бұл Парсы шығанағында Орталық қолбасшылықты қалыптастыру және 5-ші флотын құру мысалында көрінеді. Аймақтағы көптеген мемлекеттер американдық протекторат болып табылады» [2]. 2003 жылғы АҚШ-тың Ирактағы әскери операциясы осы саясаттың логикалық жалғасы болды. Бірақ, геосаяси көзқарастармен қатар идеологиялық дәрменсіздік те болды. Ресейлік зерттеуші П.Е. Смирновтың айтуы бойынша, «Иракты бастау

нүктесі ретінде таңдау арқылы неоконсерваторлар Таяу және Орта Шығыстағы «режимдік өзгерістер» мен «демократиялық революция» деп аталатын доктринаны АҚШ-тың саяси ойлауына кіргізе бастады» [3].

Таяу Шығыс тұрақтылығына әсер ететін тағы бір фактор - экстремистік және террористік ұйымдардың қызметі. АҚШ-тың әскери және саяси басшылығы, осы кең аймақтағы жағдайды тұрақсыздандырудың мемлекеттік емес факторларына жататын себептері ретінде негізінен, террористік топтар мен халықаралық ұйымдасқан қылмысты қарастырады. Орталық басқарудың командирі, генерал Д. Петреус, Қарулы Күштер жөніндегі Сенат комитетінде былай деп сөз сөйлеген: «АҚШ-тың және оның одақтастарының мүдделеріне ең үлкен қауіп трансұлттық экстремистерден, дұшпандық мемлекеттерден және жаппай қырып-жоятын қару-жарақтан төнеді [4].

Қазіргі уақытта аймақтағы шиеленістің өсуінің негізгі факторы Таяу Шығыс елдеріндегі әлеуметтік -саяси қақтығыстар мен дағдарыстар болып отыр. Тәжірибе көрсеткендей, әртүрлі елдердегі әлеуметтік-саяси қақтығыстар әлеуметтік салалар, институттар, ұйымдар арасындағы қарама-қайшы саяси мүдделерге байланысты туындайды, мұндағы басты қақтығыс нысаны саяси мәні бар - билік пен ресурстарға қолжетімділік, мәртебеге ие болу, артықшылықтар және т.б. жатады. Әлеуметтік -саяси қақтығыстар өз сипатында қоғамның қалыптасу құрылымының (идеологиялық, саяси, экономикалық) негізгі деңгейлерін қамтитын үлкен топтардан тұрады. Бұл қақтығыстарда үлкен әлеуметтік топтар арасында билік үшін күрес жүргізіледі, бірақ жай ғана билік үшін ғана емес, қоғам мен мемлекеттегі билік үшін. Өз кезегінде, әлеуметтік -саяси қақтығыстар сайлау үдерісінде, саяси демонстрацияларда, қарулы көтерілістерде, саяси төңкерістерде көрінеді, бұл сайып келгенде елдің саяси қауіпсіздігіне әсер етеді. Мұндай шиеленістің нәтижесінде билеуші класс немесе саяси элита, елдің саяси бағыты (мақсаттары мен жоспарлары) өзгеруі мүмкін [5].

Осыған байланысты, тұтастай алғанда араб әлемі, атап айтқанда, Таяу Шығыс және Солтүстік Африка соғыс, қанды қақтығыстар және басқа да шиеленістер әрдайым пайда болатын тұрақсыздық аймағы ретінде қабылданады. Осыған байланысты 2010-2011 жылдардағы «араб көктемі» деп аталатын революция және халықтық тәртіпсіздіктер осы өңірдегі қарқынды оқиғалардың тарихына толық сай келеді. Дегенмен, Таяу Шығыс елдерінде орын алған қазіргі кездегі оқиғалардан байқалатын әлеуметтік -саяси дағдарыс ішкі және сыртқы факторлардың әсерінен туындаған тарихи дамудың шиеленісуімен объективті түрде қалыптасады.

Сарапшылардың көпшілігі «АҚШ-ты» әсер етуші сыртқы ықпал ретінде көреді, бірақ олардың пікірлері олардың әрекеттерінің

себептерін анықтауда және ең бастысы, жағдайға әсер ету қабілетін айқындауға келгенде айтарлықтай ерекшеленеді [6]. Кейбір зерттеушілердің пікірінше, АҚШ ұзақ жылдар бойы авторитарлық режимдерді қолдай отырып және аймақтың өзекті мәселелерін елемей, мәселені қайнау нүктесіне жеткізді. Әсіресе, бұл Мұбарак енген армия американдық ықпалдың тікелей құралы болған Мысырға қатысты. Мубарак режимін американдықтар мен израилдықтар тарапынан қолдаудың жалғасуы елдегі американдықтарға қарсы көңіл-күйді күшейтіп, «Мұсылман бауырластығы» ұстанымын нығайтты және ең бастысы, ішкі қарама-қайшылықтарды немесе Таяу шығыстағы қақтығыстарды шеше алмады.

Саясаттанушылар мен сарапшылардың үшінші тобы, негізінен Ресейде, Америка Құрама Штаттары шешілмеген жаһандық және экономикалық мәселелерге тап болып, Таяу Шығыста басқарылатын тәртіпсіздікті орнатты, мұндағы басты мақсат - Қытай және ЕО-ны әлсіретуді үміттену. Сонымен бірге осы теорияның жақтаушылары Таяу Шығысты әлемдегі американдық саяси және экономикалық бақылауды қамтамасыз ететін планетаның негізгі «жанармай станциясы» деп атайды. Алайда, бұл теория американдық психологиясына қайшы - артқа шегіну, артындағы көпірлер мен қалаларды өртеу - басқа дәуірден және басқа өркениет тактикасы. Америка – бұл, ең алдымен, сауда империясы, дәстүрлі түрде келіссөзге келуді немесе сатып алуды артық көреді, әсіресе ол өз дегенін жүргізуге күші жетпей жатса [7].

Төртіншіден, «революцияның жалыны» Солтүстік Африка мемлекеттерін өз кезегінде белгілі бір тәртіппен жаулап алды: Тунис-Египет-Ливия-Сирия-Бахрейн-Йемен және т.б. Ал әлеуметтік мәселелері мен саяси режимдері ұқсас Алжир, Марокко және басқа да африкалық елдер бұл революциядан аулақ болды. Бұл жағдайда бақыланатын тізбекті реакциядағы келесі «лаулайтын» елдердің тізбегі қатаң сақталады, өйткені түрткі импульс авторитарлық режимнен қысым көрген қоғамның азаматтық ұстанымын қозғамайды, бірақ бұл революцияны ұзақ уақыт бойы дайындаған саяси технологтардың «дайындықтары» және халықтың жаппай санасына тиісті идеологияны енгізгені байқалады. Ал әр мелекет үшін бұл «дайындықтар» өзгеше [8].

Және, ақырында, аймақ елдеріндегі барлық революцияларда революциялық идеологияның міндетті компоненті болмауы да алаңдатады. Нағыз революционер-идеалистердің революциялық күресінің негізінде: жоғары идеалдар (еркіндік, теңдік, бауырластық, әділдік) немесе ұлт-азаттық қозғалыстар идеялары жатыр. Ал араб революцияларында мұндай ештеңе жоқ-саяси мақсаттарға қолжеткізуге бағытталған қозғалысы бар, ол басты мақсаты - нақты өкілдерінің қатысуымен қазіргі құқықтық биліктің құлдырауы. Сонымен қатар революциялық топ ешқандай балама саяси бағдарламаны ұсынбайды,

халық наразылығы тек қана дербестендірілген сипатқа ие және саяси жүйеге қарсы наразылығы жоқ. Бұл жағдай аймақта мүдделері бар кез-келген әлемдік державалар үшін бұл өз күшін билікке жеткізетін ең жақсы сәт [9].

Бұл қақтығыстарда Араб елдерінің әлеуметтік-демографиялық ерекшеліктері маңызды фактор болды. Олардың көпшілігінде халықтың 50% -ына 35 жасқа дейінгі жастар жатады - олар негізінен шешілмеген әлеуметтік-экономикалық мәселелерден зардап шегеді. Бұл жастағы жұмыссыздық деңгейі 50% -ға жетеді, ал ең алдымен жұмыссыздар қатарына жас түлектер жатады. Ең алдымен, бұл Тунис пен Мысырға тән. Жоғары оқу орындарының жас түлектері шағын көтерме сауда және шағын бизнеспен айналысуға мәжбүр болады; лайықты табысы болмаса, олар жиі отбасын құру мүмкіндігінен айырылады, ал араб-мұсылман қоғамындағы отбасылық құндылықтар өте жоғары бағаланады. Халықтың бұл санаты үшін азаматтық сана-сезімнің өсуі, демократиялық еркіндіктерге деген ұмтылыс, еуропалық ықпал тән. Сонымен қатар, қазіргі заманғы электронды БАҚ маңызды рөл атқарады. Араб елдерінде спутниктік теледидар және Интернет-кафе желілері қоғамның барлық топтары үшін арзан әрі қол жетімді [10].

Йемен, Бахрейн және Ливия сияқты елдерде ішкі саяси жағдай әлеуметтік-экономикалық сипаттағы себептермен қатар жүрді. Атап кететін болсақ, Йеменде бұл елдің солтүстігіндегі бүлікші шиит топтарының әрекеті, оңтүстіктегі сепаратистік қозғалыс және исламшылдардың әсері («Аль-Каида» жасырын жасушаларының болуы). Бахрейнде суннит тер мен шииттердің конфессияаралық қақтығысы, Ливияда - Каддафи отбасының және оған жақын кландардың, қақтығыстары, суфийлердің және ислам топтарының әрекеттеріне наразылығы.

2011 жылғы әлеуметтік-саяси дағдарыстың ерекшеліктерінің бірі - аймақтағы әлеуметтік-саяси үдерістердің ажырамас бөлігіне жататын исламистік саяси күштер мен құрылымдардың атқаратын рөлінің төмендеуі болды. Дағдарысқа ұшыраған елдердің ешқайсысында бұл құрылымдар орталық ұстанымға ие болмады. Мұның себептері ең алдымен исламистердің шектеулі идеологиялық әлеуетінде жатыр. Олар араб елдеріндегі әлеуметтік және экономикалық өзгерістердің жылдамдығынан шошып, ең алдымен кішігірім буржуазияның жауабы болып табылатын, тарихи тұрғыдан жойылып бара жатқан бағыт болатын исламның шығу тұсына қарай артқа қарай жылжу арқылы тәуелді дамудың шығуына жол ашады. Екіншіден, әртүрлі араб елдеріндегі исламдық күштердің тым көп әртүрлілігін, және олардың көтерілуінің нақты жағдайларға тәуелділігін атап өту керек [11].

Сонымен қатар, Таяу Шығыстағы көптеген мемлекеттерде исламшыл күштер исламның сунниттік бағытына жатады, олар әртүрлі уақытта жиі бірге жұмыс істеп, сол күштерге қарсы күресте

билеуші сыныптармен (Египет, Йемен) өзара әрекеттеседі. Қазіргі уақытта аймақтағы барлық елдердің билеуші режимдері исламның маңыздылығын мойындайды, діни көзқарастарын ерекше атап өтеді, оның құрамдас бөліктерін интегралдық жүйеге біріктіреді. Осы факторлардың өзара байланысы аймақтағы оппозицияға исламшылдар монополиясының уақытша сипатын алдын ала белгіледі. Сонымен бірге ислам саяси өмірдің факторы ретінде оның маңыздылығын сақтайды, бірақ исламшыл күштердің рөлі мен маңызы сөзсіз түзетуді қажет етеді.

Осылайша, бүгінгі күні Таяу Шығыс қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселесі ең өзекті болып тұрған аймаққа жатады. Аймақтағы геосаяси, экономикалық және әскери-стратегиялық жағдай көптеген ішкі және сыртқы факторлардың өзара ықпалдасуымен және өзара әсерімен анықталады. Таяу Шығыстағы барлық дерлік елдер мемлекетаралық қайшылықтардың күрделі жүйесіне қатысады. Аймақтың геосаяси маңыздылығы бірінші кезекте, әлемдік нарыққа мұнайдың негізгі жеткізушісі ретінде анықталады. Сондықтан Таяу Шығыстағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері әрдайым әлемдік қоғамдастықтың қызығушылығын туғызады. Мұның бәрі мемлекетаралық саяси, экономикалық, этникалық және өзге де қайшылықтардың аймақтық деңгейден әлемдік деңгейге дейін ушығуына әкеледі.

ӘДЕБИЕТ

- 1 OPEC Annual Statistical Bulletin 2015. – Кіру режимі: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2015.pdf - (қаралған күні 21.10.2018).
- 2 Garfinkle A. Agenda 2000. The U.S. Imperial Postulate in the Mideast. – Orbis. – Winter 1997.- Vol. 41, N 1. – P. 16.
- 3 Смирнов П.Е. Марс теснит Венеру. Перестройка союзнических приоритетов США. //Международная жизнь. – 2006. -№ 6. – 576.
- 4 Statement Of General David H. Petraeus, U.S. Army Commander U.S. // Central Command Before The Senate Armed Services Committee. – 2011. - 15 March.- P.3-4.
- 5 Бакланова А.Г. Ближний Восток на рубеже XXI века: к созданию системы региональной безопасности. - М.: МГИМО (У) МИДРФ, 2001.- 90-91б.
- 6 Anderson L. Searching Where the Light Shines: Studying Democratization in the Middle East//Annual Review of Political Science. –2006. –vol. 9. – P. 189–214.
- 7 Подгорнова Н.П. Страны Магриба в поисках оптимального пути развития. –Москва, 2016. –36 б.
- 8 Манойло А.В. Революция на ближнем востоке и в Северной Африке: политический прагматизм и технологии управляемого хаоса. 10 сентябрь 2011.- Кіру режимі: <http://mir-politika.ru/170-revolyuciya-na-blizhnem-vostoke-i-v-severnoy-afrike-politicheskij-pragmatizm-i-tehnologii-upravlyaemogo-haosa.html>- (қаралған күні 17.10.2018).
- 9 Труевцев К.М. Арабская весна - ход, акторы и промежуточные итоги// Полития. – 2012. – № 1 (64). – 32 б.
- 10 Лаумулин М.Т. Арабская весна 2011 года: социально-политические изменения на Арабском Востоке и их международные последствия. – Алматы: КИСИ. – 2011. – 6 б.
- 11 Shotanova G.A., Blashova N.D. Mass media materials as a source for the study

of the problems of the Middle East region // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2016. – № 1. – С. 104.

ПРОБЛЕМЫ СТАБИЛЬНОСТИ И БЕЗОПАСНОСТИ НА БЛИЖНЕМ ВОСТОКЕ

Курпебаева Г.К.¹

¹ докторант КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, gaziza-k@mail.ru

В статье рассматриваются основные факторы, влияющие на стабильность ситуации на Ближнем Востоке. Этими факторами являются геополитические интересы ведущих стран региона, в том числе политика США; религиозные экстремистские движения в регионе и деятельность террористических групп; Смена политических режимов в странах региона и изменения в геополитической ситуации будут рассматриваться как результат социальных и политических конфликтов на Ближнем Востоке.

Ключевые слова: стабильность, Ближний Восток, геополитика, конфликты, арабский мир, безопасность.

Статья поступила 22.11.2018

THE “SILK ROAD ECONOMIC BELT” PROJECT AS THE NEW MODEL FOR REGIONAL COOPERATION ON THE INNOVATION BASIS

Rakhmanova G.B.¹

¹cand.h.s, assoc. professor,
Kazakh Ablai Khan UIRandWL, omine08@mail.ru

Kultaev S.²,

² master student of Kazakh Ablai Khan UIRandWL
specialty 6M020200 - «International Relations»
Almaty, Kazakhstan, sulakultaev@gmail.com

The concept of “One Belt - One Road”, proposed by Xi Jinping on the background of global changes, is a project of great political and economic importance. China is particularly expanding the range of trade and investment partners in the CIS countries within the framework of the Belt and Road Initiative. This could cause the emergence of a new global geopolitical project of Eurasia, which will be based on equality, balance of interests, mutual benefits and universal development.

On the other hand, the CIS member states are also interested in participating in the The Silk Road Economic Belt projects. The implementation of this initiative is important for the Eurasian peoples, as greater regional integration, cooperation and interdependence should reduce the negative potential of global competition, which threatens peace and security throughout the whole Eurasian space. The new integration model of China, requires it to make consistent and skillful “moderator” efforts in building mutually beneficial relations with all countries located along the project routes.

Keywords: The “Silk Road Economic Belt” project, Initiative of China, regional cooperation, strategic goal of China, mutual benefit, new integration model, balance of interests.

УДК 339.9 (063)
МРНТИ 11.31

ПРОЕКТ «ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОЯС ШЕЛКОВОГО ПУТИ» - НОВАЯ МОДЕЛЬ РЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОЙ ИДЕИ

Рахманова Г.Б.¹

¹к.и.н., доцент, КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
omine08@mail.ru

Култаев С.²

²магистрант КазУМОиМЯ имени Абылай хана
специальность 6М020200 – «Международные отношения»
Алматы, Казахстан, sulakultaev@gmail.com

Концепция «Один пояс – один путь», выдвинутая Си Цзиньпином на фоне глобальных изменений – проект большой политической и экономической важности. Китай особо расширяет в рамках ОПОП круг торговых и инвестиционных партнеров в странах СНГ. На мировой арене может возникнуть новый всемирный евразийский геополитический проект, основой которого должны стать равенство, баланс интересов, взаимовыгодность и всеобщее развитие.

В свою очередь, государства – члены СНГ также заинтересованы в участии в проектах ЭПШП. Реализация инициативы важна для евразийских народов, так как большая региональная интеграция, сотрудничество и взаимозависимость должны снизить негативный потенциал глобальной конкуренции, которая ставит под угрозу мир и безопасность на всем евразийском пространстве. Новая интеграционная модель Китая, требует от него приложить последовательные и умелые усилия модератора в выстраивании взаимовыгодных отношений со всеми странами, расположенными вдоль маршрутов проекта.

Ключевые слова: Проект «Экономический пояс Шелкового пути», китайская инициатива, региональное сотрудничество, стратегическая задача Китая, взаимовыгодность, новая интеграционная модель, баланс интересов.

В настоящее время вызывает огромный резонанс и привлекает внимание, всеобъемлющая и амбициозная китайская инициатива Председателя КНР Си Цзиньпина, выдвинутая в Астане, по созданию «Экономического пояса Шелкового пути» на пространстве всей Евразии. Это связано с тем, что китайский проект направлен на создание новой модели регионального сотрудничества и перестройку сложившейся системы торгово-экономических отношений во всем евразийском континенте. В лекции Председателя КНР в Назарбаев-Университете говорится, «... мы должны с открытой душой и широким видением расширять региональное сотрудничество. В настоящее время быстро развивается слияние мировой экономики, бурно расширяется региональное сотрудничество. В Евразии уже созданы многочисленные региональные организации сотрудничества. Государства-члены и государства-наблюдатели Евразийского экономического сообщества и Шанхайской организации сотрудничества охватывают Евразию, Южную и Западную Азию и мы через усиление сотрудничества между ЕЭС и ШОС можем получить огромное пространство для развития» [1].

Как видно из этого тезиса, Си Цзиньпин считает, что возникла необходимость «применять новые модели сотрудничества», «общими усилиями формировать «экономический пояс Великого Шелкового пути».

По мнению казахстанского политолога, востоковеда Л. К. Сыроежкина среди причин появления новой концепции регионального сотрудничества выделяются несколько факторов. Среди них следующие:

- во-первых, изменилась роль Китая в мире (как экономическая, так и политическая), он превратился во вторую экономику мира и «мировую мастерскую». При этом, Китаем особый акцент делается на контакты с сопредельными государствами, прежде всего Центральной Азией. Кроме того, по инициативе КНР для расширения транспортно-коммуникационных возможностей создан новый финансовый институт – АБИИ [2, с. 56];

- во-вторых, главная стратегическая задача Китая – превращение в глобальную державу. Решение этой задачи предполагает не только добрососедских отношений с окружающими Китай странами, но и создание в этих странах условий для продвижения китайских товаров, как на их рынки, так и транзитом на рынки России, Европы и другие регионы мира. А это означает, что Китай нуждается в развитии транспортной и логистической инфраструктуре государств-транзита, формировании устраивающего Китай таможенного и валютного режима, увеличении объемов торговли с этими государствами. Эксперты и аналитики государств, расположенных вдоль транспортного маршрута уже прогнозируют о впечатляющих объемах грузопотоков, которые пойдут с Востока на Запад по реализованным в проекте экономическим коридорам;

- в-третьих, Китай, реагируя на попытки ограничения его активности в Центральной Азии со стороны США, стремится через ШОС расширять свое экономическое и политическое влияние в регионе.

Совокупность этих и других факторов и предопределила выдвижение идеи создания собственных интеграционных зон с опорой на использование колоссальных финансовых ресурсов [2, с. 57-58].

Сегодня становится очевидным, что новая интеграционная модель Китая, требует от него приложить последовательные и умелые усилия модератора в выстраивании взаимовыгодных отношений со всеми странами, расположенными вдоль маршрутов проекта. Сюда можно отнести строгое соблюдение принципов справедливости и взаимной выгоды, которые заявлены в контексте идеи, а также совместно с Россией реализовать эту концепцию, строго считаясь с ее национальными интересами. Еще одной отличительной особенностью создания новой модели китайской интеграции в регионе является,

политическая позиция Китая: при решении своих экономических задач не поддерживать, развязанную США информационную кампанию против евразийской интеграции под эгидой Москвы. Как известно, в мае 2015 г. Россия и Китай достигли договоренностей о сопряжении строительства ЭПШП и ЕАЭС, для устойчивого роста экономики, ускорения интеграции, безопасности и развития на Евразийском континенте. Бесспорно, что оба проекта, обладают достаточным потенциалом для сопряжения, реальные сферы взаимодействия между ЕАЭС и ЭПШП действительно существуют. Кроме того, в настоящее время китайско-российское всестороннее партнерство стратегического взаимодействия развивается на новом высоком уровне в истории двусторонних отношений, а договоренности о сопряжении строительства ЭПШП и ЕАЭС открывают новые возможности для их дальнейшего укрепления. Об этом более подробно освещается в следующем параграфе настоящей работы.

По мнению авторитетных аналитиков, «китайский проект ЭПШП воспринимается в различных государствах Центральной Азии как значительный ресурс, который можно использовать в интересах собственного развития. В этих условиях, с учетом углубляющегося российско-китайского сотрудничества и нарастающих разногласий и России, и Китая с Западом, складыванию нового Евразийского экономического пространства на основе сотрудничества России, Китая и Центральной Азии фактически нет альтернативы» [3, с. 9].

В настоящее время учитывая, особую заинтересованность мощного Китая в сотрудничестве в рамках ЭПШП, государства Центральной Азии достаточно эффективно используют его потенциал в интересах собственного развития. Так, сегодня КНР больше других стран выделяет на государства ЦА кредитов, финансирует инфраструктуру, быстрее прочих увеличивает импорт сюда товарной продукции. В общей сложности только в 2016 г. Китай предоставил в виде займов государствам ЦА более 30 млрд дол. В основном эти средства пошли на реализацию сырьевых проектов в Казахстане и Туркмении, а также инфраструктурных проектов в Киргизии и Таджикистане. Пекин финансировал ЛЭП «Юг-Север» в Киргизии и аналогичную ЛЭП в Таджикистане, которые позволили этим странам создать единые национальные электросетевые системы, фрагментированные после распада СССР. Подобные проекты, безусловно, способствуют укреплению стабильности экономик центральноазиатских республик [4].

В целом, реализация проекта ЭПШП невозможно без принятия целого ряда инновационных решений в различных сферах. Это и выработка единых технологических стандартов, и инфраструктурное взаимодействие, и финансовая и таможенная интеграция. Кроме того, участие в проекте потребует разработки единого программного обеспечения, операционной системы, тесного взаимодействия в сфере

информационной безопасности и т. д. [5].

Необходимо подчеркнуть, что Китай в отличие от западных международных финансовых институтов, содействует странам ЦА в решении стратегических задач в экономике, но не выдвигает при этом требований по реформированию их экономических и политических систем.

Таким образом, наблюдается взаимная выгода: китайские инвестиции поддерживают экономическое развитие стран региона и, в основном, повышают популярность их руководства в глазах граждан. В то же время такое растущее присутствие в регионе создает плацдарм для вывода китайских производителей на новые рынки, а также обеспечивает Китаю дополнительные преимущества в стремлении заполучить более благоприятные условия при приобретении ресурсов, необходимых для поддержания экономического роста [6, с.44].

Вместе с тем, китайские наблюдатели признают, что у Китая относительно неблагоприятный национальный имидж в регионе, несмотря на то, что его присутствие там расширяется. Они объясняют такое восприятие Китая сочетанием исторических факторов, таких как антикитайская пропаганда в советские времена, рост китайского экономического присутствия в регионе, а также рост числа китайских иммигрантов в Центральной Азии. Китайские ученые также считают, что отсутствие культурной близости и непонимание ценностей друг друга являются факторами, препятствующими положительному восприятию Китая в регионе [7-8].

В течение последних нескольких лет Китай предпринял ряд мер для укрепления своей «мягкой силы» в регионе. В каждой стране Центральной Азии созданы Институты Конфуция, где предлагаются курсы китайского языка и которые также служат окном в китайскую культуру. В 2013 году Китай объявил десятилетний план, предусматривающий предоставление 30000 государственных стипендий гражданам государств-членов ШОС и финансирование ознакомительных поездок в Китай для 10000 преподавателей и студентов из Институты Конфуция в этих странах [9].

Передачи центрального китайского телевидения и телевидения Синьцзяна теперь транслируются и в Центральной Азии. В совокупности эти инициативы отражают стремление Китая быть лучше понятным вне формальной сферы межправительственных отношений.

Таким образом, новая модель регионального сотрудничества на основе инновационной идеи Экономического пояса Шелкового пути будет только расти, постоянно и неумолимо, в масштабе всего региона. В перспективе ЭПШП и ЕАЭС могут стать ядром более амбициозного проекта сотрудничества в Большой Евразии, которая может превратиться в новый центр экономического развития глобального уровня.

ЛИТЕРАТУРА

1 Выступление Председателя КНР Си Цзиньпина в Назарбаев университете (полный текст). 16.09.2013 / <http://kz.china-embassy.org/rus/zhgx/t1077192.htm> – (дата обращения: 29.10.2017).

2 Сыроежкин К.Л. Концепция формирования «экономического пояса на Шелковом пути»: проблемы и перспективы // Казахстан в глобальных процессах. – 2014. - № 1(39). - С. 54-64.

3 Лукин А.В., Лузянин С.Г., Ли Синь, Денисов И.Е., Сыроежкин К.Л., Пятачкова А.С. Китайский глобальный проект для Евразии: постановка задачи (Аналитический доклад) // М.: Научный эксперт, 2016. - 130 с.

4 Попов Д.С. Центральная Азия в китайской концепции экономического пояса Шёлкового пути и стратегические интересы России. – Режим доступа: <https://riss.ru/analitics/30016/> - (дата обращения: 20.10.2018).

5 Инновационная инфраструктура в Большой Евразии. – Режим доступа <http://tass.ru/ekonomika/3715571>.

6 Центральная Азия на перепутье меняющиеся роли России и Китая в регионе и последствия для мира и стабильности. - SAFERWORLD, июнь 2015/ file:///C:/Users/Админ/Downloads/central-asia-at-a-crossroads---russian%20(2).pdf - (дата обращения: 20.10.2018).

7 Чжао Х. Россия, США, Китай и Европейский союз в Центральной Азии: Сравнение и взаимосвязи между политическими ценностями // Журнал Педагогического университета Синьцзяна. – 2014. - № 4.

8 Амребаев А. Казахстан и стратегическое партнерство с Китаем в контексте возрождения Великого Шелкового пути // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

9 Ву Ш, Чжан И. Си предлагает новый Шелковый путь из Китая в Центральную Азию», ChinaDaily, 8 сентября, 2014. – Режим доступа: http://usa.chinadaily.com.cn/china/2013-09/08/content_16952304.htm - (дата обращения: 20.10.2018).

«ЖІБЕК ЖОЛЫ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ» ЖОБАСЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ИДЕЯЛАРҒА НЕГІЗДЕЛГЕН АЙМАҚТЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЖАҢА МОДЕЛІ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ

Рахманов Г.Б.¹

²Тарих ғылымдарының кандидаты, доцент
Абылай хан атындағы ҚазақХҰжәнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан, omine08@mail.ru

Култаев С.²

²6M020200 - «Халықаралық қатынастар» мамандығы
Абылай хан атындағы ҚазақХҰжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, sulakultaev@gmail.com

Си Цзиньпиннің жаһандық өзгерістердің фонында ұсынған «Бір белдеу - бір жол» ұғымы - ұлы саяси және экономикалық маңызды жоба. Қытай әсіресе ОРОР шеңберінде ТМД елдеріндегі сауда және инвестициялық серіктестер шеңберін кеңейтеді. Әлемдік кезеңде тең негіздеме, мүдделер балансы, өзара тиімділік және ортақ даму болуы тиіс жаңа жаһандық еуразиялық геосаяси жоба пайда болуы мүмкін.Өз кезегінде, ТМД-ға мүше мемлекеттер СЭЖК жобаларына қатысуға мүдделі. Еуразия кеңістігінде бейбітшілік пен қауіпсіздікке қауіп төндіретін жаһандық бәсекелестіктің теріс әлеуетін азайту керек, өйткені аймақтық интеграция, ынтымақтастық және өзара тәуелділікті арттыру қажет. Қытайдың

жаңа интеграциялық моделі модератордың жоба маршруттары бойында орналасқан барлық елдермен өзара тиімді қарым-қатынастарды қалыптастырудағы дәйекті және шебер күш-жігерін талап етеді.

Тірек сөздер: «SilkRoadEconomicBeltProject», Қытай бастамасы, аймақтық ынтымақтастық, Қытайдың стратегиялық мақсаты, өзара пайдасы, жаңа интеграциялық үлгісі, мүдделер балансы.

Статья поступила 12.10.2018

FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AS THE FACTOR OF ENSURING NATIONAL SECURITY

Sarsenov M.¹,

¹Undergraduate of International Relations of Ablai Khan
Kazakh Ablai Khan UIR&WL, Almaty, Kazakhstan
maksoutsarsenov@yandex.ru

The article describes the role and importance of the Republic of Kazakhstan diplomatic efforts to ensure national security. The foreign political activity of Kazakhstan stands as one of the most active actors in the system of diplomatic relations in Central Asia and to a large extent contribute to the formulation and specification of the main provisions of the concept of foreign policy of independent Kazakhstan, it allows to outline the priority at this stage of national and state interests of the Republic

Keywords: Republic of Kazakhstan, diplomacy, national security, national interests, foreign policy, the Kazakh statehood, globalization

УДК 327(574)

МРНТИ 11.38

ГУМАНИТАРНЫЕ АСПЕКТЫ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Сарсенов М. Б.¹

¹докторант КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6D020200-Международные отношения»
Алматы, Казахстан, maksoutsarsenov@yandex.ru

В статье раскрываются роль и значение дипломатических усилий РК по обеспечению национальной безопасности. Внешнеполитическая деятельность Казахстана выступает в качестве одного из самых активных акторов системы дипломатических отношений в Центрально-Азиатском регионе и в немалой степени способствует формулированию и конкретизации основных положений внешнеполитической концепции независимого Казахстана, позволяет очертить приоритетные на данном этапе национально-государственные интересы республики

Ключевые слова: Республика Казахстан, дипломатия, национальная безопасность, национальные интересы, внешняя политика, глобализация.

Одним из важнейших аспектов, от которого во многом зависит вектор внешнеполитического развития Казахстана, является вопрос

определения места и роли Центральной Азии (ЦА) в системе геополитических координат ближайшего будущего. Казахстан является неразрывной частью региона Центральной Азии (ЦА). Более того, Казахстан, будучи неразрывной частью указанного региона, находясь в непосредственном страновом соседстве, имея общие географические границы, а также многочисленные экономико-политические, культурно-социальные и исторические связи, является самой важной и значимой страной региона. Кроме того, именно Казахстан стал инициатором большинства концепций, связанных именно с понятием «Центральная Азия».

Обладая огромной ресурсной базой в виде природных ископаемых, таких, как нефть, газ и полиметаллические руды, Казахстан смог привлечь для их освоения многих иностранных инвесторов, среди которых есть представители и США, и стран Европы, а также Китая и России. Все это позволило нашей стране вырваться в лидеры региона по экономическому развитию, а также набрать определенный политический вес за счет целой череды различных внешнеполитических проектов имиджевого характера, например, таких, как председательство в ОБСЕ, ОИС, непостоянный член Совета Безопасности ООН. Но в этой череде проектов особое значение приобретает тот факт, что Казахстан реально стал площадкой для переговоров и сближения позиций Дамаска (правительства Сирийской Арабской Республики) и умеренной (или, как они себя называют, демократической) оппозиции по достижению мирного урегулирования сирийского кризиса. В 2017 году состоялось уже несколько встреч в Астанинском формате.

Начиная с момента обретения независимости в 1991 году, Казахстан все последующие годы демонстрировал неотступное движение вперед во многих сферах, особенно, в экономической и социальной. Так, в экономическом плане страна, пережив сложный период середины 90-х годов, смогла быстрее всех других стран региона наладить функционирование экономики на новых, рыночных основаниях. Позитивную роль в таком развитии сыграл и выбор долгосрочных ориентиров, определяющих и среднесрочные перспективы.

Речь идет о государственной стратегии «Казахстан 2030», во многом скроенной по западным лекалам и не без помощи иностранных советников. Пока другие страны региона метались в процессе выбора пути своего развития, Казахстан начал уверенно развивать новые экономические и социальные механизмы в попытке достижения указанных целей. В стране был негласно провозглашен курс: «Сначала экономика, а затем политика», что выражалось в приоритете экономико-технократических решений над политическими. Это

дало свои результаты: в период 2007-2008 годов и отечественные, и зарубежные эксперты однозначно указывали на первенство Казахстана в вопросах развития банковской и финансовой сферы, на интенсивный рост промышленных показателей, причем не только в сравнении со странами ЦА, но и РФ.

Казахстан показал свои амбиции на региональное лидерство через призму экономики. Согласно словам Президента РК Н.Назарбаева, сказанным в 2014 году, «экономическая мощь Казахстана вдвое превышает совокупный объем экономик всех стран Центральной Азии. ВВП на душу населения превысил 13,5 тысячи долларов, что сопоставимо с уровнем Турции, Малайзии, Бразилии, большинства стран Восточной Европы» [1].

О серьезности экономических притязаний Казахстана на роль лидера в регионе говорит и то, что в 2015 году Казахстан неожиданно для многих экспертов обогнал соседнюю РФ, традиционно считающей себя едва ли не метрополией Центральной Азии, по ВВП на душу населения. Общеизвестно, что экономика РФ в 9 раз превосходит казахстанскую, но уже сейчас ряд экспертов считают, что в ближайшие десять лет Казахстан может стать лидером экономического роста в тандеме двух стран.

Во внешнеполитическом отношении официально провозглашенная «стратегия многовекторности» явилась удобным инструментом достижения наиболее выгодных условий для Казахстана, став своеобразной отечественной парафразой английского выражения о том, что «у Великобритании нет друзей и врагов, есть только свои интересы». До последнего времени этот метод считался весьма действенным, позволяя Казахстану строить дружественные отношения со всеми центрами силы, в первую очередь с США, КНР и РФ.

Таковы видимые успехи Казахстана, которые позволяют говорить о том, что он является одним из наиболее значимых игроков в Центральной Азии, а также самостоятельным геополитическим субъектом на мировой арене в целом [2].

Однако, при расчете будущего положения Казахстана, необходимо учитывать ряд моментов, которые могут внести существенные коррективы в современный порядок вещей, так как затрагивают важнейшие показатели развития страны, которые отражаются на шкале геополитических координат. Так, все предыдущие годы можно было с уверенностью сказать, что экономическое развитие Казахстана шло по восходящей траектории, хотя порой то замедлялось, то ускорялось. Это во многом было связано с высоким уровнем мировых цен на углеводороды, продажа которых составляют большую часть доходной части бюджета страны. Начиная с 2014 года ситуация поменялась, и цены на нефть и газ впервые за два десятилетия упали настолько

сильно, что это вызывает опасения о принципиальной возможности дальнейшего успешного развития экономики Казахстана, о чем неоднократно говорил президент страны. Но, тем не менее, Казахстан продолжает маневрировать, хотя уже ясно, что границы такого маневрирования сужаются день ото дня [3]. Это связано с тем, что Казахстан глубоко вошел в интеграционный процесс с Российской Федерацией, в рамках проекта ЕАЭС. Данный проект является логическим продолжением Таможенного Союза, но предполагает расширение состава его членов. В любом случае Казахстан во главу угла ставит обеспечение национальной безопасности.

Сегодня политика безопасности определяет стратегию управления в области внешней политики, а также меру внимания и количество ресурсов, которые целесообразно выделить руководством страны. В ходе определения внешней политики современное государство стремится при отсутствии необходимой силы найти данную силу извне или же интегрироваться с государствами, которые имеют схожие интересы. Ни для кого не секрет, что сейчас существует ряд угроз безопасности, которые связаны с целевым воздействием на экономический и военный потенциал страны, а также в социальной сфере страны. Следовательно, в вопросах обеспечения безопасности важным является внешняя политика государства, которая реализуя свои функции, проводит необходимую для государства политику. Внешняя политика представляет собой деятельность и взаимодействие официальных субъектов, получивших право от имени всего общества выражать национальные интересы на международной арене, избирать соответствующие средства и методы их реализации. В качестве главных субъектов внешней политики выступают государства и неправительственные организации. Внешняя политика и политика безопасности в целом взаимосвязанные объекты, которые по отдельности не могут представляться [4]. Стоит напомнить, что реализацией внешней политики занимается сфера дипломатии, которая должна соответствовать нормам международного права. Как дипломатия, так и внешняя политика государства не должны противоречить принципам и нормам международного права.

Казахстан, как и другие страны мира, подвергается влиянию внешних сил, особенно в период глобализации и нарастающей взаимозависимости между субъектами международных отношений. Ни одна страна, независимо от политического, экономического и военного потенциала не может полностью справиться с проблемами современности. В таких условиях наше государство стремится противостоять современным угрозам и вызовам путем международного сотрудничества, стремится быстро адаптироваться к новым условиям и выработать подходы по решению ключевых проблем внешней и

внутренней политики Казахстана.

Для дипломатии обеспечение национального интереса и защита национальной безопасности становятся приоритетной задачей [5]. Важное значение приобретает способность дипломатических служб работать в упреждающем режиме, обеспечивать политический задел для продвижения экономических интересов.

С учетом формирующегося общего международного экономического правового пространства на дипломатию возлагаются новые задачи всемерного учета национальных интересов во внутренней и внешней политике. Учет этого вопроса в многосторонней дипломатии становится особенно актуальным.

Внешняя политика Казахстана применяет принцип дифференцированного и разноуровневого подхода к взаимодействию с другими странами и организациями. Дифференцированный подход предполагает расширение дипломатического присутствия республики за рубежом и структурную оптимизацию его заграничных учреждений. Принцип проактивности РК выражается в реализации идей и инициатив, ориентированных на формирование новой повестки дня на международной арене, о чем и говорил Президент РК на саммите G-20, проходившем 4-5 сентября 2016 года в городе Ханчжоу Китайской Народной Республики. Такая позиция будет отвечать интересам Казахстана, и получила одобрение на самом высоком международном уровне со стороны ведущих держав мира, участвовавших в работе саммита.

Таким образом, внешняя политика Республики Казахстан основана на сбалансированности, взаимной выгоде и прагматизме. Казахстан стремится применять «умную силу», так как она выступает за равенство всех государств, учитывая интересы двух сторон, а также стремление за мирное и коллективное урегулирование международных проблем. Прагматичность внешней политики РК определяется в четком ориентировании на национальные интересы страны. Концепцию внешней политики РК смело можно определить как «умная казахстанская сила», так как республика перешла от классических парадигм восприятия международных отношений к современным подходам. Путем сочетания либерального институционализма, и конструктивизма Казахстан ставит перед собой цели, для достижения которых приоритетной становится «мягкая» сила, трансформирующаяся в «умную». Внешняя политика Республики Казахстан построена на понимании необходимости компромисса, даже в очень «острых» вопросах. Добиться оптимального баланса интересов для повышения роли Казахстана в международных процессах возможно в рамках «умной» силы. Решение и реализация внешнеполитических приоритетов путем сочетания «мягкой силы» и

«жесткой силы» позволит Казахстану стать стабильным и безопасным членом международного сообщества. В данном случае Республика Казахстан - это мирное, предсказуемое и надежное государство, член международного сообщества, обладающий положительным имиджем.

Таким образом, ресурсы внешней политики любого государства никогда не исчерпываются, так как каждая страна формирует свой имидж путем внутригосударственного развития в целом. Желаемой цели, государство может добиться при помощи различных факторов, в том числе, таких, как духовная и моральная культура, исповедующиеся в государстве принципы, уровень проводимой внешней политики и т.д. Эти все факторы сегодня формируют привлекательный образ страны, и путем сочетания этих факторов, включая и военно-экономические факторы, государство позволяет себе решать собственные и международные проблемы путем баланса «мягких» и «жестких» сил.

ЛИТЕРАТУРА

1 Назарбаев Н.А. Послание народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» // Казахстанская правда. – 2012. – 15 декабря. – С.1.

2 Современная мировая политика. Прикладной анализ / Отв. ред. А.В. Богатуров. 2-е изд., испр. и доп. М., 2010.

3 Современные глобальные проблемы / Отв. ред. В.Г. Барановский, А.Д. Богатуров. М., 2010.

4 Шаймарданова З.Д. Основные направления зарубежных исследований о Казахстане // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

5 Кортунов С.В. Мировая политика в условиях кризиса.-М.: «Аспект Пресс», 2017.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СЫРТҚЫ САЯСИ СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ ГУМАНИТАРЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ

Сарсенов М.Б.¹,

¹Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӨТУ докторанты
«6D020200 - Халықаралық қатынастар» мамандығы,
Алматы, Қазақстан, maksoutsarsenov@yandex.ru

Бұл мақалада Қазақстанның ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі дипломатиялық күш-жігерінің рөлі мен маңыздылығы туралы айтылады. Қазақстанның сыртқы саясаты Орталық Азия аймағындағы дипломатиялық қатынастар жүйесіндегі ең белсенді субъектілердің бірі болып табылады және тәуелсіз Қазақстанның сыртқы саяси тұжырымдамасының негізгі ережелерін үлкен дәрежеде қалыптастыруға ықпал етеді Бұл кезеңде республиканың ұлттық мүдделері басым.

Тірек сөздер: Қазақстан Республикасы, дипломатия, ұлттық қауіпсіздік, ұлттық мүдделер, сыртқы саясат, жаһандану.

Статья поступила 24.12.2018

**III БӨЛІМ. ДӘРІСТЕР, СЕМИНАРЛАР,
САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН МАТЕРИАЛДАР
РАЗДЕЛ III. МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ЛЕКЦИЙ, СЕМИНАРОВ, ЗАНЯТИЙ
III PART. MATERIALS FOR LECTURES, SEMINARS, CLASSES**

UDC 327 (574)
IRSTI 11.25

**EXAM QUESTIONS ON “INTERNATIONAL THREATS OF MODERN
REGIONAL SECURITY”, REGULARITIES OF THE FORMATION OF A
MODERN TRANSNATIONAL POLITICAL ENVIRONMENT”,
“THE GEOPOLITICAL STRUCTURE OF THE MODERN WORLD”**

Moldakhmet B.,¹

¹PhD, senior lecturer,

Kazakh Ablai Khan UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, mobi8585@mail.ru

The course covers actual problems of modern international relations such as the threats of modern regional security (terrorism, extremism, separatism and their origins). The discipline covers process of regional approaches and methods in the World to withstand to regional separatism and their outcomes to the states. As well as the problems of ethnicity for global policy in the regions discussed, and its' impact to the regional system of security.

Keywords: Security, history, globalization.

1. Economic and demographic pressures in the Mediterranean and Near East may increasingly present European countries with security challenges at their borders and internally. Million of illegal immigrants going to Europe. In your view, what kind of problems immigrants face with when they get to Europe? Share your views on current crisis.

2. Security is a state of protection of the vital interests of the individual, society and the state from internal and external threats or dangers. Safety is a condition in which by observing legal norms, environmental and other requirements, as well as carrying out measures to prevent or minimize the likelihood of occurrence of hazards, or possible harm in any state. Make analyze to other threats that occur to any state in the globalizing world and determine why they meant to happen.

3. History shows that the world civilizations in the world is able to resist any external threats if it saved mentality, moral values and ethnic code in political turbulence. Regarding to this question analyze President Nursultan Nazarbayev's article «Seven Facets of the Great Steppe» and determine Kazakh nation's role in Big Asia.

4. After being independent some developing countries of Asia have been under the economic pressure that meant to be isolated out from rest of world. One of them is Iran. Being a geopolitical power of the region and

after the Islamic revolution in 1979 it became a state under the sanctions. Identify were the sanctions legal and made by international community or it were made unilaterally by USA.

5. Globalization is an objective process of the growing transparency of national borders, the intensification of world social relations, the strengthening of interdependence of states and other subjects of world politics, the formation of media, ethno-, techno-, financial, ideological and criminal spaces, world society and the realization of the global whole in XX -XXI centuries. Give your point of view how Kazakhstan can withstand the influence of globalization process to its' society.

6. The "Rouhani Zhangyru" program, which was developed on the basis of the provisions of the Head of State's article "Looking to the Future: Modernizing Public Consciousness," has been successfully implemented in Kazakhstan since last year. The renewal of public consciousness is directly related to the need of the population living in the common social space. The content of the public consciousness of the citizens of Kazakhstan is closely intertwined with their interests, ideas, values and perspectives, based on spiritual foundations, including culture, behavioral practices, customs and traditions, science, moral imperatives. Identify how this program influence on youth of Kazakhstan and determine does it reflect on the needs of youth.

7. The regional economy is a geographical (regional) direction in the economy, a scientific discipline that studies the features and regularities of the distribution of productive forces and the development of regions in the interests of national economic planning. Make a critical assessment of any threats to regional economy security in Central Asian region.

8. International terrorism is a set of socially dangerous acts on the international scale, involving the senseless death of people. Terrorists violate the normal diplomatic activities of states and their representatives and impede the implementation of international contacts and meetings. In last few years many conferences and intergovernmental meetings made to counter to terrorism globally. Determine the positive activities to counter with terroristic actions and specify the Kazakhstan's experience.

9. Energy is a set of fuel industry, electric power, as well as means of delivery of fuel and energy. Energy is the basis of modern economy. Modern industry is becoming increasingly energy-intensive production, energy consumption is constantly growing. In the course of historical development, the world's fuel-energy balance is changing. Identify the energy lack that may lead to international conflicts.

10. On the Korean peninsula, China and U.S. share three policy goals: no war between the North and South; no nuclear weapons; and no collapse of North Korea (the Democratic People's Republic of Korea, or DPRK). Analyze the political meetings between USA and DPRK and determine how it could be successful.

11. Ethnos is a historically emerging stable social grouping of people represented by a tribe, a people, a nation. The basic condition for the emergence of an ethnos is a community: self-consciousness - the consciousness of one's unity and difference from all other similar formations; territory; language; and culture. Specify the ethnic clashes in Syria and Caucasus.

12. Internal threats, which are typical for almost all countries in the Post-Soviet region that related to internal political and social-economic instability, including such negative factors as ethnic tensions, confrontation of internal regional elites and clans, high level of unemployment (especially among the youth), impoverishment of inhabitants, deeper inequality in incomes, internal and external migration, corruption, low effectiveness of governmental institutes – all that led to the so-called «colored» revolutions in 2005 and 2010. Make a comparative analyzes to «colored» revolution in Kyrgyzstan and Georgia.

13. External security is a state of protection of national interests from threats emanating from foreign states, organizations and citizens. Since the globally internet started the threats that coming from out of country increase. Evaluate the steps that should be taken to ensure the cyber-security.

14. The differences in security concepts between China and the United States issue from a wide range of factors. One is the difference in their respective worldviews. Washington enjoys a unipolar world with the U.S. on top. Hegemonic stability is nothing but a corollary of this logic. Beijing, on the other hand, insists on the trend of multipolar rejects the idea of security under U.S. leadership. Specify the both actors' policy in global arena.

15. After the change of power in Ukraine in February 2014, the relations of the two countries became aggravated, the course towards “European integration” was declared a priority of Ukrainian foreign policy. Make a critical assessment to Ukrainian integration activity with EU.

16. The information revolution, due to the widespread use of information and communication technologies (ICT), was a harbinger of the post-industrial era. As a result of technological change was global mobility information. As a result of technological change was global mobility information. Describe the cyber-threats to Kazakhstan society in last decade.

17. Civilizational differences are more fundamental than differences among political and ideological regimes. Religion divides people more than their ethnicity. In the era of religious confrontation seen on Syrian crisis. Are there any fundamental prospects to reduce a glow of any cultural conflicts. Determine the positive role of religious perspective and its' relation with politics.

18. Modernization is a part of global community. So the modernization theory has become the main doctrine of the transition from traditional to modern societies, which refers exclusively Western civilization and western

values of lifestyle. Identify the role of Kazakhstan's project as «Mangilik Yel» and determine its' importance.

19. In politics, people confront each other as members of certain social groups. States are considered the main actors of world politics, that is a struggle for power and influence, the main task of the state is to build up capabilities primarily of power potential (military, economic, etc.). Analyze the 4th Industrial Revolution in developed countries and determine the positions of developing ones.

20. One of the main reasons of political turbulence in any state is a violation of individual's rights. That was the reason to overthrow the authoritarian regimes in Middle East and North Africa since 2011. Human right serves as an indicator neither state developed or not. Identify the reasons why the rights are violated by authorities and determine other problems for that.

21. The information revolution, due to the widespread use of information and communication technologies (ICT), was a harbinger of the post-industrial era. As a result of technological change was global mobility information. As a result of technological change was global mobility information. Identify the positives and negative for ICT in developing countries.

22. World view and ruling ideology of the Western countries is liberalism principles, putting above the human rights and private property it requires to many needs of the nations for more transparent and democratic changes worldwide. Make a comparative analyze between Singapore and Malaysia in liberalism perspectives.

23. After the collapse of the USSR in 1991, tremendous changes began to occur on the territory of the Eurasian region. They covered all spheres of life of new sovereign states. While the young states began to build their statehood brick by brick, there were forces that were interested in the tacit division of their spheres of influence on the new countries. One of them is Russian Federation. Make analyze the political relations between Russia and Ukraine after the Kerch incident.

24. A special place in Asian geopolitical architecture belongs to a relatively small, but rich in energy resources region - Central Asia, which determines the flow of energy supplies to rest of the world and also has a geographical closeness to Europe. The interests of the largest global players are concentrated in Central Asia. One of them is China that provides big transit project «Silk Road». Make analyze assessment to China's foreign economic policy to the world.

25. The European Union is an active actor in the modern geopolitical space. The unification of Europe is one of the most significant geopolitical facts of the 20th century. As a result of large-scale and deep integration, the European Union has become a powerful geopolitical center in the world. Make analyze to EU's foreign policy to the Mediterranean region.

26. The well-known American political scientist and economist Edward Luttwak argues that economic weapons have replaced the armed forces, which can conquer the world without resorting to hostilities. It is said that if the state is strong with its' economic capacity and human capital it should not to spend the billions of dollar to defend industry. Identify the positives of economic capacity.

27. The oil and gas resources have been reason for many political and economic wars since it was developed. The number of states been suffering for its' presence. Kuwait, Iraq, Iran, Venezuela are the examples. Determine the role of energy resources in world politics.

28. China's main geopolitical goal for the near future is to become a leader in East Asia. For two thousand years, China has been an exceptional force in East Asia. Some argue that China's geopolitics are based on "soft power" or "sleeping dragon", actively involving to the transport and economic projects either in Asia or Africa and pursuing its' own national interests. Make analyze the China's soft power under the Chinese projects.

29. Geo-economics emerged at the end of the 20th century, as a new trend in geopolitical direction. If geopolitics considers neighboring countries as possible enemies, then geo-economics considers them as possible partners. Geopolitics works on problems of national security, then geo-economics on problems of development. Specify the geo-economy of Kazakhstan last five years.

30. BRICSA (Brazil, Russia, India, China and South Africa) as one of the world's new "power centers" has been mainly discussed issue in Americanization trends in the world. Specify each of BRICSA-member's policy in globe.

31. After the Caribbean crisis of 1962, the United States and the Soviet Union were on the verge of a full-scale exchange of nuclear strikes. Taking into account that nuclear – power states are still confronting to each-other as a Russia and USA. Make a comparative analyzes to the both positions of nuclear weapon holders.

32. India's desire to occupy a key place on the political map of South Asia is clearly visible. Here, India seeks to become a recognized leader in the region and play an increasingly important role in its development. The plans are based on such objective factors as the more than billion population of the country, favorable geopolitical position, significant military and political opportunities, as well as significant economic potential and fairly strong positions in the promising field of information technology. Identify the positives and negative for India's policy.

33. In the past 20 years Turkish geopolitics, regional policy, has acquired completely new signs and priorities. Turkey is faced with the tasks of national security and ambitions in terms of acquiring new geopolitical positions. In this regard, Turkey put forward the doctrine of neo-Ottomanism, which

is intended to replace pan-Turkism, which even worked poorly in Central Asia. Determine key positions for Turkey and Central Asian politics.

34. Iran has rich history and cultural background and many ethnic groups in it. In addition to the Iranian state, there is the concept of a Greater Iran, which includes Iran itself, Tajikistan and most of Afghanistan's territory. In addition, it is necessary to take into account the influence of Iran as a center of world Shiism on Arab countries and neighboring states with a Shiite population. Determine the Iran's position to the Arab states since Syrian conflict starts.

35. Over the past 20 years, virtually all Arab states have adopted the US political aegis as the most understandable and currently the only guarantor of security and a leading foreign policy and military partner. Arab world has its' specific number of political, economical, social problems that led to "Arab Spring". This geopolitical changes let to overthrow the authoritarian rulers in Egypt Libya, Tunisia. Identify other reasonable means to collapse the regimes and determine the positions of world community.

**«ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ АЙМАҚТЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚАУІПТЕРІ», «ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТРАНСҮЛТТЫҚ САЯСИ ОРТАНЫ
ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЗАҢДЫЛЫҚТАР», «ҚАЗІРГІ ӘЛЕМНІҢ
ГЕОСАЯСИ ҚҰРЫЛЫМЫ» ПӘНДЕРІ БОЙЫНША
ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫ**

Молдахмет Б.,¹

¹PhD, аға оқытушы, Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, mobi8585@mail.ru

Курста қазіргі заманғы халықаралық қатынастардың қазіргі заманғы проблемалары, мысалы, қазіргі заманғы аймақтық қауіпсіздікке (терроризм, экстремизм, сепаратизм және олардың шығу тегі) қатер. Тәртіп аймақтық сепаратизмге және мемлекеттер үшін олардың салдарына қарсы тұру үшін әлемдегі аймақтық тәсілдер мен әдістерді қамтиды. Олар сондай-ақ өңірлердегі жаһандық саясаттың этникалық проблемаларын және оның өңірлік қауіпсіздік жүйесіне әсерін талқылады.

Тірек сөздер: қауіпсіздік, тарих, жаһандану.

**ЭКЗАМЕНАЦИОННЫЕ ВОПРОСЫ ПО ДИСЦИПЛИНАМ:
«МЕЖДУНАРОДНЫЕ УГРОЗЫ СОВРЕМЕННОЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ», «ЗАКОНОМЕРНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ
СОВРЕМЕННОЙ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СРЕДЫ»,
«ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СОВРЕМЕННОГО МИРА»**

Молдахмет Б.,¹

¹PhD, старший преподаватель,
КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан, mobi8585@mail.ru

Курс охватывает актуальные проблемы современных международных отношений, такие как угрозы современной региональной безопасности (терроризм,

экстремизм, сепаратизм и их происхождение). Дисциплина охватывает процесс региональных подходов и методов в мире, чтобы противостоять региональному сепаратизму и их последствиям для государств. А также обсуждались проблемы этнической принадлежности для глобальной политики в регионах и ее влияние на региональную систему безопасности.

Ключевые слова: безопасность, история, глобализация.

Статья поступила 19.11.2018

GENDER ACTIVE APPROACH TO THE THEORY AND PRACTICE OF SOCIAL WORK ABSTRACT

Osimbaeva I.S.¹,

¹Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

In the article modern gender theory and the theory and practice of social work will intensify the gender approach.

Keywords: gender, stratification, power, feminist, ideology, gender differentiation, equality.

ӘӨЖ 327

ҒТАМП 11.25

ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫСТЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫНДА ГЕНДЕРЛІК ТӘСІЛДЕМЕНІ ЖАНДАНДЫРУ

Осимбаева И.С.¹

¹Абылай хан атындағы ҚазақХҚЖӘТУ,
Алматы қаласы, Қазақстан, alina_cultan@mail.ru

Мақалада қазіргі заманғы гендерлік теориялар және әлеуметтік жұмыстың теориясы мен практикасында гендерлік тәсілдемені жандандыру қарастырылады.

Тірек сөздер: гендер, стратификация, билік, феминист, идеология, гендерлік дифференциация, тендік.

Әлемде кездесетін әйелдер мен ерлердің әлеуметтік сипаттамасының көптүрлілігі және адамдардың биологиялық сипаттамасының ұқсастығы, биологиялық жыныс әртүрлі қоғамдарда орын алған олардың әлеуметтік рөлдеріндегі айырмашылықты түсіндіруге негіз бола алмайды деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Осыған орай, қоғам орындауды қажет ететін адамдардың биологиялық жынысына байланысты әлеуметтік және мәдени нормалардың жиынтығын білдіретін гендер ұғымы пайда болды. Гендерлік қоғам әйелдер мен ерлердің әлеуметтік үлгісі ретінде қалыптастыратын күрделі және өзін өзі ұйымдастыратын жүйе түрінде түсінілетін болды. Ол жыныспен тікелей байланысты негізде әйелдер мен ерлердің қоғамдағы және оның институттарындағы (саяси құрылым мен экономикадағы, білім беру мен мәдениеттегі, отбасындағы және т.б.) орны мен рөлін айқындайтын, сонымен қатар қоғам өзінің даму үдерісі барысын-

да қалыптастырған мәдени нышандарды, адам мен қоғам өмірін реттейтін нормалар мен заңдарды, осы нормаларды іске асыратын әлеуметтік институттарды, тұлғаның өзін өзі сәйкестендіруін, яғни адамның өзін өзі және қоғамда алатын орнын түсінуін қамтитын жүйе. Гендер ұғымының ауқымында биологиялық және әлеуметтік-мәдени компоненттер жүйелік байланыстар түрінде, яғни ажырамайтын, бөлінбейтін, тұрақты күйде көрініс табады. Түп негізінде әйелдер мен ерлердің психологиялық сапаларын, тәртіп үлгілерін, әрекет ету саласын, мамандық таңдауын биологиялық жыныс емес, әлеуметтік-мәдени нормалар анықтайды. Қоғамда әйел немесе ер адам болу жай ғана қандайда бір анатомиялық ерекшеліктерге ие болу деген сөз емес, ол біздің орындауымыз қажет белгілі бір гендерлік рөлдерді білдіреді.

Ғылыми әдебиетке алғаш рет «гендер» терминін 1980 жылдардың ортасында американдық зерттеуші Дж. Скотт әлеуметтегі әйелдер мен ерлердің рөлдік қатынастарын биологиялық және әлеуметтік тұрғыда түсіндірулерден ажырату мақсатында енгізген болатын [1]. Алғашқыда «гендер» термині «ру» және «жыныс» категорияларына қарсы қойылды. Олар табиғи, үйреншікті және тұрақты болса, «гендерді» қоғам қалыптастырды, әлеуметтік бақылау институттары мен мәдени дәстүрлер орындауды қажет етті [2]. Қазіргі заманғы гендер теориясы нақты әйелдер мен ерлер арасында қандай да бір биологиялық, әлеуметтік, психологиялық айырмашылықтардың бар екені туралы пікір таластырмайды. Оның пайымдауынша, айырмашылықтың болу фактісі маңызды емес, ол айырмашылықтардың әлеуметтік-мәдени бағалауы және түсіндірілуі, сонымен бірге осы айырмашылықтар негізінде билік жүйесін құру маңызды. Әлеуметтік жүйе, оның құрылымы мен функциялары туралы теорияны дамыта отырып, Т. Парсонс мен Р. Бейлс қоғамда гендерлік стереотиптердің болуын дәлелдейтін жыныстық рөлдердің дифференциациялануының позитивті функциясы туралы идеяны ұсынды. Олардың пікірінше, отбасы төрт айнымалылар тұрғысында қарастырылуы мүмкін: бейімделу, мақсатты тұжырымдау, интеграция, үлгіні сақтау. Бұл функцияларды отбасы тұтас құрылым ретінде орындайды, дегенмен отбасындағы рөлдердің қайта бөлінуіне мүмкіндік беріледі, бірақ ондай жағдай дисфункция ретінде қарастырылады [3, 36-38-бб.].

К. Маркс пен Ф. Энгельс үшін билік пен мәртебеге байланысты гендерлік айырмашылықтар тек басқа айырмашылықты, ең алдымен, таптық айырмашылықты білдіреді. Ф. Энгельс «Отбасы, жеке меншік және мемлекеттің пайда болуы» атты еңбегінде жеке меншік тікелей мұрагерлерге қажеттілік ретінде моногамияны тудырды [4] деп жазды. Марксизмнің жетістігі – әйелдердің өндірісте және үйде екіжақты жұмысбасты болуына көңіл бөлуі және әйелдерді әлеуметтік және экономикалық теңсіздіктен азат ету туралы тезисті тұжырымдады. Марксизмнің Ресейдегі ең көрнекі өкілі А. Коллонтай болды. Ол

балалар бақшасын ұйымдастыруды, балалар бақшасында арнайы тәрбиеші, бөлме тазалаушы, аспаздың және т.б. жұмыс орындарын ұйымдастыруды ұсынған болатын. Оның ойынша, бұл шаралар әйелдердің үй жұмысынан босауына және тең құқықты еңбек үдерісіне араласуына мүмкіндік береді.

Әлеуметтену үдерісінің мәнін айқындауға үлкен ықпал еткен З. Фрейдтің жыныстық даму психоанализі теориясы гендер теориясының дамуында ерекше рөл атқарды. Сонымен бірге, сол теория ауқымындағы әлеуметтену үдерісінде ерлер артықшылығының алдын ала берілуі туралы тұжырым айтарлықтай қарсылықтар мен келіспеушіліктерді (ең алдымен, феминисткалар тарапынан) тудырды. Психоанализдің тағы бір бағыты ерлер мен әйелдердің тәртібінің сипатына әлеумет пен әлеуметтік қатынастардың ықпал етуіне ерекше назар аударған Э. Берннің атымен байланысты [5].

Жалған гендерлік тәсілдеменің де танымалдығы сақталуда. Әдетте жалған гендерлік зерттеулер деп бұл ұғым жыныс сөзінің синонимі немесе әлеуметтік-жыныстық рөлдің синонимі ретінде қолданылатын зерттеулерді айтады. Бұндай жағдай зерттеушілер саналы немесе санасыз түрде биодетерминистік айқындаманы ұстанғанда, яғни адамның биологиясы ерлер мен әйелдердің әлеуметтік рөлдерін, психологиялық сипаттамаларын, шұғылданатын саласын және басқаларды толығымен нақты айқындайды, ал гендер сөзі тым заманауи деп есептейтін кезде қалыптасады.

Қазіргі кезде гендерлік проблематикаға отандық педагогикада да, шетелдік педагогикада да ерекше көңіл бөлінуде. Бүгінгі таңда әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдарда қабылданған негізгі гендерлік теориялар қатарында гендерді стратификациялық категория ретінде қарастыратын және гендерді мәдени символ (мәдени метафора) ретінде түсіндіретін гендерді әлеуметтік қалыптастыру теориясын атап өтуге болады [6, 9-19-бб.].

«Гендерді әлеуметтік қалыптастыру» теориясы ерлер мен әйелдер арасындағы иерархия биологиялық тұрғыда негізделген деген тұжырымға қарсы қалыптасқан. Ол екі постулатқа негізделген: 1) гендер әлеуметтену, еңбек бөлінісі, гендерлік рөлдер жүйесі, отбасы, бұқаралық ақпараттар жүйесі арқылы қалыптасады (кұрылады); 2) гендерді жеке адамдардың өздері де, өз саналары деңгейінде (яғни, гендерлік сәйкестендіру) қоғам алдын ала айқындаған нормалар мен рөлдерді қабылдау және оларға икемделу (киім киюде, сырт келбетінде, өзін ұстауда және т.б.) арқылы қалыптастырады [6, 47-б.]. Бұл теория гендерлік сәйкестік, гендерлік идеология, гендерлік дифференциация және гендерлік рөлдер ұғымдарын жиі қолданады. Гендерлік сәйкестік адам өз мәдениеті шеңберінде қалыптасқан ер-азаматтық-еркектік пен нәзіктік-әйелдіктің анықтамасын қабылдайды дегенді білдіреді. Гендерлік идеология – гендерлік айырмашылық

пен гендерлік стратификацияны әлеуметтік тұрғыда, соның ішінде «табиғи» айырмашылықтар немесе табиғилықтан тыс-жоғары сенімдер негізінде ақтайтын идеялар жүйесі. Гендерлік дифференциацияны ерлер мен әйелдер арасындағы биологиялық айырмашылық әлеуметтік мәнге ие болатын және әлеуметтік классификацияның құралы ретінде пайдаланылатын үдеріс деп анықтайды. Гендерлік рөл белгілі бір әлеуметтік ұйғарымды орындау ретінде, яғни сөйлеу мәнері, мінез-құлық, қимыл-қозғалыс, киім және басқа түрдегі жынысқа сәйкес тәртіпті ұстану ретінде түсініледі.

Гендер стратификациялық категория ретінде басқа стратификациялық категориялардың (тап, нәсіл, ұлт, жас мөлшері) жиынтығы ретінде қарастырылады. Гендерлік стратификация – әлеуметтік стратификацияның негізін гендер құрайтын үдеріс. Гендерді стратификациялық категорияның негізі ретінде қарастыратын теория әлеуметтік теңсіздік пен әлеуметтік стратификацияның (М. Вебер және П.А. Сорокин) классикалық теорияларынан бастау алады. Таптық фактор әйелдер мен ерлердің тәртібіне ықпал ететін әлеуметтік айырмашылықтарды анықтайтын жалғыз фактор ретінде қарастырылмайды. Басқа факторлардың қатарына этникалық және мәдени қатыстылық кіреді. Билік негізгі категория болып табылады. Дәл осы билік категориясы арқылы гендерлік рөлдер айқындалынады. Сондықтан, гендерді стратификациялық категорияның басым болуы ретінде зерттеу - мәртебеге, рөлдерге, ерлер мен әйелдер өміріндегі басқа да аспектілерге байланысты айырмашылықты жай ғана сипаттау емес, ол – қоғамда гендерлік қатынастар арқылы орын алған билік пен басым болуды талдау [3, 49-б.].

Феминистер жыныс мәселесін қарастыруда биологиялық және әлеуметтік аспектілерден басқа, үшінші – символдық немесе мәдени аспектіні айқындады. Гендерді мәдени символ ретінде қабылдау адамның жынысын тек әлеуметтік тұрғыда ғана емес, сонымен қатар мәдени-символдық түрде түсіндіруге болады деген тұжырыммен байланысты. Басқаша айтсақ, биологиялық жыныстық дифференциация ер және әйел бастамасының символикасы арқылы мәдениетте көрініс тапқан. Бұл жынысқа қатысты емес көптеген ұғымдар мен құбылыстардың (табиғат, мәдениет, табиғат күштері, түстер, құдіретті әлем немесе о дүние, жақсылық, жамандық және т.б.) ер немесе әйел бастамасымен байланысты болуынан байқалады. Осыған орай «әйел» мен «ердің» символдық мәні туындайды [6, 9-19-б.].

«Әйел» мен «ердің» мәдени-символдық мәнін белгілеу үшін зерттеушілер көбінесе «феминдік» және «маскулиндік» терминдерін қолданады. Маскулиндік (лат. masculinus – еркек) – «нағыз ер адамға» сай тұлғалық және тәртіптік белгілердің жиынтығы: ержүректік, өзіне сенімді болу, өктемдік және т.б. [7]. «Маскулиндік» ұғымы әлеуметтің ұйымдастырылуының иерархиялы (ерлердің үстемдік ету жағдайын)

ұстанымын білдіреді. Феминдік (лат. femina – әйел) – «нағыз әйел» затына сай тұлғалық және тәртіптік белгілердің жиынтығы: мейрімділік, қайрымдылық, нәзіктік, әлсіздік, қорғансыздық [7].

Маскулиндік (еркектік қабілет) пен феминдікті (әйелдік қабілет) гендерлік зерттеу Ресейде де дамыған, мысалы, феминдік және маскулиндік құрылымға кіретін тұлғалық сапаларды айқындау [8]. Құрылым күрделі гендерлік жүйе алдын ала қатаң түрде берілген емес. Ондағы гендерлік тәртіп иерархиялы түрде ұйымдастырылған өмір түрінде көрініс табады, ал гендерлік қатынастар жыныстардың теңсіздігіне негізделінген. Кәсіби қатынастар еңбектің гендерлік құрылымын ұйғарады – бұл дегеніміз қоғамда қалыптасқан ерлер мен әйелдер мамандықтарының гендерлік стереотиптері, ерлер мен әйелдер арасында орын алған еңбекақы төлеудегі теңсіздік. Қазіргі қоғамда жария және ресми емес салаларда еңбектің қалай бөлінуіне байланысты гендерлік келісім-шарттар анықталынады. Гендерлік келісім-шарт үй шаруашылығын ұйымдастыруды, отбасы және одан тыс жерде балалар мен қарттарды күтуді кім және қандай ресурстар есебінен жүзеге асыратынын анықтайды.

Р.Жалимбетова Кеңестік гендерлік тәртіпті «этакратиялық» (мемлекеттің билігі) деп анықтай отырып, социалистік мемлекет заң шығару, әлеуметтік саясат жүйесі және партиялық идеология арқылы гендерлік мәжбүрлеудің негізгі агенті болды деп тұжырымдайды. Этакратиялық гендерлік тәртіпке гендерлік келісім-шарттың үстемдігі тән – жұмыс істеуші ана. Кеңестік гендерлік келісім-шарттың ережелерін мемлекет анықтады. Ол кеңестік азаматшадан қоғамдық-пайдалы еңбек пен қоғамдық жұмысқа қатысуды, бала тууды, балаларды тәрбиелеуді және қарт адамдарға қамқорлық жасауды талап етті [9]. Нарықтық қайта құрулар кезінде жаңа келісім-шарттар қалыптасады. Олар мыналар: жұмыс істейтін ананың, мансапқа бағдарланған әйелдің, үй шаруасындағы әйелдің келісім-шарттары, демеуші келісім-шарт.

Сонымен гендерлік қатынастар феноменін әртүрлі түсіндіретін бірнеше ғылыми тәсілдеме бар. Жыныс пен гендер мәселелерін түсіндіруде әрбір тәсілдеменің оң, жағымды жақтарымен қатар, бірқатар кемшіліктері де кездеседі. Жоғарыда қарастырылып өткен ғылыми тәсілдемелердің барлығы да гендерлік қатынастардың сипаты туралы толық жауап бере алмайды (тіпті ұмтылмайды). Алайда жиынтық білім, ғылыми тұжырымдамалар мен тәсілдемелерді дұрыс қолдану әлеуметтік жүйе ішінде және нақты қауымдастықтың гендерлік жүйесі ауқымында жүзеге асып отырған күрделі үдерістерді түсінуге мүмкіндік береді. Ежелгі дәуірден бастап адамдар қауымдастығының барлығында отбасы қоғам мен мемлекеттің маңызды және негізгі буыны ретінде жоғары құндылықтардың бірі болып табылатын. Отбасы өз бойында қоғамдық ұяшық (яғни бірге өмір сүретін және

бірге үй шаруашылығын атқаратын, эмоциональды байланыспен, өзара бір біріне деген міндеттермен бірлескен шағын әлеуметтік топ) мен әлеуметтік институттың қасиеттерін біріктірген күрделі әмбебап ұйым. Ол адамдар арасындағы өзара қарым-қатынастың тұрақты формасы ретіндегі тұрғындардың табиғи және рухани ұдайы өндірілуі жүзеге асатын, отбасының барлық мүшелерінің өмір сүруі қамтамасыз етілетін және отбасы мен қоғамның, мемлекеттің өзара бірлескен тәжірибесі мен мәдениеттің тасымалдау және беру арқылы отбасы ұрпақтарының сабақтастығы қалыптасатын әлеуметтік ұйым болып табылады.

Қазіргі заманғы барлық әлеуметтік мәселелер отбасына, оның жағдайына және қиыншылықтарды жеңе білуіне, өзінің көптеген функцияларын орындауға қабілетті болуына әсер етеді. Қазіргі Қазақстанда отбасының өміртіршілігіне байланысты мәселелер дүниежүзілік үрдістермен де, тұрғындардың барлық топтарын күйзеліске ұшыратқан, яғни отбасына да ықпалын тигізген, әлеуметтік-экономикалық дағдарыстардың орын алуымен де айқындалынады. Қиыншылықтардың үдей түсуі мен деструктивті үрдістердің орын алуы, отбасының қорғаныш және өзін өзі қалпына келтіру мүмкіндіктерінен асып түсу қауіпін тудыруда. Оған мемлекет пен қоғамның көмегі қажет, өйткені отбасылық өмір салтына төнген қауіп, оның қанағаттанарлықтай әрекет етпеуі және күйзеліске ұшырауы мемлекет пен қоғамға төнген қауіп болып табылады.

Әртүрлі деңгейде өзін өзі қамтамсыз ететін отбасылардың әлеуметтік тапсырысын орындау үшін тәлімгер, дәнекер, жетекші, диагност, кеңесші, психотерапевт және т.б. функцияларды жүзеге асыратын әлеуметтік жұмыс саласының мамандарын дайындау қажет. Әлеуметтік жұмыс пен оның гендерлік бөлігі өзара тығыз байланысты. Бір жағынан, әлеуметтік жұмыс клиенттерінің басым бөлігі әйелдер (үлкен жастағы, қопбалалы, жұмыссыз, мүгедек балалардың аналары, отбасында зорлық-зомбылық көрген және т.д.). Екінші жағынан, әлеуметтік жұмысшылардың көпшілігі де әйелдер. Біздің пікірімізше, әртүрлі түрдегі кемсітушілікке байланысты әлеуметтік қызмет көрсетудің, әлеуметтік әділеттілік пен әлеуметтік дамудың келешегі әлеуметтік жұмыс мамандары клиенттермен тікелей қарым-қатынас барысында гендерлік теңсіздікті индивидуальды және институционалды деңгейде немесе ұйымдық, әлеуметтік және саяси қатынастарда құрылымдық деңгейде тануына тәуелді. Өйткені, әйелдер мен ерлер белгілі бір мәселелерді әлеуметтік стратификация жүйесінің гендерлік ерекшелігіне, сонымен қатар, әрбір нақты қоғамда қалыптасқан гендерлік рөлдердің, идеалдардың, стереотиптер мен әлеуметтік күтулердің ерекшеліктеріне сәйкес әртүрлі қабылдайды.

Әлеуметтік жұмыстағы гендерлік тәсілдеме осындай айырмашылықтар мен мүдделерді көре білуге және қоғамда орын алған

құбылыстардың, әлеуметтік-экономикалық салада қабылданатын шешімдердің ерлер мен әйелдерге әртүрлі әсер ететінін және олардың бойында әртүрлі реакциялар тудыратынын, сонымен қатар олар үшін ол құбылыстардың салдарлары да әрдайым бірдей бола бермейтінін жете түсінуге мүмкіндік береді. Әлеуметтік қызметкерлерді гендерлік ағарту қажеттілігі күмән тудырмайды, өйткені клиенттердің өмірлік қиын жағдайларын қарастыру барсында мамандардың да стереотиптердің ықпалында болуы және ерлер мен әйелдердің «табиғи» жаратылысына сай шешім қабылдау қауіпі сақталуы мүмкін. Гендерлік саясаттың, гендерлік мәдениет пен дәстүрдің болмауы әлеуметтік саланың заңнамалық негізінде де, әлеуметтік қызметтердің іс-әрекетінде де көрініс табады. Көп жағдайда әлеуметтік қызмет саласының мамандары гендерлік теңдік қағидаларымен таныс емес, гендерлік сезімталдығы төмен және гендерлік тәсілдемені қолдануға дайын емес болады. Іс жүзінде барлық әлеуметтік қызметтер отбасы мәселелері, балаларға байланысты проблемалар мен дау-жанжалдар әйелдерге қатысты сала деген ұстанымды басшылыққа алады және тек соларға бағдарланады. Ерлерге арналған дағдарыс орталықтары, ерлерге психологиялық көмек көрсету орталықтары сирек кездесетін құбылыс. Күнделікті өмір зорлық-зомбылыққа душар болған балалар мен жасөспірімдерге көмек көрсету үшін арнайы мекемелер құру қажеттігін көрсетеді. Біздің ойымызша, әлеуметтік қызметкерлер тарихи қалыптасқан гендерлік теңсіздік мәселесімен және осы теңсіздіктің қоғамдағы салдарларымен айналысуды жалғастыруы қажет және жалғастыра алады. Осыған орай, тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету саласындағы белсенді жұмыс барысында әлеуметтік қызметкерлерді гендерлік ағартуға көңіл бөлу өте қажет. Мамандар қаншалықты ерлер мен әйелдер психологиясын, мәдени, таптық, мәртебелік құрамдас бөлімдерін, сонымен бірге билік қатынастарын ажырата алады, Қазақстандық қоғамда қалыптасқан және өзгеруі тиіс өмірдегі гендерлік тұрғыдағы қиындықтар мен мәселелерді тиімді шешуге болады.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Scott Y. Gender: a Useful Category of Historical Analysis//American Historical Review. - 1986. - № 1.
- 2 Кон И.С. Обсуждение темы «Проблемы и перспективы развития гендерных исследований в бывшем СССР»//Гендерные исследования. - 2000. - №5.
- 3 Петрова Р.Г. Гендерология и феминология: Учебное пособие. 3-е изд. - М., 2007.
- 4 Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства// Соч. Т. 21. - М., 1987.
- 5 Берн Ш. Гендерная психология: Законы мужского и женского поведения. - СПб., 2007.
- 6 Воронина О.А. Социокультурные детерминанты развития гендерных теорий в России и на Западе //Общественные науки и современность. - 2000. - №4.
- 7 Бендас Т.В. Гендерная психология. - СПб., 2005.
- 8 Каменская Е.Н. Гендерный подход в педагогике. - Ростов н/Д., 2006.

9 Жалимбетова Р. Гендерные исследования: история и современность. //Реализация прав женщин в Казахстане. Союз женщин интеллектуального труда. – Алматы, 2001. – С. 44-51.

АКТИВИЗАЦИЯ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

Осимбаева И.С.¹

¹КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан,alina_cultan@mail.ru

Статья посвящена модернизации гендерного подхода в теории и практике современных гендерных теорий и социальной работы.

Ключевые слова: гены, стратификация, власть, феминистка, идеология, гендерная дифференциация, равенство.

Статья поступила 6.12.2018

IV БӨЛІМ. ЖАС ҒАЛЫМДАР ЗЕРТТЕУЛЕРІ
РАЗДЕЛ V. ИССЛЕДОВАНИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ
V PART. RESEARCH OF YOUNG SCIENTISTS

TOPICAL ISSUES OF CULTURAL-HUMANITARIAN COOPERATION OF
KAZAKHSTAN AND CHINA IN MODERN CONDITIONS

Dauletova G.O.¹

¹undergraduate of Orientalism
Kazakh Ablai Khan University, Almaty, Kazakhstan
gaukhar-daulet@mail.ru

The article discusses the features of the development of cooperation between Kazakhstan and China in the humanitarian and cultural sphere. Such areas of cooperation between Kazakhstan and China in the cultural and humanitarian sphere as the holding of official events, the implementation of programs for the exchange of students, the opening of educational institutions, the introduction of national media, the conduct of literary and educational activities are disclosed in detail. The prospects of development of cultural and humanitarian cooperation between Kazakhstan and China are reflected.

Keywords: China, Kazakhstan, cooperation, international agreements, student exchange, Confucius Institutes.

УДК 94(560):355.48
МРНТИ 11.25

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА КАЗАХСТАНА И КИТАЯ В
СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Даулетова Г.О.¹

¹магистрант, специальность «6М020900-Востоковедение»
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, gaukhar-daulet@mail.ru

В статье рассматриваются особенности развития сотрудничества Казахстана и Китая в гуманитарной и культурной сфере. Подробно раскрыты такие направления сотрудничества Казахстана и Китая в культурно-гуманитарной сфере, как проведение официальных мероприятий, реализация программ по обмену студентами, открытие образовательных учреждений, внедрение национальных СМИ, ведение литературно-просветительской деятельности. Отражены перспективы развития культурно-гуманитарного сотрудничества Казахстана и Китая.

Ключевые слова: Китай, Казахстан, сотрудничество, международные соглашения, обмен студентами, Институты Конфуция.

Исторически Казахстан и Китай имеют давний и по-настоящему успешный опыт взаимодействия, дружбы и добрососедства. За 26 лет современной истории отношения между Казахстаном и Китаем

достигли уровня всестороннего стратегического партнерства и продолжают активно развиваться. Регулярные политические контакты способствуют укреплению доверия и расширению торгово-экономического, инвестиционного, транспортного, энергетического, культурного и гуманитарного сотрудничества. Установленные прочные правовые и договорные рамки позволяют улучшить механизмы двустороннего сотрудничества. Одним из наиболее важных векторов в этом взаимодействии является культурное и гуманитарное сотрудничество. Вместе с тем, на сегодняшний день всё еще сохраняются определенные проблемы культурно-гуманитарного взаимодействия, успешное решение которых способно вывести отношения между Китаем и Казахстаном на качественно новый уровень. Всё вышеизложенное свидетельствует о неоспоримой актуальности исследования вопросов культурно-гуманитарного сотрудничества между Казахстаном и Китаем.

Методология исследования. В качестве методологии исследования был выбран системный подход, благодаря которому культурно-гуманитарное сотрудничество Китая и Казахстана рассматривается как система взаимосвязанных направлений, определяющих степень реализации взаимных интересов. В ходе написания статьи были использованы методы анализа и синтеза, описательные методы, сравнительно-исторический метод исследования.

Основные результаты исследования. Культурное и гуманитарное сотрудничество между Китаем и Казахстаном проявляется прежде всего в официальных мероприятиях (дни культуры и т. д.), во время реализации программы обмена студентами, открытия учебных заведений, введения национальных СМИ (газеты, радио и т. д.), проведения литературных и образовательных мероприятий (перевод литературных произведений классиков и произведений современных авторов), туризм и т. д.

Казахстан и Китай подписали соглашения о научно-техническом сотрудничестве и взаимном признании документов о высшем образовании. Студенты обмениваются ежегодно на основе межправительственного соглашения. Установлены прямые контакты между университетами. Студенты отправляются учиться в Китай через президентскую стипендию «Болашак». Около 14 тысяч казахстанских студентов учатся в Китае, Китай стал вторым направлением после России по обучению.

Одним из важнейших двигателей гуманитарного сотрудничества между Казахстаном и Китаем является изучение языка. В Республике Казахстан функционирует пять Институтов Конфуция:

- 1) в городе Алматы (при Казахском национальном университете имени Аль-Фараби),
- 2) в городе Алматы (при Казахском университете международных отношений и мировых языков имени Абылай хана)

3) в городе Астане (при Евразийском национальном университете им. Л.Н. Гумилева),

4) в городе Караганде (при Карагандинском государственном техническом университете)

5) в городе Актобе (при Актюбинском государственном педагогическом университете).

В Институтах Конфуция ведётся преподавание китайского языка, проводятся различного рода праздничные мероприятия и конкурсы, а также разрабатываются учебные пособия и т.п. Спрос на изучение китайского языка в Казахстане постоянно растёт. Данное явление можно во многом считать заслугой именно Институтов Конфуция, которые осуществляют функции по популяризации китайского языка и культуры [1, с. 546].

С момента учреждения Институт Конфуция предоставил возможность более 3500 слушателям разного возраста получить основы китайского языка и усовершенствовать его. Более 150 человек получили гранты головного офиса Институтов Конфуция и продолжили обучение в Китае по программам бакалавриата, магистратуры, докторантуры, языковых курсов в Пекинском университете, университете Циньхуа, Нанкинском университете, Шанхайском университете, Народном университете, университете Тунцзи; Сианьском университете, Шанхайском университете иностранных языков и др.

Возможность изучать китайский язык есть также во многих высших учебных заведениях Казахстана и на многочисленных курсах. Ряд китайских университетов также открыл специальности по изучению казахского языка и казахские научно-исследовательские центры. Так, с целью знакомства китайских студентов и экспертного сообщества с социально-экономическим развитием, историей, культурой и традициями Казахстана в Ханчжоу создан Центр экономических исследований Казахстана. Одной из основных задач Центра изучения экономики Казахстана в Ханчжоу станет организация сотрудничества и налаживание партнерских связей с Международным финансовым центром «Астана» (МФЦА), участие в разработке конкретных рекомендаций по развитию казахстанского рынка ценных бумаг, проведение совместных исследований в сфере экономики и финансов.

По инициативе Посольства РК в Китайской Народной Республике и при поддержке казахстанских вузов в Китае открыты и активно функционируют Центры изучения Казахстана. Такие центры существуют при Шанхайском, Пекинском, Даляньском и Сианьском университетах иностранных языков. Эти центры играют важную роль в углублении сотрудничества в сфере образования и гуманитарных обменов. Так, преподаватель филологического факультета Евразийского национального университета имени Гумилева с сентября 2017 года приступила к работе в Центре изучения Казахстана в Сианьском университете иностранных языков. Планируется, что китайские

студенты, обучающиеся по специальности «казахский язык», пройдут годичный курс обучения в Евразийском национальном университете. В рамках культурной программы Центром проводится много мероприятий, которые дают возможность китайцам познакомиться с богатой культурой и историей Казахстана.

При участии ученых двух стран на основе документов китайских архивов изданы книги о древних племенах уйсуней «Ежелгі ұйсін елі», тюркском государстве «Ұлы Түрік қағанаты», а также казахско-китайских отношениях в период династии Цин (1644-1911 годы) [2].

В последние десять лет культурно-гуманитарные связи между Казахстаном и Китаем становятся ещё более интенсивными, расширяются обмены и сотрудничество в сфере туризма, образования, науки и техники, культуры, здравоохранения, спорта, а также сотрудничество по линии молодежи.

Особенно следует отметить, что движущей силой китайско-казахстанских культурно-гуманитарных обменов и сотрудничества стал региональный культурный обмен. Так, в 2016 году делегация оперного театра города Тяньцзинь, группа молодежного хора национального театра искусств Внутренней Монголии КНР, труппа Художественного театра СУАР, культурные группы с провинций Хэнань, Сычуань, Шаньси и других приехали в город Алматы для культурного обмена, который прошел с большим успехом. Ежегодный гала-концерт «Веселый праздник весны», проводимый в Казахстане, уже стал своеобразной визитной карточкой для ознакомления казахстанцев с культурой Китая. Музыкально-танцевальная драма «Китайская мечта на Шелковом пути: Мэшрэп навсегда» оставила незабываемое впечатление в Алматы. В июле 2016 года съемочная группа Kazakh TV отправилась в китайские города Ляньюньган, Сиань для съемок серии документальных фильмов о строительстве инфраструктуры экономического пояса Шелкового пути. В августе 2016 года первая группа туристов из Синьцзян-Уйгурского автономного района Китая приехала в Казахстан, что открывает новую главу в сотрудничестве Китая и Казахстана в области туризма. Ряд культурных мероприятий «Знакомство с Китаем в Казахстане» в первый раз прошел в Казахстане, продемонстрировав всем жителям города Алматы традиционную китайскую культуру и современное развитие. В Национальной библиотеке Республики Казахстан был открыт «Павильон Китая», который стал своеобразным «окном» для более глубокого и всестороннего ознакомления с Китаем [3].

Активно развивается сотрудничество между Китаем и Казахстаном в области кино. С 23 по 29 сентября 2007 года в городе Алматы прошел IV Международный кинофестиваль «Евразия-2007». По конкурсу игровых полнометражных фильмов стран Европы и Азии приз за лучшее исполнение женской роли был присужден китайской актрисе Фан Бинбин в картине «Потерянные в Пекине» режиссера Ли

Ю (Китай). В целях укрепления взаимопонимания и взаимодействия между кинематографистами Казахстана и Китая стороны договорились поощрять участие кинофильмов на международных кинофестивалях, устраиваемых двумя странами [4].

В рамках сотрудничества Казахстана и Китая в сфере культуры отдельное внимание уделяется изданию научной и художественной литературы, на китайский язык переведены многие произведения великого казахского поэта Абая. В октябре 2013 года на китайском языке вышла в свет книга М. Касыбековой «Первый. Очерки о президенте Республики Казахстан». Ведутся активные работы по переводу на казахский язык классических китайских романов «Троецарствие» и «Речные заводы» [5, с. 117].

22 октября 2018 года в городе Астана состоялось подписание соглашения о сотрудничестве между Национальной Комиссией по реализации программы «Рухани жаңғыру» и «Издательством наций» Китайской народной республики, а также Центром культуры и образования Арабской республики Египет, которые стали участниками проекта «Современная казахстанская культура в современном мире». В рамках данного соглашения партнеры помогут Казахстану в переводе, издании и распространении антологий современной казахской литературы на китайском языке. Издательство наций является специализированным переводческим государственным органом КНР, которое ежегодно издаёт более 1000 наименований художественной литературы общим тиражом в 20 млн. копий на языках 56 этносов, проживающих в Китае.

Ежегодно Китай проводит выставки, посвященные своему традиционному искусству, организуются мероприятия, которые способствуют ознакомлению с китайской культурой. Помимо этого, на территории Казахстана действует ряд китайских средств массовой информации, доступны китаеязычные телеканалы. На сегодняшний день в Казахстане существуют отделения газет «Жэньминь жибао», «Гуанминь жибао», информационное агентство «Синьхуа», международное радио Китая [6, с. 65].

Региональное сотрудничество в сфере научно-технических обменов с Китаем становится все более активным, от проведенных научных исследований, обмена технологиями и сортами, совместных исследований, проведения научно-исследовательских международных конференций до открытия совместных научно-технологических предприятий, совместного парка сельскохозяйственной техники.

За последнее время Китай вместе с сопредельными государствами успешно организовал такие крупные мероприятия, как «Год государства», «Год языка», «Год туризма», «Год дружбы», «Веселый праздник Весны», День культуры Китая, Неделя китайского кино, Выставка образования в Китае, Лекция китайской культуры, фотовыставки по различным тематикам и другие крупные мероприятия,

что еще более стимулировало углубление культурных контактов различных государств, укрепило базу общественной дружбы.

7 июня 2018 года по итогам переговоров президентов Н. А. Назарбаева и Си Цзиньпина подписано совместное заявление, в котором стороны договорились о расширении сотрудничества между средствами массовой информации, содействии академическому обмену учеными, активизации работы в области взаимного перевода литературных произведений и фильмов, проведении визитов литературных и художественных коллективов. Продолжится сотрудничество в сферах образования, здравоохранения, спорта, туризма, молодежи. Также в этом заявлении указывается, что стороны продолжают укреплять сотрудничество и поддерживать преемственность во взаимодействии культурного наследия Великого Шелкового пути, а также стимулировать расширение сотрудничества в области реставрации древних памятников, совместных археологических исследований и других областях [7].

Научно-исследовательские организации и предприятия Казахстана и Китая активно сотрудничают в области энергосбережения, нано- и биотехнологии, новых материалов и химии, а также автоматизации, связи и транспорта, природных ресурсов и охраны окружающей среды, а также космической и сейсмологии.

Вместе с тем, несмотря на все достижения культурно-гуманитарного сотрудничества Казахстана и Китая, развитию эффективных взаимоотношений указанных стран препятствует целая группа проблем, среди которых следует особенно выделить следующие:

1. Первая проблема состоит в том, что китайская общественность ощущает недостаток в полной и корректной информации о Казахстане, несмотря на географическую близость двух стран.

2. Культурные связи остаются эпизодическими, а системные связи работают не в полной мере.

3. Наблюдается низкий уровень осведомленности казахстанских граждан о китайских мероприятиях, проводимых на территории Казахстана.

4. Большинство казахстанцев практически ничего не знает о культуре национальных меньшинств Китая и об экзотических видах искусства,

5. Изучение казахского языка и культуры в Китае пока носит недостаточно массовый характер, уровень открытости казахстанского культурного рынка всё еще недостаточно высок.

Говоря о перспективах развития культурно-гуманитарного сотрудничества следует признать, что Казахстану и Китаю еще предстоит проделать огромный объем работы, направленной на то, чтобы наши народы больше узнали друг о друге, о культурах, языках, истории, искусстве и традициях.

При содействии Посольства осуществлены перевод и

издание основных программных и стратегических документов, инициированных Главой государства в целях дальнейшего развития Казахстана, учебника «История Казахстана» известного ученого, профессора Георгия Кана. На стадии проработки находится вопрос издания книг о городах Казахстана, расположенных на Древнем Шелковом пути.

В целях восполнения информационного пробела Посольством Казахстана в Китае ведется работа по реализации программы «Рухани жаңғыру» в части, касающейся перевода на китайский язык произведений и трудов казахстанских авторов. Оказано содействие в создании совместного кинофильма «Композитор» о годах жизни известного китайского композитора Сянь Синхая в Казахстане, дуближе и показе на центральном телевидении Китая кинооперы «Путь лидера», участии казахстанских художественных фильмов в кинофестивалях и конкурсах, проводимых в Китае.

Повышению узнаваемости Казахстана в Китае способствуют популярность певца Димаша Кудайбергена, организованные Посольством концерты известных исполнителей таких, как Айман Мусаходжаева, Майра Мухамедкызы, Толкын Забирова, талантливого молодого поколения артистов как Рахат-Би Абдысагина, группы «Туран» и «El Canto». Активную работу в этом направлении проводят четыре центра Казахстана и кафедры изучения казахского языка, созданные за последние три года по инициативе Посольства в ведущих университетах иностранных языков в городах Пекине, Шанхае, Далянь и Сиань [8].

Заключение. Анализ исследуемой проблемы показал, что Казахстан и Китай заинтересованы в тесном сближении и более глубоком ознакомлении с культурой и традициями стран-партнеров. Проведенное исследование позволило выделить пять основных проблем развития культурно-гуманитарного сотрудничества Казахстана и Китая. Решение данных проблем поможет китайским гражданам лучше узнать культуру, историю, искусство, музыку и язык Казахстана, что будет способствовать укреплению дружбы и добрососедства между двумя странами. В то же время следует отметить, что и Казахстану нужно более глубоко и комплексно изучать нашего восточного соседа. Давно назрела необходимость формирования отечественной школы китаеведения, создания специализированных институтов и центров по изучению Китая, формированию библиотечного фонда с литературой по Китаю на различных языках мира, системного отбора наиболее перспективной молодежи из 14 тысяч ныне обучающихся в Китае казахстанских студентов для формирования качественного кадрового резерва для работы на китайском направлении.

В заключение хотелось бы отметить, что Китай – это страна с растущим геополитическим влиянием, мощным экономическим потенциалом и широкими финансовыми и технологическими

возможностями. Поэтому Казахстан заинтересован в развитии предсказуемых и взаимовыгодных долгосрочных отношений с Китаем. Существующая схожесть подходов глав двух государств к перспективам дальнейшего развития двусторонних отношений является залогом укрепления культурно-гуманитарного сотрудничества между Казахстаном и Китаем.

ЛИТЕРАТУРА

1 Кадырова Л.И. Китайско-казахстанские гуманитарные связи // Общество и государство в Китае. Т. XLV, ч. 2 / Редколл.: А.И. Кобзев и др. – М.: Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Институт востоковедения Российской академии наук (ИВ РАН), 2015. – С. 546-548.

2 Акижанов С. Казахстан и Китай: стратегия взаимодоверия и совместного процветания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.inform.kz/ru/kazakhstan-i-kitay-strategiya-vzaimodoveriya-i-sovmestnogo-procvetaniya_a2812933.

3 Дружба, скрепленная веками // Интервью с генеральным консулом Китая в Алматы газете «Деловой Казахстан» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russian.news.cn/2016-11/11/c_135823144.htm.

4 Определены направления культурно-гуманитарного сотрудничества между Казахстаном и Китаем [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.kz/95151-opredeleny-napravleniya-kulturno-gumanitarnogo-sotrudnichestva-mezhdu-kazakhstanom-i-kitajem>.

5 Валеев Р. М., Кадырова Л. И. Казахстанско-китайские культурные связи // Вестник КазГУКИ. - 2014. №3. – С.117-122.

6 Ван Гуанчжэнь Политика «мягкой силы» России и КНР в отношении стран Центральной Азии (на примере Казахстана) // Вестник РУДН, серия Международные отношения. 2015. №1. - С. 60–69.

7 Казахстан и Китай договорились укреплять культурные, гуманитарные и научные связи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://24.kz/ru/news/policy/item/246148-kazakhstan-i-kitaj-dogovorilis-ukreplyat-kulturnye-gumanitarnye-i-nauchnye-svyazi>.

8 Нурышев Ш. Казахстан и Китай: стратегическое партнерство и добрососедство [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mfa.kz/ru/content-view/sahrat-nurysev-kazakhstan-i-kitaj-strategiceskoe-partnerstvo-i-dobrososedstvo>.

ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙДЫҢ МӘДЕНИ- ГУМАНИТАРЛЫҚ ҒЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Даулетова Г.О.¹,

¹магистрант «6M020900-Шығыстану» мамандығы
Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, gaukhar-daulet@mail.ru

Мақалада гуманитарлық және мәдени салада Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың даму ерекшеліктері талқыланды. Мәдени-гуманитарлық салада, мысалы, ресми іс-шараларды өткізу, студенттермен алмасу бағдарламаларын жүзеге асыру, білім беру мекемелерін ашу, ұлттық БАҚ-тарды енгізу, әдеби және білім беру іс-шараларын жүргізу сияқты Қазақстан мен Қытайдың ынтымақтастық бағыттары сипатталады. Қазақстан мен Қытай арасындағы мәдени-гуманитарлық ынтымақтастықты дамыту перспективалары көрініс тапты.

Тірек сөздер: Қытай, Қазақстан, ынтымақтастық, халықаралық келісімдер, студенттік алмасу, Конфуцзы институттары.

Статья поступила 12.10.2018

UDC 327:341.76 (574)
IRSTI 11.27

**THE PHENOMENON OF PUBLIC DIPLOMACY:
THEORETICAL BASES AND THE EVOLUTION OF DEVELOPMENT**

Sagynay D.¹

¹undergraduate of International relations
of Kazakh Ablai Khan UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, dina.a.96@bk.ru

The article deals with the theoretical bases and history of development of public diplomacy. Public diplomacy emerged as a form of response to global challenges and threats, to the emergence of a new world order, to the course of domestic political development. The dominant in science and practice understanding of public diplomacy implies a state policy of interaction with societies of other countries. The author comes to the conclusion that the impact on foreign public opinion was part of the foreign policy of states for centuries, it was in the last decade that a sharp increase in scientific and practical interest in public diplomacy in various countries could be observed.

Keywords: public diplomacy, soft power, foreign policy, global communication infrastructure, international relations.

Public diplomacy remains one of the key tools for shaping the perception of the state abroad, but it is quite different from the direction of foreign policy activities that the author described in the 60s. Twentieth century. If initially it was about phrases that needed to replace negatively perceived “propaganda”, then today public diplomacy is understood to be much more complex in terms of goals, means and circle of participants. During the Cold War, public diplomacy throughout the world remained predominantly state-centric: the key actors were states that spread information about societies in other states. This was partly determined by the system of international relations, and partly by the global communication infrastructure, in which only states were powerful enough to spread information around the world. Immediately after the end of the Cold War, there was a significant decline in public diplomacy [1, p.45]. In Western countries, the prevailing view was that this area of foreign policy activity was needed only in the face of ideological opposition, and with the “end of history” the need for it was eliminated. In the countries of the former communist camp for public diplomacy, they saw neither clear goals nor significant resources. As a result, in the 90s states are not so actively developing this area of activity. A rethinking occurred at the beginning of the 21st century, when, after the tragedy of September 11, public diplomacy had a new goal. Initially, a favorable attitude towards the country from foreign audiences was necessary for indirect influence on the governments of other countries. The terrorist attacks in 2001 showed that non-state actors can pose a significant threat even to the most powerful modern states, and in this context, a good attitude of foreign audiences is important regardless of interstate interaction.

The intensification of public diplomacy in the new millennium was accompanied by the dynamic development of its theoretical foundations. Within the framework of the theory of international relations, public

diplomacy is viewed mainly through the prism of soft power, since an effective system of communication with foreign audiences increases the ability of states to influence their preferences and, to some extent, determines their actions. In addition to the theory of international relations, modern public diplomacy was significantly influenced by marketing approaches to state branding, as well as the general development of research in the field of international communication. The combination of marketing technologies and the concept of soft power, as well as the use of military experience in the field of psychological operations, underlay the dramatic intensification of public diplomacy by the United States and its allies immediately after September 11, 2001. However, the “war for hearts and minds” that started then showed limited communication capabilities aimed at crowding out some ideas by others: practice has shown that it is not always possible to convince a person. As a result of rethinking this experience, researchers and public diplomacy practitioners have recognized the need to use not only paradigms of rivalry, but also paradigms of cooperation in public diplomacy. Such an approach requires more long-term measures, which also imply reciprocity, and not one-sidedness of public diplomacy tools. This change was one of the defining in the modern development of the theory and practice of public diplomacy. In the greatly changed international communication and world-political context, states began to look for new forms of conducting public diplomacy. The general movement towards the paradigm of cooperation led to the active involvement of non-state actors in public diplomacy, and this phenomenon, together with the displacement of a significant part of communication on the Internet, has received the name “new public diplomacy” in the professional environment. The new public diplomacy is focused on intercultural dialogue and establishing an atmosphere of trust and cooperation between societies of different countries, thus creating a favorable context for both interstate interaction and cooperation between states and non-state actors in other areas. The progress of information and communication technologies has led to a change in the entire system of international communication [2, p.24]. The wide spread of the Internet, firstly, made any mass communication de facto global, because it somewhat blurred the line between the national and international media. Even the lingering language barrier is gradually reducing its importance with the development of electronic means of translating texts. Secondly, the Internet has made any user potentially able to spread information around the world. As a result, for two decades of the spread of the modern Internet and mobile communications, the states have lost the de facto monopoly on global communication. This made other actors of world politics, albeit individually less influential than states, but jointly not inferior in their ability to influence international public opinion. In addition, the spread of modern satellite technology not only made it possible to broadcast live from anywhere in the world, but also made this technology available to almost any modern television channel. As a result, competition in the global information space has sharply increased, and it is virtually impossible to dominate it today.

Programs in the field of information, culture and education used in foreign policy of states, and usually defined by the term public diplomacy, are experiencing today a new round of development and attention from governments, various non-state international actors and experts. Soft power” is traditionally seen as an addition to the “tough” military power of states: it is impossible to deny it is relevant for any state in the modern world. It seems that with proper positioning in the global arena, a country can achieve several advantages at once. “Soft power” allows countries in an era of complex interdependence to achieve their foreign policy objectives more effectively by attracting than by removing them. Meanwhile, the concept of “soft power” is characterized by the absence of strict and rigid frameworks. This makes it possible for each country developing its “soft power” to bring its own foreign policy experience and features of political and cultural traditions into the concept and interpretation of “soft power”.

This state of affairs is caused by several factors. The most important of them is the recognition by all states and non-state actors of the fact that the skillful and active use of public diplomacy programs can ensure the implementation of such political and economic tasks as expanding the sphere of influence, searching for markets, increasing the prestige of the country, etc.

The second factor in the popularity of public diplomacy programs among the actors of the international relations system is the rapid development of information technologies in the form of the spread of the Internet, which triggered the development of a new method of influence on foreign society through active Internet bloggers and social network users. This method was adopted by the leading states that are developing so-called digital diplomacy, which, in turn, prompted the expert community to further understand the methods of public diplomacy.

The third factor in the development of public diplomacy was the wide dissemination of new scientific concepts in this area, which became popular not only in the academic community, but also among politicians, journalists and the general public interested in foreign policy issues. New concepts about “soft power”, the brand of the nation and strategic communication became the basis for generalizing and rethinking the historical experience of implementing public (cultural) diplomacy, as well as for discussions about the development of modern public diplomacy in different countries. One of the peculiarities of public diplomacy as a sphere of foreign policy activity is its immanent focus on cooperation with non-state actors. Thus, states actively involve non-state actors in joint work, and it is often difficult to draw the line between government policies and non-state actors. For many states, the participation of non-state structures in public diplomacy is a daily practice, and Kazakhstan is also taking steps in this direction, which underlines the relevance of this phenomenon. So, for the purposes of the work of the new Public Diplomacy Support Fund, there are “promoting the participation of Russian non-governmental organizations in international cooperation and the active involvement of civil society in the foreign policy

process [3, p.73].

Interaction with societies of other states, which is public diplomacy, implies that at least one of the participants in this interaction is not the state, but society. In practice, this means that foreign business, journalistic and academic communities, non-governmental organizations, compatriots' organizations and numerous other actors are involved in public diplomacy. All these participants of the world-political processes have existed for decades, but the unprecedented development of information and communication technologies, which coincided in time with the new awareness of the importance of public diplomacy, made them significantly more influential than before. In addition, the communication context has changed: in the Internet era, any actor can participate in global communication, and this also has an impact on public diplomacy. In view of the changes that have taken place, in recent years, researchers have been talking about a "new public diplomacy" that aims to involve numerous non-state actors and is built on the principle of reciprocity. Studying the mechanisms of cooperation with them is thus becoming one of the key aspects of studying the current stage of development of public diplomacy.

At the first stage of intensification of public diplomacy, the states mainly tried to recreate the tools that had previously proved their effectiveness in the years of ideological confrontation. However, the new type of threats emanating from non-state actors demanded a new reaction, including in the sphere of information and communication. The methods and tools of public diplomacy used during the Cold War years were developed for other purposes, and this required a conceptual rethinking of the entire field of public diplomacy in the context of a changed world political context and the rapid spread of new technologies. As a result, in a relatively short time, a whole area of scientific knowledge in the field of world politics and international relations arose in the USA, which focused on the study of public diplomacy.

The intensification of American practical and academic efforts in this area and a change in the global political and global communication context caused a chain reaction of a growing attention to this area among a number of other states, and it is the importance of public diplomacy as a modern phenomenon of international life that makes this topic relevant for researchers. The task of improving the image of the state in the eyes of foreign audiences for political and economic purposes was attended not only by the great powers, but also by relatively small states, which also began to look for opportunities to increase their own "soft power". "Public diplomacy" has a long history of entering political diplomatic and scientific discourses. For the first time this expression appeared in the newspaper.

"New York Times" in 1871 in an article that told about the discussions in Congress United States on the possible secret annexation of the Spanish colony in the territory modern Dominican Republic. During these discussions in Congress and the expression "public diplomacy" was used as an opposition secret diplomacy and foreign policy of the US administration.

In the future, the First World War, secret diplomacy of European powers and subsequent declassification of documents of the Ministry of Foreign Affairs in Russia and Germany and, finally, famous speech of US President W. Wilson at the Versailles Conference on the need for a new open and multilateral diplomacy enshrined the term.

“Public diplomacy” modern form of diplomatic activity under control of society. However, many experts who have published articles on international politics, used the term to describe activities aimed at the discovery of diplomatic secrets. In the 1950s, when communication mechanisms such as radio and television, began to be used to conduct external cultural policies and propaganda, the term “Public diplomacy” began to migrate from the description of the diplomatic and journalistic practices to the designation of government action in the field of information policy in the international arena. In 1953, a famous expert US scientist and public figure W. Lippmann in his column in the newspaper The Washington Post put together three concepts - public diplomacy, propaganda, and psychological operations - in a single term “public diplomacy”. Finally, in 1965 Dean, School of International Relations, Tufts University in the USA E. Gullion put forward his definition of public diplomacy, which is usually scholars indicate in their writings as the first definition of public diplomacy.

In the 1990s, when a new generation of experts in cultural diplomacy appeared, and theories about political communication and marketing concepts came into foreign policy, the term “public diplomacy” began to dominate practice and research. But so far there is no common sustainable definition of this term. Different areas of knowledge - history, international relations, political communication, marketing, anthropology, sociology, etc. - offer their own vision of this term [4, p.12].

In the early 2000s. experts in the field of international relations gave their definition of the term. Public diplomacy began to be defined as a way of shaping foreign public opinion in order to achieve the geopolitical goals of the sponsor. The well-known scientist J. Nye expanded this interpretation of the term to include the “soft power” clauses that he developed. He points out that public diplomacy is a means of promoting the “soft power” of a state, which, in turn, has three sources: the values of domestic policy and social order, the culture of the country, and foreign policy. Therefore, public diplomacy is engaged in promoting these three sources of “soft power” of the state through three methods [5, p.94]. The first method is daily communication with a foreign audience to explain the state’s foreign policy. The second method is the implementation of campaigns aimed at promoting the state brand. The third method is projects aimed at building equal relationships between countries.

In addition, in the 2000s. political communication experts have proposed the following definitions of the term “public diplomacy”. One of them claims that public diplomacy consists of three dimensions: the first relates to how states or non-state actors understand foreign cultures, attitudes or behavior of foreign states; the second dimension concerns building relationships

between countries; The third dimension is the influence on the opinions and behavior of the foreign target audience. All these measurements relate to the communication function of public diplomacy, and from this position educational, informational, cultural projects of public diplomacy, as well as its projects in the field of promoting a positive brand are communication, i.e., aimed at building a dialogue. Another definition of public diplomacy within political communication refers to its three elements: information, influence and involvement. Information projects are a response to information or misinformation coming from a foreign public. Such programs have a short-term effect. Influence is a long-term campaign aimed at a gradual change in the opinion or attitude of a foreign target audience on a specific issue. Finally, engagement is about building long-term partnerships between countries. Today, the definition of the American scientist N. Kull stands out among historians. He points out that public diplomacy includes projects in the field of culture, exchanges, short-term information campaigns (advocacy), international broadcasting and monitoring of foreign public opinion (listening). The novelty in this definition of public diplomacy are two components - information campaigns (advocacy) and monitoring the foreign effectiveness of public diplomacy depends on the existence of a dialogue between the government of one country and a foreign society. The establishment of this dialogue is possible if the government is studying all the signals, assessments, opinions coming from outside of society. This is the process of peculiar “listening to” those opinions that are expressed by the opposite side [6, p.31]. Thus, the comprehension by domestic and foreign authors of the significance of public diplomacy for modern international interaction acquires more and more new shades and accents that are different from the original content and is accompanied by attempts to take into account the latest moments of foreign policy practice. But many of the issues of conceptualization of not only private, but also major problems remain unfinished and are reflected only through targeted comments, i.e. at the level of empirical description of current events.

In the interest of deepening the understanding of the processes characterizing the prospects of public diplomacy in the Eurasian space, it is advisable to turn to its institutionalization and information support in various countries.

Public diplomacy has enormous significance and influence both in the foreign and domestic policies of states. In both cases, in addition to organizational and financial, we are dealing with human resources. This is most important, because in this way public diplomacy fulfills its main mission, especially with regard to youth. Today it became obvious that public diplomacy is capable of influencing official diplomatic activity, and also becoming an instrument for the formation of state institutions, forms of state activity. Therefore, formation of the positive image on the international arena, providing “soft power” as a tool of generating public diplomacy within and abroad country worth all efforts. The need to improve the Association, exhibitions, formation of the positive image of our

country and/or providing more scholarships for education, developing and broadcasting of our culture, values and national identity as a mechanism for implementing public diplomacy of the state should be relevant, as a result, through all these methods above to promote and disseminate our country to a foreign audience and to achieve solidarity and recognition of the community.

REFERENCES

- 1 Цветкова Н.А. Cultural imperialism: международная образовательная политика в годы «холодной войны». -СПб.: Изд-во СПбГУ, 2007.- С.45.
- 2 Aguilar M. Cultural Diplomacy and Foreign Policy: German-American Relations, 1955–1968. - N.Y., 1996. - P.24.
- 3 Kelley J. R. Between “Take-offs” and “Crash Landings”: Situational Aspects of Public Diplomacy // Routledge Handbook of Public Diplomacy. Ed. by Nancy Snow, Philip M. Taylor..L.; N.Y.: Routledge, 2009. - P. 73.
- 4 Osgood K., Etheridge B. Introduction: The New International History Meets the New Cultural History: Public Diplomacy and U.S. Foreign Relations // The United States and Public Diplomacy: New Directions in Cultural and International History. Ed. A. Kenneth, B. Osgood, C. Etheridge. - Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2010. - P.12
- 5 Nye J. Public Diplomacy and Soft Power // Annals of the American Academy of Political and Social Science. – 2008. - Vol. 616. - P. 94.
- 6 Cull N. Public Diplomacy: Taxonomies and Histories // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. – 2008. - Vol. 616. - P. 31–32.

ЖАРИЯ ДИПЛОМАТИЯ ФЕНОМЕНИ: ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚАЛЫПТАСУ ЭВОЛЮЦИЯСЫ

Сағынай Д.¹,

¹Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ
«Халықаралық қатынастар» магистранты
Алматы, Қазақстан, dina.a.96@bk.ru

Бұл мақалада жария дипломатияның дамуының теориялық негіздері мен тарихы талқыланады. Жария дипломатия жаһандық қауіп-қатерлерге, ішкі саяси даму жолында жаңа әлемдік тәртіпті қалыптастыруға жауап ретінде қалыптасты. Жария дипломатияның ғылым мен практикадағы басымдық рөлі басқа ел қоғамдарымен өзара әрекеттесу саясатын көздейді. Түрлі формаларда шетелдік қоғамдық пікірге әсер ету ғасырлар бойы мемлекеттердің сыртқы саясатының бөлігі болды, бірақ соңғы он жылда әртүрлі елдерде қоғамдық дипломатияға ғылыми және тәжірибелік қызығушылықтың күрт ұлғаюы байқалуда.

Тірек сөздер: жария дипломатия, жұмсақ күш, сыртқы саясат, жаһандық байланыс инфрақұрылымы, халықаралық қатынастар.

ЯВЛЕНИЯ ПУБЛИЧНОЙ ДИПЛОМАТИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ЭВОЛЮЦИЯ СТАНОВЛЕНИЯ

Сағынай Д.¹,

¹КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Магистр международных отношений
Алматы, Казахстан, dina.a.96@bk.ru

В статье рассматриваются теоретические основы и история развития публичной дипломатии. Публичная дипломатия возникла как форма ответа на глобальные вызовы и угрозы, на появление нового мирового порядка, на ход внутривосточного развития. Доминирующее в науке и практике понимание публичной дипломатии

предполагает государственную политику взаимодействия с обществами других стран. Автор приходит к выводу, что воздействие на зарубежное общественное мнение на протяжении веков являлось частью внешней политики государств, а в последнее десятилетие можно было наблюдать резкий рост научного и практического интереса к публичной дипломатии в различных странах.

Ключевые слова: публичная дипломатия, мягкая сила, внешняя политика, глобальная коммуникационная инфраструктура, международные отношения.

Статья поступила 13.12.2018

KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN: NEW PROSPECTS FOR COOPERATION

Sembayeva Zh.¹

¹Doctoral student, 1 year,
specialty “6D020200 – International Relations”,
Kazakh Ablai Khan UIR&WL,
Almaty, Kazakhstan, saya_sembayeva@mail.ru

The article considers new perspectives of cooperation between Kazakhstan and Uzbekistan, analyzed documents of bilateral cooperation. The article reflects the issues of trade and economic cooperation. It was noted that cultural cooperation is actively developing within the framework of the Year of Uzbekistan in Kazakhstan. The possibility of creating a single visa for the countries of Central Asia will become tools for enhancing regional cooperation. It was concluded that in the situation of growing threats to national and international security, the ongoing struggle for energy resources, it becomes necessary to unite forces and ensure the security of their territories and population for not to lose national identity in a globalized world. The time has come to be not a part of integration or regional associations, but to create our own effective Central Asian Union or Association.

Keywords: Kazakhstan, Uzbekistan, consolidation, geopolitics, Silk visa, regional integration.

УДК 327 (574+575.3)
МРНТИ 11.34

КАЗАХСТАН И УЗБЕКИСТАН: НОВЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

Сембаева Ж.¹,

¹докторант 1 курса КазУМОиМЯ имени Абылай хана
специальность «6D020200- Международные отношения»
Алматы, Казахстан, saya_sembayeva@mail.ru

В статье рассматриваются новые перспективы сотрудничества государств Казахстана и Узбекистана, проанализированы документы двустороннего сотрудничества. В статье нашли отражение вопросы торгово-экономического сотрудничества. Отмечено, что активно развивается культурное сотрудничество в рамках года Узбекистана в Казахстане. Возможность создания единой визы для стран Центральной Азии станут инструментами углубления регионального сотрудничества. Сделан вывод о том, что в условиях нарастающих угроз национальной и международной безопасности, продолжающейся борьбы за энергетические ресурсы, становится необходимым и первостепенным объединение сил, обеспечения безопасности своих территорий и населения с тем, чтобы не

растерять и национальную идентичность в глобализованном мире, настало время быть не частью интеграционных или региональных объединений, а создавать свои действенные центральноазиатские.

Ключевые слова: Казахстан, Узбекистан, консолидация, геополитика, Silkvisa, региональная интеграция.

Дипломатические отношения между новыми независимыми государствами Центральной Азии - Казахстаном и Узбекистаном - были установлены в ноябре 1992 года. Казахстанско-узбекское сотрудничество основано на общем историческом прошлом, лингвистической и территориальной близости, стратегическом партнерстве и доверии. Процессы интенсивной суверенизации первых лет независимости сочетались с последовательным возрастанием государственного интеграционного сознания, перманентным поиском путей оптимального международного сотрудничества. Документ, регулирующий межгосударственные отношения Казахстана и Узбекистана, был принят в декабре 1993 в Ашхабаде. Об углублении сотрудничества между двумя новыми государствами стал Договор о сотрудничестве в области культуры, здравоохранения, науки, образования, туризма и спорта (январь 1994 г.). Вслед за установлением дипломатических отношений последовал «Договор о вечной дружбе» (октябрь, 1998 г.).

Казахстанско-узбекские отношения строились не только на дружбе и сотрудничестве, были и конфликтные ситуации. Преодолев этот барьер, они перешли на новый уровень взаимоотношений. «Между Казахстаном и Узбекистаном сегодня нет нерешенных проблем: ни территориальных, ни пограничных, ни политических, ни экономических. Мы открыты как чистый лист для того, чтобы заполнить благими делами на благо наших народов», - отметил Президент Республики Казахстан Н.Назарбаев на брифинге по итогам встречи с Президентом Узбекистана Ш.Мирзиёевым [1].

За годы независимости сотрудничество между странами достигло нового уровня развития. Но, как мы отметили, ранее, были и проблемные вопросы. Особо важным этапом в дальнейшем углублении экономического объединения региона стали визиты И. А. Каримова в Казахстан в 1997 и 2006 годах, визиты Н. А. Назарбаева в Ташкент в 1998 и 2000 годах. За прошедшие годы стороны подписали более 170 межгосударственных и межправительственных документов. В настоящее время Казахстан и Узбекистан успешно взаимодействуют и в рамках международных, региональных организаций, таких как СНГ, ШОС и ЕврАзЭС. Возрастает товарооборот между Казахстаном и Узбекистаном. При этом лидирующие позиции занимают сферы транспортно-коммуникационных услуг, машиностроительной промышленности и сельскохозяйственной продукции. Если в 2002 году товарооборот двух стран составлял 263,3 млн. долларов, то в 2006 году он вышел на отметку полмиллиарда долларов [2]. Объем товарооборота между в 2016 г. составил уже почти 2 млрд. долларов,

рост торговли в физическом объеме вырос на 16% [1].

В ходе визита Н. Назарбаева в Узбекистан в апреле 2016 г. стороны обозначили ряд важных направлений взаимодействия, включая вопросы расширения политического и экономического сотрудничества, обеспечения стабильности в Центральной Азии. Президент Казахстана подчеркнул: «Время такое, и геополитические моменты настолько сложны, что нам надо сосредоточиться. Все большие игроки – как Россия, Китай, США, Европа – с интересом следят за нашим сотрудничеством. Я горжусь своей дружбой с Вами и дружбой казахского и узбекского народов. Цель состоит в том, чтобы укрепить эти отношения, взаимное доверие и передать его следующим поколениям» [1].

По результатам этой встречи в Ташкенте было достигнуто много договоренностей, в т.ч. по активизации двустороннего сотрудничества по ряду региональных и международных проблем и угроз, включая борьбу с терроризмом, экстремизмом, незаконным оборотом наркотиков и оружия и др. Стороны отметили наличие значительного потенциала для укрепления взаимодействия и выразили стремление к дальнейшему развитию сотрудничества Узбекистана и Казахстана в рамках международных и региональных организаций [3].

Немаловажно отметить, что после избрания Мирзиёева Ш. на пост главы государства одним из первых визитов был совершен им в Казахстан. В ходе визита в марте 2017 года Президента Узбекистана Шавката Мирзиёева в Астану было подписано около 75 контрактов почти на 1 млрд. долларов. По итогам переговоров были подписаны ряд документов:

- совместная декларация о дальнейшем углублении стратегического партнерства и укреплении добрососедства между Казахстаном и Узбекистаном;
- соглашение о межрегиональном сотрудничестве;
- стратегия экономического сотрудничества на 2017-2019 гг.;
- протокол о внесении изменений в соглашение во избежание двойного налогообложения;
- сотрудничество между министерствами иностранных дел двух государств;
- о военном сотрудничестве между двумя государствами.

Были подписаны меморандумы о сотрудничестве узбекских компаний с “Казахстан Инжиниринг” и “KrantasGroup”, соглашение между “Узавтосаноат” и “СарыаркаАвтоПром”. Планируется увеличить товарооборот в 2018 году до 3 миллиардов долларов, 2020 году - до 5 миллиардов долларов. Также в планах построить сухой порт на приграничных территориях Республики Узбекистан и Республики Казахстан. Ведутся переговоры по подготовке и подписанию соглашения по транзитным поставкам казахстанского газа через Узбекистан в южные регионы Казахстана.

В центральноазиатском регионе существует проблема в вопросе

рационального использования трансграничных водных ресурсов Сырдарьи и Амударьи. Возникают проблемы при строительстве Камбаратинской ГЭС-1 и Рогунской ГЭС в Таджикистане. Давно стоят вопросы необходимости совместных действий при чрезвычайных ситуациях в регионе трансграничных рек. На встрече глав государств в марте 2017 года эти вопросы и проблемы встали с новой силой и с новыми положительными выводами, близкими к разрешению проблемы. Вполне понятно, что водные ресурсы трансграничных рек Центральной Азии являются общим достоянием, это общественные блага, «...а мы с полным пониманием должны относиться к нашим братским соседям, и мы будем принимать в этом участие, но без ущерба для всех других стран» [1].

В начале 1990-х годов увеличился импорт узбекских товаров в Казахстан за счет сельхозпродуктов, природного газа, некоторых видов промышленной продукции и импортных автомобилей, собираемых в Узбекистане. Однако, для этой республики характерно снижение объемов торговли со странами СНГ за счет увеличения торговли с другими зарубежными государствами. Отмечалось снижение товарооборота между Казахстаном и Узбекистаном. Так, в 1996 году наблюдался устойчивый рост поставок товаров из Казахстана в Узбекистан, но одновременно почти в два раза уменьшился объем поставок узбекских товаров на внутренний рынок Казахстана. Ситуацию также усугубило то, что Узбекистан фактически отказался от импорта некоторых казахстанских товаров, в частности, зерна [4]. Экспорт из Казахстана в Узбекистан составляет в настоящее время 1,3 млрд. долларов. Основные товары экспорта: пшеница, мука, полуфабрикаты из железа, нефть. Импорт в Казахстан из Узбекистана - 735,2 млн. долларов. Основные товары: фрукты и орехи, овощи, природный газ, цинк, полиэтилен.

Более эффективно начинает развиваться сотрудничество в гуманитарной сфере: образовании, культуре, искусстве. 2018 год объявлен Годом Узбекистана в Казахстане, в рамках этого в Казахстане запланировано проведение более 200 мероприятий в сфере экономики, туризма и культурно-гуманитарной области. Мероприятия проходят на площадках Астаны, Алматы и других областных городов казахстанского государства.

Казахстан и Узбекистан решают вопросы не только двустороннего сотрудничества, но и сотрудничества в рамках центральноазиатского региона. Вопросы сотрудничества решаются не только на президентском уровне, но и на депутатском уровне. В июне 2018 года состоялась встреча с депутатами Комитета по вопросам международных отношений, внешнеэкономических связей, иностранных инвестиций и туризма Сената Олий Мажлиса Узбекистана и Сенатора Парламента Дариги Назарбаевой. В ходе встречи было рассмотрено предложение о создании азиатской шенген визы – SilkVisa.

Для туристов из стран СНГ и дальнего зарубежья, которые хотят

увидеть все достопримечательности Центральной Азии, создание общей визы имеет важное не только политическое значение, но и экономическое. Это важно для стимулирования развития туризма Казахстана и Узбекистана, других государств центральноазиатского региона. Проанализировав вопрос создания аналога Шенгенской визы, можно сделать вывод и понять, что Шенген – один из важнейших элементов, объединяющих Европейский Союз, а единая визовая система в Центральной Азии – это один из важных перспектив в региональной интеграции. Это позволит по-новому увидеть центральноазиатский с северной степью и раскидистыми южными садами и хлопком, простирающимися по всей Центральной Азии, занимающей стратегическую позицию с богатыми природными ресурсами в самом центре евразийского материка.

Вопросы современных технологий коммуникации также стоят в центре внимания сотрудничества двух государств. Казахстан предложил создать пять спутников для дистанционного зондирования Земли, которые смогут фотографировать объекты до пяти метров, когда каждое государство Центральной Азии будет управлять одним спутником и иметь возможность получать данные со всех пяти спутников, что позволит каждому центральноазиатскому государству ежедневно получать изображения и обновлять информацию с высокой скоростью».

В международном контексте центральноазиатские республики стремятся проводить многовекторную внешнюю политику, способную создать благоприятные условия для внутренних преобразований [5]. Все они заинтересованы в региональном сотрудничестве, что обусловлено целым рядом объективных факторов. Но для устойчивого внутреннего развития и вхождения в мировое сообщество нужны более широкие международные связи, расширение и углубление регионального сотрудничества. Страны Центральной Азии на протяжении нескольких десятков лет сотрудничают в рамках СНГ, ШОС, ОДКБ и т.д.

Ключевое значение для развития сотрудничества Казахстан-Узбекистан имела проведенная 21 сентября 2018 г. в Астане Международная конференция «Перспективы партнерства между Казахстаном и Узбекистаном в новых геополитических и геоэкономических условиях» организованная Казахстанским институтом стратегических исследований (КИСИ), Узбекским институтом и Фондом Фридриха Эберга. Эксперты обсудили экономические меры двустороннего сотрудничества. Они коснулись перспектив торгового, экономического, горизонтального и приграничного сотрудничества, институционализации проектов регионального сотрудничества, роли и позиционирования двух стран в новом международном разделении труда и различных международных транспортных и коммуникационных проектах. Не остались без внимания вопросы историко-культурной основы сотрудничества, обсудив культурный кодекс соседних стран, миграцию, религию,

процессы модернизации двух стран и политику открытости. Обсудили на конференции и роль экспертизы и анализа в стратегиях развития, образовании и научной инфраструктуре, экономике знаний и роли Казахстана и Узбекистана в устойчивом развитии в Центральной Азии. То есть эта конференция поставила акценты основных направлений развития двустороннего сотрудничества.

В условиях нарастающих угроз национальной, региональной и международной безопасности, продолжающейся борьбы за энергетические ресурсы, появления новых акторов международных отношений, которые более пристально, чем прежде, всматриваются по-новому на регион, становится необходимым и первостепенным объединение сил все видов и типов для сохранения природных ресурсов, обеспечения безопасности своих территорий и населения с тем, чтобы не растерять национальную идентичность в глобализованном мире[6]. Представляется, настало время быть не частью интеграционных или региональных объединений. А создавать свои, центральноазиатские, действенные союзы, объединения и т.д.

Сотрудничество центральноазиатских государств между собой претерпевает в настоящее время переосмысление и трансформации. Региональное сотрудничество Казахстана и Узбекистана вступает в новый этап развития и это, конечно, будет зависеть от сочетания и соблюдения интересов и взаимных усилий не только обоих всех государств, но и всей Центральной Азии.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Назарбаев Н.А. Между Казахстаном и Узбекистаном сегодня нет нерешенных проблем. – Режим доступа URL: <http://theopenasia.net> (дата обращения 12.10.2018).
- 2 Современная история взаимоотношений Казахстана и Узбекистана. – Режим доступа URL: <https://studbooks.net/561398> (дата обращения 21.10.2018).
- 3 Ханова И.Е. Казахстан – Узбекистан: история сотрудничества и перспективы взаимодействия. – Москва, 2017. – 84 стр.
- 4 Кожамжарова Ж.Ж. - Сотрудничества Казахстана и Узбекистана в современных условиях: исторический аспект (1991-2008). – Алматы, 2010.
- 5 Legal pluralism in Central Asia : local jurisdiction and customary practices Mahabat Sadyrbek. - London : Routledge, Taylor & Francis Group, 2018.
- 6 Шаймарданова З.Д. Основные направления зарубежных исследований о Казахстане // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

ҚАЗАҚСТАН МЕН ӨЗБЕКСТАН: ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЖАҢА ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

Сембаева Ж.¹,

¹докторант «6D020200 - Халықаралық қатынастар» мамандығы
Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, saya_sembayeva@mail.ru

Мақалада Қазақстан мен Өзбекстан мемлекеттері арасындағы ынтымақтастықтың жаңа перспективалары қарастырылып, екі жақты ынтымақтастық құжаттарын талдайды. Мақалада сауда-экономикалық ынтымақтастық мәселелері қарастырылады.

Қазақстандағы Өзбекстан жылының аясында мәдени ынтымақтастық белсенді дамып келе жатқандығы атап өтілді. Орталық Азия елдеріне арналған бірыңғай виза құру мүмкіндіктері өңірлік ынтымақтастықты нығайтуға мүмкіндік береді. Ұлттық және халықаралық қауіпсіздіктің қауіп-қатеріне қарсы энергетикалық ресурстарға арналған күрестің күшеюіне байланысты күштерді біріктіру, жаһандану жағдайында өздерінің ұлттық ерекшеліктерін жоғалтпау үшін олардың аумақтарының және халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажет. интеграцияның немесе аймақтық бірлестіктердің бөлігі емес, өздерінің тиімді Орталық Азияны құру.

Тірек сөздер: Қазақстан, Өзбекстан, шоғырландыру, геосаясат, аймақтық интеграция.

Статья поступила 3.12.2018

THE INTEGRATION OF ETHNIC AND CULTURAL DIVERSITY IN EUROPEAN SOCIETIES

Khalimzai M.¹

¹undergraduate “6M020200 - International Relations”

Kazakh Ablai Khan UIR&WL

Almaty, Kazakhstan

The article is devoted to ethno-cultural shifts taking place in European countries, their political consequences, opportunities and conditions for the implementation of the integration potential of diversity. The study shows that global migration contributes to the growth of ethnocultural heterogeneity of host societies and is becoming an increasingly important factor in reducing their trust, their separation and destabilization. In the context of the migration crisis in the EU increased the threat of ethnic and cultural contradictions in the destructive conflict of identities. At the same time, following the logic of the development of migration processes and their consequences, we can assume that the sharp escalation of intercultural confrontation is transient.

Keywords: ethno-cultural diversity; immigration; identity; interethnic relations; ethnic conflicts.

УДК 327

МРНТИ 11.25

ВОПРОСЫ ИНТЕГРАЦИИ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО РАЗНООБРАЗИЯ В ЕВРОПЕЙСКИХ ОБЩЕСТВАХ

Халимзай М.¹

¹магистрант КазУМОиМЯ им. Абылай хана

специальность «6M020200 – Международные отношения»

Алматы, Казахстан

Статья посвящена происходящим в европейских странах этнокультурным сдвигам, их политическим последствиям, возможностям и условиям реализации интеграционного потенциала разнообразия. В исследовании показано, что глобальная миграция способствует нарастанию этнокультурной неоднородности принимающих социумов и становится все более значимым фактором снижения в них доверия, их разобщения и дестабилизации. В условиях миграционного кризиса в ЕС усилились угрозы перерастания этнокультурных противоречий в разрушительный конфликт идентичностей. В то же время, следуя логике развития миграционных процессов и их последствий, можно полагать, что резкая эскалация межкультурного противоборства носит переходящий характер.

Ключевые слова: этнокультурное разнообразие; иммиграция; идентичность; межэтнические отношения; этнические конфликты.

Кризис беженства выдвинул миграционные проблемы на передний план в повестке дня принимающих стран. Высказываются опасения, что происходящий в Европе рост численности приезжих с мусульманского Востока еще более обострит проблему интеграции инокультурных мигрантов, и современный кризис обустройства беженцев перерастет в кризис их инкорпорации. В массовых потоках приверженцев иных, западных ценностей видятся серьезные угрозы безопасности и стабильности государств региона, сохранности западной цивилизации.

Как свидетельствуют многочисленные исследования, этнокультурные различия обладают большим конфликтогенным потенциалом. При этом этнические конфликты, понимаемые как противостояние, в котором ресурсом мобилизации выступает этническая идентичность, имеют множественность типов и гибридную природу [1]. Даже в западных государствах, имеющих высокий уровень благосостояния и прочные демократические традиции, этнокультурные противоречия носят достаточно острый характер и проявляют тенденцию к нарастанию.

В научной литературе распространена точка зрения о негативном влиянии многокультурности на доверие и сплочение в обществе. Из социологической теории конфликта (Л. Козер и др.) вытекает, что разнообразие ведет к усилению конкуренции между группами за власть и ресурсы, порождает враждебность в отношении представителей аутгрупп, питая при этом укрепление внутригрупповой солидарности. Р. Патнэм на материале США показывает, что разнообразие негативно влияет, по крайней мере в кратко- и среднесрочном плане, на социальный капитал: как на «наводящий мосты» между группами (bridgingcapital), так и на «связывающий изнутри» эти группы (bondingcapital), снижая в целом доверие между жителями. Ученый подчеркивает, что разнообразие провоцирует аномию и социальную изоляцию, «делая людей, живущих в этнически разнообразных сообществах, похожими на черепах, втянувших голову в панцирь» [2]. Данные ESS также фиксируют статистически значимую связь между представлениями респондентов о количестве мигрантов в их стране и уровнем межличностного доверия: чем больше представителей другого этноса респондент видит в своей стране, тем ниже уровень его доверия к людям.

Современная миграционная волна усиливает дезинтеграционные тенденции и конфликтность, обусловленные разнообразием. Учитывая резкий рост террористических угроз и особенно их реализацию исламистами в 2015-2017 гг. во Франции, Бельгии, Великобритании, Германии и России, большинство населения не только этих, но и других стран, в частности Венгрии, Италии, Польши и Швеции, видит

в беженцах потенциальных террористов. Повышается преступность как со стороны приезжих (рост числа случаев насилия в отношении женщин, грабежей и т.д. в Германии, Финляндии, Швеции и других странах), так и местных жителей (поджоги центров временного содержания лиц, ищущих убежища, нападение на беженцев и т.п.). Усиливается радикализация политических ориентаций (в частности во Франции, Австрии и Швеции), которая коррелирует с долей иммигрантов в населении. В 2015 г. представители крайне правых антииммигрантских сил Франции, Австрии, Польши, Бельгии и Италии даже создали в Европарламенте свою фракцию «Европа наций и свобод».

В то же время, следуя логике развития миграционных процессов, можно полагать, что современная эскалация остроты связанных с ними проблем носит временный, привязанный к всплеску текущей волны характер. На намечающееся ослабление напряженности указывают данные Евробарометра: иммиграция, занявшая осенью 2015 г. место главной национальной проблемы стран ЕС, весной 2016 г. уже уступила его безработице, продолжая и далее терять позиции в этом рейтинге. По этой же траектории в последние годы эволюционировал и негативизм населения ЕС в отношении иммиграции из-за его пределов.

Вместе с тем, как свидетельствуют исследования, проведенные на материале Великобритании и ряда других европейских стран, видимое негативное воздействие этнокультурной разнородности общества на сплочение и доверие в нем нередко служит лишь внешним проявлением связи культурных различий с депривацией, экономическим неравенством и пространственной сегрегацией, которые разобщают людей [3]. Конфликты, вспыхивающие в многокультурных обществах, нередко обусловлены социально-экономическими противоречиями и имеют лишь опосредованное отношение к разнообразию. Однако в силу вовлечения в социальные конфликты этнических меньшинств возникает соблазн «культурализации социальных отношений» [4] или истолкования подобных действий, как, например, беспорядков во Франции в 2005 г., в терминах конфликтов разных культур, этносов и конфессий и представления конфликтов интересов как конфликтов идентичностей.

При всей взрывоопасности межэтнических отношений и большей подверженности конфликтам этнически поляризованных обществ, разобщение и взаимная враждебность не обязательно перерастают в открытые столкновения. Риски этнических конфликтов могут так и остаться латентными, если для их реализации не возникнет провоцирующих поводов. Как отмечали еще в 1990-е годы Дж. Фирон и Д. Лейтин, «несмотря на серьезные напряженности, этнические отношения, основанные на мире и сотрудничестве (интеграции), являются более типичным явлением, чем крупномасштабное насилие».

Приводя это высказывание, М.Е. Попов развивает заложенную в него мысль: «Сами по себе культурные различия еще не приводят к неизбежным конфликтам идентичностей, формируя предпосылки к социокультурной интеграции и межэтническому диалогу» [5].

Р. Патнэм подчеркивает, что само по себе «разнообразие не порождает плохих межрасовых отношений или этнически обусловленной групповой враждебности» [2, с.150-151]. А. Хис и Н. Демирева выявляют, что в Великобритании высокий уровень доверия внутри небелых меньшинств сосуществует с их позитивной ориентацией на интеграцию, высокой степенью идентификации с британцами и низким уровнем враждебности по отношению к белым людям. Исследователи отмечают у потомков мигрантов «межпоколенческий сдвиг от параллельной жизни и обособленной культуры к британскому мейнстриму» [3, с. 165].

Американский политолог Б. Рубл показывает, как в условиях многолетнего противостояния старожилов этнических, расовых или языковых групп, например, франко- и англоязычных жителей Монреаля, белых и афроамериканцев в Вашингтоне, каталонцев и кастильцев в Барселоне, новые потоки мигрантов, представляющих иные этносы, расы и языки, нежели конфликтующие стороны, становятся своего рода «связующим звеном», или «социальным клеем» между этими группами, оспаривая широко распространенное суждение о невозможности интеграции приезжих в дезинтегрированный социум. Однако для ослабления существующей конфронтации нужно не просто добавить в социум новые группы, а увеличить так наз. капитал разнообразия, т.е. обеспечить политические и институциональные условия для аккомодации таких мигрантов в городские сообщества [6].

Здесь уместно поставить вопрос о том, при каких количественных и качественных характеристиках разнообразия возможны его позитивные эффекты на социальный климат в принимающих обществах. Как свидетельствует анализ данных ESS, позитивному восприятию «чужестранцев» способствуют постоянные контакты с ними при условии, что мигрантов вокруг не очень много и их концентрация ограничена. Наличие сравнительно небольшого числа представителей этнических меньшинств значительно снижает восприятие угроз от мигрантов во всех странах по сравнению с их отсутствием или большим скоплением [7]. Данный вывод говорит о том, что порог перехода от позитивного воздействия численности мигрантов на состояние межкультурных отношений к негативному довольно низок, что актуализирует социальные риски разрастания мусульманских анклавов. При этом на благополучных в социально-экономическом отношении, протестантских и более толерантных к «чужакам» в силу культурно-исторических особенностей развития территориях такой порог может быть выше, что необходимо учитывать при планировании

расселения мигрантов.

Кроме того, нехристианский бэкграунд мигрантов сам по себе не оказывает принципиального влияния на отношение к ним местного населения. Для местного населения наиболее важны такие качества мигрантов, как их готовность и желание принимать нормы и правила нового социума [7, с.101]. Этот факт говорит о возможности снижения интенсивности этнической, конфессиональной и др. окрашенности отношений между местными и приезжими и ослабления привязки их состояния к цивилизационным принадлежностям участвующих сторон. Он указывает на повышение значимости в таком взаимодействии интеграционного потенциала как самих мигрантов (включая знание языка страны проживания, наличие хорошего образования и нужной профессии), так и их социального окружения [8-9].

Вместе с тем, учитывая изменения в массовых настроениях и ориентациях, произошедшие после ряда недавних знаковых событий в европейских странах, ареалов доброжелательности и гостеприимства, необходимых для успешной интеграции приезжих, становится все меньше. В 2016 г. 72% жителей Франции, от 60 до 70% – Бельгии, Швеции и Италии были настроены пессимистично в отношении возможности успешной интеграции большинства беженцев.

Таким образом, в современных условиях разнообразие выступает фактором разобщения и дестабилизации культурно гетерогенных социумов.

Очевидно, что, если пустить эти процессы на самотек, их эффект может быть весьма разрушительным. Нарастающая этнокультурная неоднородность населения стран Европы порождает не только вызовы и угрозы, но и открывает новые возможности для развития их обществ. Однако интегрирующий потенциал этнокультурного разнообразия реализуем лишь при нахождении и эффективной реализации действенных моделей управления представителями разных культур.

ЛИТЕРАТУРА

1 Семененко И.С., Лапки В.В., Пантин В.И. Типология этнополитической конфликтности: методологические вызовы “большой теории” // Полис. Политические исследования. - 2016. - № 4. – С. 8-28.

2 Putnam R. E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-First Century. – Scandinavian Political Studies. - 2007. - Vol. 30. No. 2. – P. 137-174.

3 Demireva N. Immigration, Diversity and Social Cohesion. – Migration Observatory Briefing. - 2015. - 21.07.

4 Малахов В.С. Культурные различия и политические границы в эпоху глобальных миграций. – М.: Новое литературное обозрение. – 2014. - 232 с.

5 Попов М.Е. Роль социокультурной интеграции в урегулировании конфликтов (на примере Северного Кавказа). – Пути к миру и безопасности. – 2016. - №1 (50). – С. 83-91.

6 Rouble B. Creating Diversity Capital: Transnational Migrants in Montreal, Washington and Kyiv. Washington: Woodrow Wilson Center Press, 2005. - 267 p.

7 Монусова Г.А. Восприятие мигрантов в европейском общественном мнении.

– Мировая экономика и международные отношения. - 2016. – №11 (60). – С. 58-70.

8 Nurmukhambet B. Central Asia as an object of interest of NATO countries// Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2018. – № 3.

9 Кегембаева Ж.А. Некоторые проблемы имплементации конвенции ООН против коррупции в казахстанское законодательство // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2016. – № 2.

ЕУРОПАЛЫҚ ҚОҒАМДАРДАҒЫ ЭТНОМӘДЕНИ ӘРТҮРЛІЛІКТІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Халимзай М.¹

¹магистрант мамандығы «6М020200 - Халықаралық қатынастар» Абылай хан атындағы ҚазақХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

Мақалада еуропалық елдерде орын алған этномәдени өзгерістер, олардың саяси салдары, әртүрлілік интеграциялық әлеуетін жүзеге асыру үшін мүмкіндіктер мен жағдайлар қарастырылған. Зерттеу көрсеткендей, жаһандық көші-қон отбасылық қоғамдардың этномәдени біркелкілігінің өсуіне ықпал етеді және оларға сенімділікті төмендету, оларды бөлу және тұрақсыздандыруда маңызды фактор болып отыр. ЕО-дағы көші-қон дағдарысы жағдайында этномәдени қайшылықтардың жойқын сәйкестілікке қарсы жанжалға ұласуы қаупі күшейе түсті. Сонымен бірге, көші-қон үдерістерінің даму логикасы және олардың салдарлары бойынша мәдениетаралық қақтығыстың күрт өсуі өтпелі сипатқа ие деп болжауға болады.

Тірек сөздер: этномәдени әртүрлілік; иммиграция; сәйкестік; этносаралық қатынастар; этникалық қақтығыстар.

Статья поступила 10.10.2018

UDC 327 (504)
IRSTI 11.25

THE MIDDLE EAST POLITICAL SYSTEMS TRANSFORMATION TRENDS

Galagan Margarita¹

¹Master student, 2 course

Specialty: 6M020200- International Relations

Kazakh Ablai Khan UIRandWL,

Almaty, Kazakhstan, escaper.mv@gmail.com

The article analyzes the Middle East political processes development. Particular attention is paid to the globalization phenomenon, which has a significant impact on the development and formation of political systems in the region. At the present stage of the society development, according to the opinions of political scientists and economists, the globalization phenomenon is characteristic, which has already acquired colossal scales penetrating all the significant processes of the modern world. From this position, the essence of globalization in the Middle East is relevant. The article presents the opinions of experts in the field of oriental and globalization research: Ahmed A., Kudryashova I., Robertson R., Sapronova M. The study identifies the main causes of political events in the region and presents possible scenarios under the globalization influence.

Keywords: Middle East, transformation, globalization, “Arab spring”, Islam, culture, political system.

At the present stage of the society development, the globalization phenomenon, which has already acquired colossal scales, has penetrated into all the important processes of the developing world, embracing different aspects of the modern world community, becoming an indicator and driving force of the idea of a mega-state, representing an objective phenomenon of modern reality, one of the important challenges of which becomes the problem of national specifics of the state. Developing globalization has led to changes in the structure of the modern world order, which significantly affects the transformation of the political systems of states, thereby reworking the political picture of the world. In this context, the political processes in the Middle East represent unprecedented transformations that have covering the number of countries in the region whose underlying causes lie in intra-country, intra-regional and global contradictions. The consequence of the globalization impact is the gradual segmentation of traditional Middle East society, as the result of which specific political manifestations take place.

One of the most important contemporary trends in political transformation is the process of religious revival in Arab countries. Entering the globalization era, countries are exposed to its impact on the traditional and cultural level. It is well known that the Middle East political systems have their own specifics, distinctive from the West, which are characterized by historical development and civilizational features based on the maintenance of a natural and established - the highest spiritual orientation. It is in this region that culture is formed by religion and directly by the Koran, which is of great importance. As a result, the globalization process can be a threat to the original culture. Therefore, the number of problems related to the socio-economic and political development of the countries represented by the Middle East region caused many Muslims to turn to traditional Islamic spiritual values in search of alternatives to Western and other models of social development.

The political systems of individual states have changed more often than the international relations systems. Taking as a basis one of the most important parameters of such transformation - the democratization of states, S. Huntington notes that the process of developing democratic states in the world is proceeding: after the increase in the number of states that have embarked on the democratic path of development, a wave of recoil follows, when some states abandon this way development. At the same time, the general vector for increasing the number of democratic states in the world is preserved [1].

At the end of the XX century, there was a wave of the political systems transformation of several states in Central and Eastern Europe, leading to the emergence of new countries in the territory of the former Soviet Union. At the same time, the political system of South Africa was changing, the statehood of Namibia was forming. There are changes in state devices in several other regions of the world. Important factors in these countries are

both internal and above all external processes caused by the bipolar system collapse and the Westphalian system erosion.

In the second decade of the XXI century, intra-state transformation swept the countries of the Arab East. There was a series of political statements, transformations and wars in Tunisia, Egypt, Yemen, Libya, Syria, Bahrain, Iraq. Initially, many analysts took this political activity in the Arab countries as a democratization of the region, a change of authoritarian regimes called “Arab spring” [2, p. 8]. First, the transformation of states has gone acutely and problematically. For example, an alternative project of the world political structure appeared in the form of a world caliphate. The Middle East has always been a complex region, where historically interwoven contradictions of different order: religious, ethnic, territorial, etc. And, nevertheless, today it is the Middle East that proved to be the weakest core in modern conditions. There are several reasons for this.

Firstly, these reasons should be sought in the peculiarities of political culture and political development of the Middle East countries. Since the VII century, in the Arab political culture, were formed their own ideas about the political society organization. National states began to form mainly in the early XX century. However, the development of the political framework of the nation-state has been slow in the region. The Arab public consciousness did not immediately perceive the new political units as states, and for their designation used the term kurt - country, land region [3, p. 708].

In the second half of the XX century, a significant part of the region took socialist ideas [4]. The ideas of social equality were in many respects close to traditional Islamic values. The disintegration of the bipolar system and the virtual disappearance of the socialist world turned out to be particularly painful for the adherents of the ideas of socialism. Incidentally, this disintegration also significantly influenced some former socialist states in Europe, creating conflicts. However, the ideas of social equality were still less rooted in society.

At the same time, the Arab idea, that is, Arabism, which essence in the unifying spiritual interrelationship of all Arabs [5], continued to be popular throughout the entire process of formation and development of the national states in the Middle East. Thus, in the 1920s-1930s, King Faisal of Iraq dreamed of creating an Iraqi-Syrian union and unifying it with Arabia; the idea of a great Syria and the annexation of Iraq by the King Abdullah I of Jordan [3, p. 709].

In its turn, the Westphalian system erosion gave rise to the activation of many non-state actors in the Middle East, including on a pseudo-religious basis. Only in Syria there are many groups, fighting and at the same time cooperating with each other. Outwardly in this respect, the situation in many ways resembles the European Middle Ages. In addition, the development of information and communication technologies, not limited to national boundaries, contributed to the mobilization effect, as well as a kind of

imitative effect in the region, when political performances in Tunisia were followed by similar actions in other countries.

S. L. Pechurov gives his list of causes and factors of the “Arab spring”. Thus, he believes that, firstly, in recent decades, the stratification of society has largely deepened, the income gap between the poor in the main and wealthy parts of the population has increased in almost all, except for the Arabian monarchies, countries of the Arab East. The gap in living standards between the rich and poor countries of the region deepened. And this is against the backdrop of a rapidly progressing food crisis, accompanied by a significant increase in the prices of essential goods.

Secondly, the unemployment rate has significantly increased, reaching 60-70% of the able-bodied population in some Arab countries.

Thirdly, the overwhelming majority of the unemployed are young people under 25 years of age, who are virtually deprived of the opportunities to integrate into the world around them and find a worthy place. The situation is complicated by a significant rate of population growth, as a result of which people of young and middle age, with a relatively high mortality in poor Arab countries, form the vast majority of the population.

Fourthly, in the conditions of existence in autocratic regimes characteristic of the Arab East (be it monarchy or “democracy”) and as a result, it is extremely difficult to find use for one’s abilities and skills in the incredible scales of overgrown bureaucracy, tribal preferences and elementary corruption even to those specialists whose profession, it would seem, is formally in demand. Thus, the cup of patience was overcrowded, which was expressed in the mass discontent of the lower classes [6].

It is important to emphasize that the causes of the “Arab Spring” were both common to all Arab states, and specific for each country separately, both objective and subjective. For objective and subjective reasons common to all Arab countries facing mass protests, one can attribute:

First, the ever more active involvement of Arab countries in the geopolitical processes of globalization - reflecting the growing interdependence of countries and peoples, the tendency to establish common standards of behavior in economic, political, information and cultural spheres. Increasingly expanding contacts of Arab citizens with representatives of other states, the availability of network information technologies to a wide range of the Arab population (primarily the Internet, satellite television, mobile communications), the involvement of Arab states in the global economy, the dialogue of civilizations - all these globalization attributes, superimposed on the internal problems of states, caused chaos, led to unrest and the collapse of certain political regimes.

Second, in almost all Arab states, authoritarian political regimes have historically been formed and are still in existence. This has its explanation: the long anti-colonial wars for independence, direct or indirect participation in the Middle East conflict, the special role of the army in the course of the

revolution and the subsequent formation of independent states, the mentality of the Arab population in need of a “strong hand”. The authoritarianism of political regimes led to a rare turnover of heads of state. Decades of stay in power not only hereditary monarchs, but also elected presidents generated clannishness, corruption, bureaucracy, failure to understand the interests of the population majority.

Third, albeit with a slight delay, but at the level of life in the Arab countries, the global financial crisis has had a negative impact. This was reflected in a sharp jump in prices for food and essentials in early 2011, an increase in unemployment, especially among the youth and the educated part of the population.

Fourth, the implementation of the concept of the “Middle East Democratization” proposed by the US President George W. Bush, also had a significant impact on the course of events. The aim was to establish political regimes in the states of the Greater Middle East that corresponded to the American understanding of democracy, but in fact to grow reliable allies in this strategically and economically important region. As a rule, this concept was imposed on the Arab population through controlled media and social networks. There have also been attempts to directly bribe potential opposition leaders.

Fifth, with rare exceptions, the Arab countries authorities were not ready to give a worthy response to anti-government protests. Separate concessions and promises of political reforms were made late, the use of force to suppress protests either was used inconsistently or with excessive cruelty, which often led to the opposite effect. This is the subjective reason that individual speeches have turned into mass riots.

Sixth, the use of the strategy of “hybrid operations” in relation to individual Arab states also served as a subjective cause of the grave “Arab spring consequences [7, p. 74].

Of course, there were internal reasons for the political transformation of the Middle Eastern states, which are widely discussed in the literature: fatigue from political elites in power for decades, economic problems, ethnic and territorial contradictions, etc. As a result, the political transformation of the states did not go along the lines of “democracy-authoritarianism”, as S. Huntington described, but through the revival of archaic political organization forms. Number of states that followed, albeit to a certain extent only externally, the Westphalian principles, found themselves in the power of various formations, very diverse in composition and direction. Thus, the Arab countries were the most exposed to the transformations of all three levels of the modern world political organization:

1) the Westphalian system (the emergence of non-state structures, the dissemination of information and communication technologies, the processes of transnationalization, the revival of the global caliphate idea);

2) the bipolar system of international relations (the loss of the socialist

landmark for the number of countries);

3) the several countries domestic systems of (the transition from authoritarian models of government, but with an orientation toward at least some of the principles of the Westphalian system, to traditional political ties and relations).

At the same time, the “Arab Spring” events influenced the system of international relations and the Westphalian system of peace, strengthening the effect of their erosion, combining both systems into one under one name: global international system.

In this article, globalization is regarded as an objective phenomenon of modern reality, furthermore, as a phenomenon of reciprocity, a kind of corrective apparatus. Therefore, it is from this position that it is necessary to turn to the problems of national specificity to the globalization processes.

Globalization is a complex, multifaceted process. Therefore, attempts to understand it can be done from different angles, moreover, there are theories that call into question the very existence of this phenomenon, which is in detail reflected by R. Robertson [8].

According to the established opinion, globalization has received an intensive push to its development in the West. The spread of the Western development model to all other countries of the world serves as an outgrowth of the universal world order. The globalization process manifests itself as a direct and indirect influence of the West, together with a clear division into developed and peripheral countries.

According to I. Gibelev’s opinion, the humanization of the social and cultural state of the world community is defined as the most important component of the globalization process, since globalization is impossible outside the cultural context. From here it follows that globalization should appear as a synthesis of cultural and historical traditions [9]. Therefore I. Gibelev offers his understanding of the ideal development of globalization, that is, the mapping of the present state of globalization is diametrically opposed. The researcher’s belief is especially relevant against the backdrop of growing concerns about the negative impact of the effects of developing globalization on national cultures.

Being a high technological achievement, as well as a powerful engine in the social, spiritual, political and other spheres of life, the common information space has become a kind of tool in discriminating the national society and its culture [10, p.117]. This impact occurs through the establishment of the rationality and unification of culture, the national identity of culture elimination. The result of this is that globalization leads to a loss of cultural identity, that is, it implies a narrowing of the opportunity to develop in a special way. It can be said that globalization acquires the status of modernized weapon. Many see it as an effective way to destroy an entire culture as an original unit. The globalization process of unprecedented unification of various types of activities and subjects,

ranging from individuals to ethnic groups, peoples, states.

In these conditions, the globalization process in the Middle East is more interesting and meaningful for research. In the region, a culture formed mainly by religion is of great importance. In this regard, it is possible to note the hostility towards the globalization process on the part of the Arab population, which fears that globalization is a threat to their distinctive culture. Therefore, it is possible to describe the following possible trends of Arab countries for globalization.

In the Middle East, the attitude to globalization is primarily based on the desire to preserve its own culture. In the region, globalization is naturally perceived as, for example, an attempt to capture culture, the imposition of Western values, the phenomena of Westernization, etc., that is, this process is performed as a movement in a certain direction. It could be distinguished four main approaches to globalization in the Arab-Muslim world.

The first approach is based on fear of globalization changes, reluctance to let an invisible enemy into Arab world, capable of imperceptibly destroying culture, society, depriving national sovereignty, etc. Globalization is dangerous in all its manifestations, because even economic reforms and scientific achievements carry a destructive virus, even under the good pretext of development and progress. Representatives of this approach call for almost complete isolation, seclusion or, conversely, to fight against Western influence.

Unlike such an extreme version of the globalization attitude, the second point of view regards globalization as a multidimensional process. It has its shortcomings, the West, and above all the United States, trying to impose its values, destroy a foreign, alien culture. However, if reject the pro-Western ideology and try to use only the achievements of the latest technology, this may achieve great success in the development of its own society, even in the globalization era.

The third approach, almost full support for globalization, is popular only in some countries of the Arab-Muslim world, which have gone through a special path of historical development (for example, Egypt, Jordan).

According to the fourth point of view, globalization is perceived in the historical perspective. Globalization is not an invention of our time. This process was observed before. A typical example of globalization is the Arab Caliphate. The current globalization stage is built on different rules, it is based on other values, but it is quite possible that soon the globalization process will once again lead the Arab-Muslim world [11].

Summing up, it can be concluded that the most important globalization consequences for the regional political process include:

- violation of the existing socio-economic ties between the main actors of the Middle East political process;
- the growth of conflict potential in the Middle East, the involvement of neighboring countries in internal conflicts, the internationalization of

conflicts;

- expansion of areas of intervention in the Middle East political process external to the region, primarily the “great powers”, the militarization of regional international relations;

- the emergence of new threats to regional security, leading to further region destabilization with serious global geopolitical consequences;

- strengthening the influence of the Islamic factor on the political process in the Middle East.

The Arab countries political systems now represent a complex intertwining of state structures, political parties, organizations and informal trends of a socio-political nature, which in general can be considered modern forms of political existence of the Arab East states. In addition to these forms, traditions and institutions that are not directly part of the political sphere (customary law, religious communities, clans) play an important role in the political life, which form a powerful fund for socioeconomic, historical, political, cultural and religious heritage. Therefore, this political life is characterized by an exceptional diversity, a wealth of shades and directions that make the political appearance of each country unique and have a specific impact on the forms and ways of functioning of state institutions of power, political parties and all political systems in general. Arab society itself is extremely mosaic, it has a complex relationship and diverse combinations of different socio-political forces that are represented in the Arab countries by a whole spectrum of social groups [12, p.12]. Along with the main classes in the Arab world, numerous intermediate social strata and groups coexist, each of which exerts its specific influence on the entire society and plays a significant role in political life at a certain stage of its development.

For the Middle East countries, the political vector of modernization is linked with the search for adequate ways of socio-economic and political development, preservation of cultural identity and self-identification. Specific historical development and civilizational features determine the specificity of their political systems.

REFERENCES

1 Huntington S. Democracy's Third Wave // The Journal of Democracy. – 1991. - No 2. P. 12–34.

2 Ahmed A. The Study of Democratization and the Arab Spring middle east. - Law and governance, 2014. – P. 1-31.

3 Кудряшова И.В. Формирование и развитие политических систем стран арабского Востока. // Сравнительная политология. Под ред. О.В. Гаман-Голутвиной. - М.: Аспект Пресс, 2015. - С. 701–724.

4 Страны Ближнего Востока: «арабский социализм» и «исламская альтернатива» [Electronic resource]. – Accessmode: <https://finlit.online/page/ieu3/ist/ist-8--idz-ax239--nf-129.html> - (Accessed 30.09.2018).

5 Арабский мир и его особенности [Electronic resource]. – Access mode: https://studbooks.net/1832925/geografiya/arabskiy_osobennosti - (Accessed 30.09.2018).

6 Гибридные войн в стратегии США и НАТО [Electronic resource]. – Access mode:

http://nvo.ng.ru/gpolit/2017-10-20/1_970_hybrid.html - (Accessed 30.09.2018).

7 Аджиб Ш., Волков Я. В. Влияние «арабской весны» на политический процесс на Ближнем Востоке // Право и современные государства. - 2016. - № 8. - С. 70-79.

8 Robertson R. Globalization Social Theory and Global Culture.- L., 1992. -P. 45.

9 Неомодерн, транзакционизм, пространство [Electronic resource]. – Access mode: <http://russiancouncil.ru/blogs/igor-gibelev/neomodern-tranzaktsionizm-prostranstvo/> - (Accessed 30.09.2018).

10 Пашенко В. Я. Новый виток вестернизации России // Рационализм и культура на пороге третьего тысячелетия: Матер.третьего Российского Философского конгресса (16-20 сентября 2002 г.). Т. 3. - Ростов-на-Дону, 2002. - С. 185.

11 Ценности и характеристики классической арабо-мусульманской культуры [Electronic resource]. – Accessmode: <http://m.polit.ru/article/2003/07/22/621761/> (Accessed 30.09.2018).

12 Сапронова М.А. Политические системы арабских стран: учеб.пособие / М.А. Сапронова. – Казань: Изд-во Казан.ун-та, 2015. – 248 с.

ТАЯУШЫҒЫСТАҒЫ САЯСИ ЖҮЙЕЛЕР ТРАНСФОРМАЦИЯСЫНЫҢ ҮРДІСТЕРІ

Галаган М.В.¹

¹Мамандық: «6М020200-Халықаралыққатынастар»
Абылай хан атындағыҚазақХҚжӘТУ магистранты,
Алматы, Қазақстан,escaper.mv@gmail.com

Аталмыш мақалада Таяу шығыстағы саяси жүйелер дамуы қарастырылады. Сонымен қатар, автор басты назарды жаһандану феноменіне аударып отырып, оны аймақтағы саяси жүйелердің қалыптасуы мен дамуына ықпал етуші басты факторлардың маңыздысы ретінде бағалайды. Саясат және экономика саласы ғалымдарының пікірінше, қоғамдық дамудың қазіргі жағдайында жаһандану үдерісі заманауи әлемнің барлық маңызды салаларына етене еніп, үлкен ауқымды қамтыды. Осы тұрғыдан алғанда, Таяу Шығыстағы аталған құбылысты зерттеудің өзектілігі айқын. Бұл мақалада А. Ахмед, И. Кудряшова, Р. Робертсон, М. Сапронова сынды шығыстанушы және жаһандануды зерттеуші ғалымдардың көзқарастары да көрініс табады. Зерттеу жұмысы аймақтағы саяси оқиғалардың орын алуының негізгі себептерін анықтап, жаһандану ықпалын есере отырып, болжамды саяси оқиғалар сценарийін ұсынады.

Тірек сөздер: Таяу Шығыс, трансформация, жаһандану, араб көктемі, ислам, мәдениет, саяси жүйе.

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В БЛИЖНЕВОСТОЧНЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ

Галаган М.¹

¹магистрант специальность «6М020200-Международные отношения»
КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан, escaper.mv@gmail.com

В этой статье обсуждается развитие политических систем на Ближнем Востоке. В то же время автор обращает внимание на явление глобализации и считает его важнейшим фактором, влияющим на формирование и развитие политических

систем в регионе. По мнению ученых в области политики и экономики, в контексте социального развития процесс глобализации взял на себя широкий круг вопросов во всех основных сферах современного мира. В связи с этим актуальность этого явления на Ближнем Востоке очевидна. В этой статье Ахмед, я Кудряшова Р. Робертсон М. Сапранова, а также исследователи глобализации исследований. В исследовании выявляются основные причины политических событий в регионе и предлагается сценарий предсказуемых политических событий с учетом влияния глобализации.

Ключевые слова: Ближний Восток, трансформация, глобализация, арабизм, ислам, культура, политическая система.

Статья поступила 2.11..2018

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР және АЙМАҚТАНУ» сериясы

ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия «МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ и РЕГИОНОВЕДЕНИЕ»

BULLETIN
of Ablai Khan KazUIRandWL
series «INTERNATIONAL RELATIONS and REGIONAL STUDIES»

4 (34) 2018
ISSN 2411-8753

Отпечатано в издательстве “Полилингва”

Подписано в печать 16.11.2018 г.
Гарнитура “Times New Roman”. Формат 70x90 1/8.
Объем 8,0 п.л. Заказ № 682. Тираж 300 экз.

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, вн. 24-09
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru